

NR 5/2023

ISSN 1731-030X

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO



CURRENDA

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTORKA PROWADZĄCA I JĘZYKOWA

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Mgr Magdalena Ruzicka

RADA NAUKOWA

PRZEWODNICZĄCY

Prof. dr hab. Janusz Jankowski

CZŁONKOWIE

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Dr Elena Borisova

Prof. dr Laura Ervo

Prof. dr hab. Svetlana Fursa

Prof. dr Yevhen Fursa

Prof. Viktória Harsági

Prof. dr hab. Andrzej Jakubecki

Prof. dr Johann Kindl

Prof. UŁ dr hab. Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczek

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. Joan Picó i Junoy

Prof. dr Álvaro Pérez Ragone

Prof. Ricardo Sichel

Dr John Sorabji

Dr Mariusz Sorysz

Dr hab. Dmitriy Toumanov

Dr hab. Vladimir Yarkov

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. Natalie Fricero

Prof. UW r dr hab. Izabella Gil

Prof. ASzWoj dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. UAM dr hab. Andrzej Jarocho

Prof. UR dr hab. Anna Kościółek

Prof. UG dr hab. Anna Machnikowska

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Zgodnie z wykazem MEiN z dnia 1.12.2021 r. dotyczącym czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych PPE znajduje się na liście czasopism punktowanych z wynikiem 20 punktów.

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Upreżmnie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 450 egz.

Sopot 2023

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

Sekretarz redakcji: Magdalena Ruzicka

Kontakt mailowy do red. prowadzącego: magdalena.ruzicka@currenda.pl

tel.: 664 962 310; 58 550 38 75

www.sklep.currenda.pl; www.czytelnia.currenda.pl

www.przegladprawaegzekucyjnego.pl

W NUMERZE:

ARTYKUŁY

- 5 Wybrane ograniczenia egzekucji z ruchomości na podstawie art. 829 k.p.c. – część 2**
Selected Limitations to Debt Collection from Real Properties Based on Art. 829 of the Civil Procedure Code – Part 2
dr Urszula Moszczyńska, aplikantka XIV rocznika aplikacji sędziowskiej w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury
- 33 Dodatkowy opis i oszacowanie nieruchomości – problemy wybrane**
Additional Description and Estimation of Real Estate – Selected Problems
dr Joanna Szachta, prawnik w kancelarii komorniczej
- 63 Nowy model i zasady rekrutacji na aplikację po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych – wybrane zagadnienia**
New Model and Rules of Recruiting for Apprenticeship after Amendments Introduced with the Act of 22 March 2018 on Court Bailiffs – Selected Issues
Marta Pawłowska, uczestniczka prawniczego seminarium doktorskiego w Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie, prawnik w kancelarii komorniczej

GLOSY

- 93 Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 sierpnia 2022 r., VI SA/Wa 1196/22**
Gloss to the Judgment of the Provincial Administrative Court in Warsaw of August 9, 2022, VI SA/Wa 1196/22
dr Cezary Paweł Waldziński, adiunkt w Akademii Nauk Stosowanych w Łomży, sędzia Sądu Okręgowego w Łomży

STRESZCZENIE **Wybrane ograniczenia egzekucji z ruchomości na podstawie art. 829 k.p.c. – część 2**

Niniejszy artykuł dotyczy problematyki wybranych ograniczeń egzekucji z ruchomości na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Przedstawiono w nim usystematyzowany opis zakresu ograniczeń (tego, jakie konkretnie ruchomości podlegają wyłączeniu z egzekucji) poprzez odwołanie się do uznanych reguł wykładni przepisów oraz dorobku doktryny i judykatury. Szczególny nacisk położono na kwestie definicyjne. Ponadto zbadano nasuwające się problemy praktyczne, które mogą wystąpić na gruncie określenia zakresu ograniczeń egzekucji z poszczególnych kategorii przedmiotów wymienionych w przepisie art. 829 k.p.c. Odniesiono się przy tym do kwestii wartości prezentowanych przez ustawodawcę, które zdają się leżeć u podstaw regulacji.

Słowa kluczowe: *postępowanie egzekucyjne, ograniczenia egzekucji, ubóstwo, ruchomości*

SUMMARY **Selected Limitations to Debt Collection from Real Properties Based on Art. 829 of the Civil Procedure Code – Part 2**

This article discusses selected limitations to debt collection from real properties based on the Civil Procedure Code. It presents the structured description of the scope of limitations (which real properties are excluded from those enforcement proceedings) by referring to acceptable legal interpretation rules, as well as the achievements of the doctrine and judicature, including in particular definitions. In addition, the article examines practical problems that can appear in the context of the definition of the scope of limitations to debt collection from particular categories of objects specified in Art. 829 of the Civil Procedure Code. It refers to the question of values presented by the legislator, which seem to constitute the basis for the regulation.

Keywords: *enforcement proceedings, limitations to debt collection, poverty, real properties*

Wybrane ograniczenia egzekucji z ruchomości na podstawie art. 829 k.p.c. – część 2¹

1. Narzędzia i inne przedmioty niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika oraz surowce niezbędne dla niego do produkcji na okres jednego tygodnia

Stosownie do art. 829 pkt 4 k.p.c. nie podlegają egzekucji narzędzia i inne przedmioty niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika oraz surowce niezbędne dla niego do produkcji na okres jednego tygodnia, z wyłączeniem pojazdów mechanicznych.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do wyłączenia z egzekucji **narzędzi**. W języku polskim słowem tym określa się „urządzenie umożliwiające ręczne wykonanie jakiejś czynności lub pracy” oraz „coś wykorzystywane w jakimś celu”² albo „obsługiwany ręką człowieka przedmiot, za pomocą którego wykonuje się określone działanie”³. Zbiór wyłączonych z egzekucji narzędzi oraz innych przedmiotów

¹ Pierwsza część artykułu: U. Moszczyńska, *Wybrane ograniczenia egzekucji z ruchomości na podstawie art. 829 k.p.c. – część 1*, PPE 2023, nr 4, s. 30–58.

² *Słownik języka polskiego PWN* [online:] www.sjp.pwn.pl (dostęp: 30.01.2023).

³ *Wielki słownik języka polskiego PAN* [online:] www.wsjp.pl (dostęp: 30.01.2023).

został przez ustawodawcę zawężony poprzez sprecyzowanie, że mają one być niezbędne do „osobistej pracy zarobkowej dłużnika”.

Opierając się na językowym sensie omawianego sformułowania, należy wskazać, że „**osobista praca zarobkowa**” to taka praca, która jest wykonywana samodzielnie i odpłatnie⁴. Przymiotnik „osobista” należy tu bowiem rozumieć jako równoznaczny ze sformułowaniem „polegająca na bezpośrednim uczestnictwie konkretnej osoby”⁵, czyli niewykonywana za pośrednictwem innych osób. Z uwagi na wymóg zarobkowego charakteru takiej aktywności, przepis art. 829 pkt 4 k.p.c. nie dotyczy narzędzi i innych przedmiotów niezbędnych do pracy wykonywanej przykładowo w ramach wolontariatu bądź bezpłatnych praktyk. W świetle poglądów przedstawianych w literaturze przedmiotu omawiane sformułowanie obejmuje pracę wykonywaną w ramach stosunku pracy (por. art. 2 k.p.), jak i osobiście wykonywaną działalność gospodarczą bądź pracę świadczoną na podstawie umów cywilnoprawnych (zlecenia, o świadczenie usług, o dzieło)⁶.

Zważywszy na tak szerokie ujęcie zakresu znaczeniowego wyrażenia „osobista praca zarobkowa dłużnika”, należy rozważyć stosunek art. 829 pkt 4 k.p.c. do art. 1061 § 1 k.p.c. Zgodnie z pierwszym zdaniem art. 1061 § 1 k.p.c. dłużnik prowadzący działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, w razie gdy egzekucja zostanie skierowana do rzeczy niezbędnej do prowadzenia tej działalności, może wystąpić do sądu o wyłączenie tej rzeczy spod zajęcia, wskazując we wniosku składniki swego mienia, z których jest możliwe zaspokojenie roszczenia wierzyciela w zamian za rzecz zwolnioną. Wskazując podstawowe

⁴ Tak też: A. Kościółek, *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. P. Rylskiego, Warszawa 2022, Legalis/el.

⁵ *Wielki słownik...*, *op. cit.*

⁶ D. Olczak-Dąbrowska, *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art. 506–1217*, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019, Legalis/el.; A. Marciniak, *Komentarz do art. 829 Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 730–1095*⁴, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020, Legalis/el.; A. Wiśniewski, *Komentarz do art. 829 Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, Legalis/el.

różnice między wymienionymi przepisami, należy zauważyć, że art. 829 pkt 4 k.p.c. dotyczy każdej osoby wykonującej „osobiście” pracę zarobkową, a więc osoby fizycznej. Artykuł 1061 k.p.c. odnosi się natomiast do „dłużnika prowadzącego działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego”, a więc zarówno do osób fizycznych, jak i innych podmiotów prawa. Po drugie, ograniczenie egzekucji w przepisie art. 829 pkt 4 k.p.c. ma charakter obligatoryjny, zaś w art. 1061 k.p.c. mowa o ograniczeniu na wniosek dłużnika.

Według F. Zedlera istnienie art. 1061 k.p.c. nie może być obojętne dla wykładni art. 829 pkt 4 k.p.c. Skoro rzeczy niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego podlegają wyłączeniu w trybie art. 1061 k.p.c., to art. 829 pkt 4 k.p.c. w zakresie wyłączenia spod egzekucji „narzędzi i innych przedmiotów” może mieć zastosowanie wyłącznie do tych przypadków, gdy dłużnik nie prowadzi przedsiębiorstwa lub gospodarstwa. Odmienna wykładnia zakładałaby istnienie sprzeczności w przepisach k.p.c., a takie założenie jest niedopuszczalne. Tym samym, w ocenie F. Zedlera, art. 829 pkt 4 k.p.c. może mieć zastosowanie tylko w przypadku prowadzenia egzekucji przeciwko pracownikowi najemnemu, który wykonuje swą pracę własnymi narzędziami⁷. Również według A. Marciniaka narzędzia i inne przedmioty niezbędne do prowadzenia działalności w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego nie podlegają wyłączeniu z egzekucji z mocy art. 829 pkt 4 k.p.c. Można je wyłączyć jedynie w trybie art. 1061 k.p.c.⁸ Warto także przytoczyć wypowiedź A. Antkiewicza, że „na podstawie art. 1061 dłużnik może żądać wyłączenia spod zajęcia rzeczy innych niż te, o których stanowi art. 829 pkt 4 (...). W sytuacji więc np., kiedy dłużnik ma tylko jeden komputer (maszynę, urządzenie) i użytkuje go (je) osobiście, zastosowanie będzie miał przepis art. 829 pkt 4, a jeśli dłużnik ma większą liczbę przedmiotów

⁷ F. Zedler, *Głosa do uchwały SN z dnia 30 maja 1996 r., III CZP 56/96*, OSP 1997/11/205, Lex/el. Pogląd ten jest podzielany przez A. Kościółek, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*

⁸ A. Marciniak, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*

tego samego rodzaju (np. kilka komputerów) i części z nich osobiście nie użytkuje, lecz korzystają z nich np. jego pracownicy, to te przedmioty mogą być zwolnione spod egzekucji na mocy art. 1061⁹. Dalej autor ten uznaje za „czytelne rozwiązanie” przyjęcie założenia, że przepis art. 829 pkt 4 k.p.c. nie dotyczy zarejestrowanej działalności gospodarczej, a w takim przypadku stosuje się wyłącznie art. 1061 k.p.c. Zauważa jednak, że wymagałoby to przełamania dominującego w piśmiennictwie i judykaturze stanowiska, iż art. 829 pkt 4 k.p.c. ma zastosowanie również wobec dłużnika prowadzącego działalność gospodarczą¹⁰.

Wydaje się, że pogląd, zgodnie z którym art. 829 pkt 4 k.p.c. nie dotyczy dłużnika wykonującego działalność gospodarczą, nie jest uprawniony. Trudno znaleźć racje przemawiające za tym, aby ze względu na formę zarobkowania dłużnik będący jednoosobowym przedsiębiorcą (tzw. samozatrudniony) nie był uwzględniany przez tę normę, zwłaszcza że aktualnie umowy o pracę są w praktyce coraz częściej zastępowane umowami typu B2B. Innym rozwiązaniem jest przyjęcie, że art. 829 pkt 4 k.p.c. dotyczy osób fizycznych niezatrudniających innych osób w ramach prowadzonej działalności gospodarczej (wykonujących działalność osobiście i samodzielnie), zaś art. 1061 k.p.c. osób fizycznych zatrudniających inne osoby, a także osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (por. art. 64 § 1¹ k.p.c.). Takie rozwiązanie wydaje się bardziej zrozumiałe w świetle założenia racjonalności ustawodawcy. W tym miejscu należy również wskazać na występujące w doktrynie stanowisko, zgodnie z którym skoro w przepisie podano, że chodzi o osobistą pracę dłużnika, to przewidziane w nim wyłączenie nie obejmuje narzędzi oraz pozostałych przedmiotów niezbędnych do pracy wykonywanej przy pomocy osób trzecich¹¹. D. Olczak-Dąbrowska

⁹ A. Antkiewicz, *Narzędzia i inne przedmioty niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika (art. 829 pkt 4 KPC)* [w:] *Metodyka pracy komornika sądowego*, pod red. A. Marciniaka, M. Michalskiej-Marciniak, Sopot 2015, Lex/el.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

przedstawiła pogląd, zgodnie z którym jeżeli osoba fizyczna prowadzi działalność gospodarczą, to przedmioty wykorzystywane w działalności tego przedsiębiorstwa przez jej pracowników podlegają egzekucji (autorka podała tu przykład przedsiębiorstwa transportowego i środków transportu). Inaczej, według D. Olczak-Dąbrowskiej, należy ocenić działalność gospodarczą prowadzoną na małą skalę wyłącznie przez dłużnika niezatrudniającego pracowników. Wówczas sprzęty niezbędne do jej wykonywania są zwolnione spod egzekucji (np. wyposażenie salonu fryzjerskiego, sklepu, warsztatu samochodowego)¹².

Istotne jest przy tym, jaką pracę wykonuje dłużnik w momencie zajęcia egzekucyjnego, a nie to, że z uwagi na swój zawód mógłby zarobkować w inny sposób¹³. Organ egzekucyjny powinien zbadać, czy przedmioty, które według twierdzeń dłużnika są przeznaczone do osobistej pracy zarobkowej, w istocie służą temu celowi. Warto tutaj posłużyć się przykładem podanym przez K. Flagę-Gieruszyńską, że dłużnik może mieć wyposażenie warsztatu stolarskiego, ponieważ jest majsterkowiczem, zaś na co dzień wykonywać inny zawód. Wówczas elementy tego warsztatu podlegają egzekucji¹⁴. Według A. Antkiewicza jeśli dłużnik ma stałą pracę i może to potwierdzić odpowiednim dokumentem (umową o pracę, umową cywilną lub zaświadczeniem o prowadzeniu osobistej działalności gospodarczej) oraz oświadcza, że konkretny przedmiot (np. komputer, szlifierka, betoniarka) służy mu do wykonywania osobistej pracy, należy przyjąć, że jest on wyłączony z egzekucji¹⁵.

¹² D. Olczak-Dąbrowska, *Komentarz do art. 829..., op. cit.*

¹³ Uchwała SN z dnia 30 maja 1996 r., III CZP 56/96, *Legalis* nr 30022. Zob. też: J. Ignaczewski, M. Romańska, O. Dumnicka, *Ograniczenia egzekucji* [w:] *idem, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Warszawa 2013, *Legalis/el.*

¹⁴ K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 829 Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019, *Legalis/el.* Zob. także A. Wiśniewski, *Komentarz do art. 829..., op. cit.*; A. Antkiewicz, *Narzędzia..., op. cit.*

¹⁵ A. Antkiewicz, *Narzędzia..., op. cit.* Pogląd ten jest zbieżny z wyrażonym w orzecznictwie stanowiskiem, że „uznanie, które przedmioty są niezbędne dłużnikowi do pełnienia służby lub wykonywania zawodu, zależy przede wszystkim od zbadania stosunków faktycznych, rozmiarów i zakresu zawodu dłużnika” (orzeczenie SN z dnia 30 sierpnia 1937 r., C II 486/37, *Lex* nr 362097).

Powstaje jednak pytanie, czy dla zastosowania ograniczenia z art. 829 pkt 4 k.p.c. konieczne jest, aby dłużnik wykonywał pracę bezpośrednio w okresie poprzedzającym dzień zajęcia egzekucyjnego. Innymi słowy, jak ocenić sytuację, w której dłużnik przykładowo zawiesił działalność gospodarczą, jest zarejestrowany jako osoba bezrobotna, nie realizuje żadnej umowy cywilnoprawnej, na podstawie której świadczyłby pracę. W ocenie autorki niniejszego artykułu konieczne jest uwzględnienie w okolicznościach konkretnego przypadku, czy brak aktywności zawodowej ma charakter stały czy przejściowy. Stały charakter oznacza tutaj, że istnieje pewność, iż dłużnik nie wróci już do wykonywania pracy, do której ma narzędzia i inne przedmioty, chociażby ze względu na występującą niepełnosprawność (np. tokarz, który w wyniku wypadku doznał takiego urazu rąk, że nie jest już zdolny do wykonywania tego zawodu). Należy zauważyć, że sensem omawianego przepisu jest nieodbieranie dłużnikowi możliwości zarobkowania poprzez własną pracę. W konsekwencji, jeśli z przyczyn przejściowych dłużnik nie pracuje w okresie bezpośrednio poprzedzającym zajęcie komornicze, nie można odbierać mu możliwości uzyskiwania dochodu za pomocą narzędzi i innych przedmiotów w przyszłości, gdy ustanie przyczyna braku aktywności zawodowej. W takim kontekście tym istotniejsze znaczenie ma ustalenie, jakie kwalifikacje zawodowe posiada dłużnik i zarazem jaką pracę ostatnio wykonywał. Fakty te muszą być badane łącznie ze względu na konieczność respektowania interesu wierzyciela – regułą jest możliwość zajęcia egzekucyjnego przedmiotów, zaś ograniczenia egzekucji są wyjątkami. Rozstrzygnięcia problemów na gruncie ograniczeń egzekucji muszą odnosić się do konkretnych okoliczności, zaś organ egzekucyjny powinien unikać rozważań zbyt hipotetycznych. Nie ma więc znaczenia, jakiego rodzaju pracę dłużnik potencjalnie mógłby wykonywać, a jedynie to, jak faktycznie zarabkował i do wykonywania jakiego rodzaju pracy realnie może powrócić.

Ze względu na obecny w nowoczesnym społeczeństwie stopień skomplikowania podziału pracy i sposobów jej wykonywania nie wydaje się celowe wyliczanie przykładów tego, co może być narzędziem bądź

innym przedmiotem niezbędnym do osobistej zarobkowej pracy dłużnika¹⁶. Truizmem jest przy tym powiedzenie, że sformułowanie „inne przedmioty” jest bardzo pojemne. Za aktualny należy uznać pogląd, zgodnie z którym omawiane ograniczenie egzekucji obejmuje również literaturę fachową związaną z zawodem dłużnika, a nawet całą bibliotekę dzieł poświęconych przedmiotowi, którym dłużnik zawodowo się zajmuje¹⁷.

Istotniejsze wydaje się wskazanie, co w zakres omawianych pojęć nie wchodzi. Mianowicie art. 829 pkt 4 k.p.c. nie obejmuje ubrania niezbędnego do pełnienia służby lub wykonywania zawodu, ze względu na fakt, że ustawodawca wyodrębnił je w art. 829 pkt 1¹ k.p.c. W omawianej kategorii nie mieszczą się również – *verba legis* – pojazdy mechaniczne. Stan prawny uległ zmianie od dnia 5 lutego 2005 r. na podstawie art. 1 pkt 129 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹⁸. Wobec tego za nieaktualną należy uznać uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 1996 r. (III CZP 56/96)¹⁹, w świetle której samochód osobowy, stanowiący własność dłużnika i wykorzystywany przez niego do osobistej pracy zarobkowej w charakterze taksówkarza, może być – stosownie do konkretnych okoliczności – uznany za przedmiot niepodlegający egzekucji. Uzasadnieniem wykluczenia pojazdów mechanicznych z zakresu przedmiotów wyłączonych z egzekucji jest to, że często przedstawiają one istotną wartość, a niekiedy stanowią nawet jedyny wartościowy składnik majątku dłużnika. W doktrynie wskazano, że wyłączenie to jest podyktowane potrzebą ochrony

¹⁶ Czyniono to dawniej w doktrynie. Przykładowo M. Allerhand wymieniał maszynę do szycia dla krawca, siekierę dla drwala, brzytwę dla fryzjera (M. Allerhand, *Kodeks postępowania cywilnego. Część 2. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające*, Lwów 1933, s. 159).

¹⁷ M. Allerhand, *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 160.

¹⁸ Dz.U. Nr 172, poz. 1804.

¹⁹ Legalis nr 30022. Por. orzeczenie SN z dnia 3 czerwca 1953 r., I C 92/53, Legalis nr 181787, zgodnie z którym zajęta w drodze egzekucji dorożka samochodowa nie jest przedmiotem niezbędnym do wykonywania zawodu szofera przez dłużnika, który również nie posiadając własnego samochodu, ma pełną możliwość zarabiać na utrzymanie osobistą pracą.

wierzycieli, gdyż pojazdy mechaniczne są składnikami majątkowymi, które w dość łatwy sposób mogą zostać spieniężone²⁰.

Jeśli chodzi o **surowce** niezbędne do produkcji w rozumieniu art. 829 pkt 4 k.p.c., należy wskazać, że chodzi tu o „materiały naturalne pochodzenia zwierzęcego, roślinnego lub mineralnego, służące do wytwarzania jakichś produktów lub energii”²¹ (np. sukno u krawca). Przez produkcję rozumie się przy tym w języku polskim zarówno wytwarzanie towarów oraz dóbr kultury, jak i usług²². Ustawodawca nie sprecyzował charakteru produkcji, do której mają służyć surowce, a więc chodzi o każdy jej rodzaj (np. produkcję rolną, roślinną, zwierzęcą, artystyczną, rzemieślniczą²³). Warto wskazać na syntetycznie sformułowany przez A. Marciniaka pogląd, że jeżeli osobista praca zarobkowa dłużnika nie polega na produkcji, to nie podlegają egzekucji narzędzia i inne przedmioty niezbędne do tej pracy. Jeżeli natomiast ma ona charakter produkcyjny, egzekucji nie podlegają dodatkowo surowce niezbędne dłużnikowi do produkcji na okres tygodnia²⁴. Przy tym należy zaznaczyć, że określenie ilości surowca niezbędnej do produkcji na okres tygodnia może wymagać wiadomości specjalnych.

²⁰ M. Uliasz, *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] M. Uliasz, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2008, Legalis/el. W kontekście tak postrzeganego sensu przepisu art. 829 pkt 4 *in fine* k.p.c. należy nadmienić, że w doktrynie przedstawiany jest pogląd, zgodnie z którym za przedmioty służące do osobistej pracy zarobkowej dłużnika mogą zostać uznane nieruchomości, zwłaszcza rolne, oraz statki wpisane do rejestru okrętowego (M. Uliasz, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*; A. Marciniak, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*; A. Wiśniewski, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*; H. Ciepla, *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730–1088*, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2021, Lex/el.; H. Pietrzkowski, *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2016, Lex/el.). Nie oceniając słuszności tego stanowiska, co zresztą wykraczałoby poza ramy niniejszego opracowania, należy zauważyć, że taka wykładnia wydaje się sprzeczna z przedstawianym w literaturze przedmiotu uzasadnieniem wykluczenia pojazdów mechanicznych ze zbioru przedmiotów niepodlegających egzekucji.

²¹ *Słownik...*, *op. cit.*; *Wielki słownik...*, *op. cit.*

²² *Słownik...*, *op. cit.*

²³ Por. A. Wiśniewski, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*

²⁴ A. Marciniak, *Ograniczenia egzekucji sądowej*, Łódź 1986, s. 117.

Analizując spełnienie przesłanki „**niezbędności**” na gruncie art. 829 pkt 4 k.p.c., należy wskazać, że narzędzia i inne przedmioty niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika oraz surowce niezbędne dla niego do produkcji to takie, bez których odpowiednio dalsze wykonywanie pracy oraz prowadzenie produkcji przez okres tygodnia byłoby niemożliwe albo poważnie utrudnione. W tym miejscu warto przedstawić sprawę zakończoną postanowieniem Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 2 sierpnia 2013 r. (VIII Cz 445/13)²⁵. Została ona wszczęta wskutek skargi dłużnika na czynność komornika polegającą na zajęciu komputera. Dłużnik podnosił, że czynność ta jest sprzeczna z art. 829 pkt 4 k.p.c. z uwagi na to, iż wymieniony przedmiot stanowi narzędzie niezbędne do jego osobistej pracy zarobkowej. Wskazał, że pozostaje bez stałego zatrudnienia, lecz utrzymuje się z nieregularnych zleceń, polegających na pisaniu m.in. artykułów popularnonaukowych, dla których jest niezbędny dostęp do Internetu oraz do materiałów archiwalnych zgromadzonych na twardym dysku. Sąd pierwszej instancji oddalił skargę, gdyż w jego ocenie przedmioty zajęte przez komornika nie były niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika. Nie budził wątpliwości sądu fakt wykonywania okresowych zleceń przez dłużnika. Sąd wskazał, że w chwili dokonywania zajęcia komorniczego nie łączyła dłużnika jakkolwiek tego typu umowa z innym podmiotem. Ponadto pisanie artykułów popularnonaukowych może – w ocenie sądu pierwszej instancji – odbywać się ręcznie, zaś przeniesienie ich do formy elektronicznej i następnie przesłanie drogą internetową z uwagi na powszechny dostęp do tego typu urządzeń oraz sieci Internet może nastąpić w różnego rodzaju punktach przeznaczonych do tego celu. Rozpoznając zażalenie, sąd drugiej instancji wskazał, że w okolicznościach sprawy „wręcz nie do wyobrażenia” jest pisanie przez dłużnika zleconych tekstów ręcznie i przesyłanie ich w takiej formie do wydawnictwa. Co najmniej poważnym utrudnieniem w wykonywaniu pracy dla dłużnika byłoby też

²⁵ Legalis nr 720002.

korzystanie z komputera publicznego. Należy tu również, w ocenie sądu drugiej instancji, zwrócić uwagę, że osoba, która wykonuje pracę na własny rachunek, sama jej poszukuje, a przy tym nie ma lepszego i szybszego sposobu komunikowania się niż droga elektroniczna. W tym sensie dane narzędzie jest niezbędne do wykonywania pracy osobistej, również gdy służy do znalezienia takiej pracy (pozyskania zleceń). Decydującego znaczenia, według sądu, nie może mieć okoliczność, że dłużnik nie świadczy pracy w ramach prowadzenia działalności gospodarczej ani że w chwili zajęcia w toku egzekucji akurat nie wykonywał pracy na komputerze. Nie wyklucza to bowiem potencjalnych możliwości zarabkowania dłużnika, skoro pracę na własny rachunek w obecnych realiach cechuje niejednokrotnie właśnie brak ciągłości jej świadczenia.

Z rozumowaniem sądu drugiej instancji niewątpliwie należy się zgodzić. „Niezbędny” przedmiot to nie tylko taki, bez którego wykonywanie pracy jest w ogóle niemożliwe, ale również taki, bez którego jej wykonywanie jest na tyle utrudnione, że wynagrodzenie za działanie bądź rezultat nie odzwierciedlałoby nakładu pracy i poświęconego czasu. Innymi słowy, jeśli bez danego przedmiotu nastąpiłoby istotne wydłużenie i skomplikowanie procesu pracy, to dane narzędzie należy uznać za niezbędne. Podobnie należy ocenić sytuację, w której bez konkretnego przedmiotu praca byłaby mniej bezpieczna. Przyjęcie innego stanowiska kłóci się z założeniem racjonalności ustawodawcy – nie może on doprowadzać za pomocą norm prawnych do sytuacji, w której dłużnik może zarabiać jedynie teoretycznie, a *de facto* jego praca byłaby nieopłacalna albo niebezpieczna ze względu na brak narzędzi i innych środków adekwatnych w aktualnych realiach społeczno-gospodarczych. Należy również zwrócić uwagę, że współcześnie niektóre przedmioty mają charakter podstawowy dla prawidłowego funkcjonowania w toku codzienności, mimo że jeszcze do niedawna były postrzegane jako dobra luksusowe. Jednym z takich przedmiotów jest komputer. Jeśli dodatkowo jest on wykorzystywany jako narzędzie pracy, nie sposób uznać egzekucji z tego przedmiotu za dopuszczalną.

Ponadto należy zauważyć, że na ocenę, czy dane narzędzie (albo inny przedmiot bądź surowiec) jest niezbędne, nie ma wpływu jego wartość majątkowa. Istotne na gruncie omawianego przepisu jest jedynie to, czy przeznaczony jest on do osobistej zarobkowej pracy dłużnika bądź jest surowcem, z którego dłużnik produkuje towary w określonej przez ustawodawcę ilości. Mogą w tym zakresie powstać wątpliwości w sytuacji, w której dłużnik posługuje się bardzo drogimi narzędziami (a hipotetycznie mógłby używać ich tańszych odpowiedników). Sytuacja wydaje się jeszcze bardziej niejednoznaczna wówczas, gdy brak jest innych wartościowych składników majątku. Jako przykład można podać sytuację, w której dłużnik używa bardzo drogiego komputera o najwyższych parametrach, przeznaczonego do wykonywania skomplikowanych zadań w rozbudowanych programach o wysokich wymaganiach sprzętowych, choć do celów zarobkowych potrzebna jest mu jedynie obsługa wyszukiwarki internetowej i programu edytora tekstu. Nawet jednak w takiej sytuacji brak jest podstaw prawnych dla przyjęcia, że przedmiot niezbędny to przedmiot o przeciętnej wartości. Abstrahując od argumentu o braku wymienionych podstaw²⁶, należy zauważyć, że aprobatą takiego stanowiska niosłaby za sobą kilka problemów. Po pierwsze, dłużnik musiałby otrzymać bądź nabyć inny przedmiot – o przeciętnej wartości. Powstają pytania m.in. o to, czy sam musiałby go kupić (co w sytuacji, w której nie miałby środków finansowych albo je miał, ale utrzymywał, że nie ma), czy w grę wchodziłoby inne rozwiązanie, w jakim terminie dłużnik powinien stać się posiadaczem nowego przedmiotu, czy do zajęcia mogłoby dojść od razu, czy dopiero po uzyskaniu tańszego odpowiednika. Niewątpliwie powstałby tu dodatkowy obowiązek o niezna-nej treści i adresacie, nieprzewidziany przez ustawodawcę. Po drugie, w przypadku niektórych narzędzi używanie tańszego odpowiednika mogłoby wiązać się z obniżeniem jakości pracy. Konieczne byłoby więc

²⁶ Warto przy tym zauważyć, że M. Allerhand wprost wskazał, iż nie można żądać, by dłużnik posiadając drogi przedmiot, wymienił go na mniej wartościowy (M. Allerhand, *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 157).

dokonanie już na etapie zajęcia oceny, czy dany przedmiot jest czy nie jest adekwatny do pracy zarobkowej dłużnika. Oznaczałoby to dodatkowo, nieuwzględniony przez ustawodawcę, obowiązek po stronie komornika, zaś przesłanki tej oceny pozostawałyby nieznane. W konsekwencji doszłoby do skomplikowania egzekucji i otwarcia kolejnego pola do konfliktów, co odbyłoby się kosztem sprawności postępowania.

2. Przedmioty niezbędne do nauki

W doktrynie wskazano, że przedmioty wymienione w art. 829 pkt 6 k.p.c. podlegają wyłączeniu z egzekucji bez względu na to, czy dłużnikiem jest osoba fizyczna, czy prawna²⁷. Ze względu na zakresłone na wstępie ramy niniejszego opracowania poruszana będzie jednak tylko problematyka dotycząca dłużników będących osobami fizycznymi.

Ugruntowany jest pogląd, że **przedmioty niezbędne do nauki** to zarówno te przedmioty, które znajdują się u dłużnika uczącego się, jak i przedmioty posiadane przez dłużnika nauczającego inne osoby²⁸. W drugim przypadku można je w konkretnych stanach faktycznych postrzegać również jako narzędzia służące do osobistej pracy zarobkowej²⁹. Ponadto w przepisie tym chodzi zarówno o przedmioty służące do nauki dłużnikowi, jak i członkom jego rodziny. Ten zasługujący na podzielenie pogląd został przedstawiony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 29 października 1968 r. (III CZP 90/68)³⁰ i jest powszechnie aprobowany w doktrynie³¹, niekiedy z trafnym zaakcentowaniem gramatycznej wykładni przepisu art. 829 pkt 6 k.p.c.: „w przepisie tym

²⁷ M. Brulińska [w:] *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, pod red. J. Gołaczyńskiego, Warszawa 2008, s. 169.

²⁸ Tak m.in.: J. Ignaczewski, M. Romańska, O. Dumnicka, *Ograniczenia...*, *op. cit.*; A. Kościółek, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*; A. Antkiewicz, *Przedmioty niezbędne do nauki (art. 829 pkt 6 KPC)* [w:] *Metodyka pracy komornika sądowego*, pod red. A. Marciniaka, M. Michalskiej-Marciniak, Sopot 2015, Lex/el.

²⁹ J. Ignaczewski, M. Romańska, O. Dumnicka, *Ograniczenia...*, *op. cit.*

³⁰ Legalis nr 13712.

³¹ D. Olczak-Dąbrowska, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*; K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*; A. Wiśniewski, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*

wyłączono od egzekucji przedmioty niezbędne do nauki bez określenia, że chodzi wyłącznie o przedmioty służące do nauki dłużnikowi”³².

Przykładami przedmiotów niezbędnych do nauki są książki, zeszyty, mapy, zbiory okazów, przybory szkolne, przyrządy naukowe³³. Należałoby tu wymienić również przedmioty takie jak instrumenty muzyczne czy inne ruchomości związane z kształceniem w specyficznych dziedzinach. Mając na uwadze aktualne realia społeczne, za przedmiot niezbędny do nauki może być uznany także np. komputer lub tablet.

W doktrynie wskazuje się, że przedmioty takie podlegają wyłączeniu bez względu na etap edukacji, na którym są niezbędne. Powinny one być zarazem adekwatne do poziomu nauki i stopnia rozwoju osoby uczącej się – ocena niezbędności danego przedmiotu zależy od konkretnego przypadku³⁴. Przy tym według A. Antkiewicza etap nauki obejmuje także doskonalenie zawodowe (np. w ramach studiów podyplomowych lub kursów przysposabiających do zawodu, w tym do nowego zawodu), lecz nie obejmuje przewodu doktorskiego – z uwagi na to, że wykracza to już poza podstawowy poziom edukacji i sprowadza się do wąskiej specjalizacji³⁵. W ocenie autorki niniejszego artykułu brakuje jednak podstaw na gruncie art. 829 pkt 6 k.p.c. do wyłączenia przedmiotów niezbędnych do nauki na etapie przewodu doktorskiego. Ustawodawca nie czyni tu bowiem rozróżnienia na przedmioty niezbędne do nauki na „poziomie podstawowym” oraz „zaawansowanym” (*lege non distinguente nec nostrum est distinguere*). Mając na uwadze, że nauka – i to przez całe życie – jest kluczową kwestią dla rozwoju człowieka³⁶, a każdy ma do niej konstytucyjnie zagwarantowane prawo (art. 70 ust. 1 zd. 1 Konstytucji)³⁷, należy przyjąć, że

³² A. Kościółek, *Komentarz do art. 829..., op. cit.*

³³ M. Marciniak, *Komentarz do art. 829..., op. cit.*

³⁴ A. Kościółek, *Komentarz do art. 829..., op. cit.*

³⁵ A. Antkiewicz, *Przedmioty..., op. cit.*

³⁶ Zob. np. Rezolucję Rady w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na rzecz europejskiego obszaru edukacji i w szerszej perspektywie (2021–2030) (Dz.Urz. UE 2021/C 66/01).

³⁷ Na marginesie warto odwołać się do następującego stanowiska Trybunału Konstytucyjnego: „Nie może ulegać wątpliwości, że prawo do nauki należy do podstawowych praw jednostki we współczesnym społeczeństwie. Prawo to musi być postrzegane

wylączenie z egzekucji „przedmiotów niezbędnych do nauki” na gruncie art. 829 pkt 6 k.p.c. następuje niezależnie od tego, na jakim etapie edukacji znajduje się osoba, która z nich korzysta. Może to być zarówno edukacja na etapie szkoły podstawowej, jak i w ramach uniwersytetu trzeciego wieku.

Dla zastosowania art. 829 pkt 6 k.p.c. nie ma również znaczenia wartość przedmiotu niezbędnego do nauki, a jedynie to, jaką funkcję pełni. D. Olczak-Dąbrowska trafnie skrytykowała w tym zakresie pogląd E. Wengera, który stwierdził, że fortepian wysoko cenionej marki (Bechstein) nie jest przedmiotem niezbędnym córce dłużniczki do nauki gry na fortepianie na poziomie 7. klasy szkoły muzycznej, a można by go natomiast uznać za niezbędny, gdyby członek rodziny dłużnika był zaawansowany w studiach muzycznych, stanowiących jego główne wykształcenie³⁸.

O ile bez znaczenia pozostaje wartość przedmiotu, o tyle konieczne jest ustalenie, że w istocie służy on do nauki. K. Flaga-Gieruszyńska zasadnie nie zalicza do kategorii wyłączonych z egzekucji tych przedmiotów, które są jedynie ozdobą i rozrywką, jako przykład podając markowy fortepian, na którym domownicy grają okazjonalnie³⁹.

3. Papiery osobiste i odznaczenia

Na podstawie art. 829 pkt 6 k.p.c. nie podlegają egzekucji m.in. papiery osobiste i odznaczenia. Odczytując przepis w pierwszej kolejności od strony językowej, należy wskazać, że **papiery „osobiste”** to takie,

zarówno w kategoriach dobra i wartości indywidualnej, jak i ważnego, podstawowego dobra społecznego. Urzeczywistnienie prawa do nauki jest nie tyle jakimś szczególnym przywilejem współczesnego człowieka, ale stanowi nieodzowny warunek rozwoju społeczeństwa i jednocześnie pełnego uczestnictwa jednostki w życiu społecznym. Powszechne kształcenie stało się najważniejszym motorem rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego we współczesnym świecie” (wyrok TK z dnia 8 listopada 2000 r., SK 18/99, OTK 2000/7/258).

³⁸ D. Olczak-Dąbrowska, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.* i powołana tam literatura. Zob. także uchwałę SN z dnia 29 października 1968 r., III CZP 90/68, Legalis nr 13712.

³⁹ K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*

które dotyczą czyichś spraw rodzinnych i uczuciowych⁴⁰. „**Odnaczeniem**” jest natomiast „wyróżnienie honorowe w postaci gwiazdy, krzyża lub medalu, nadawane przez władze państwowe, instytucje społeczne lub naukowe za wybitne osiągnięcia w jakiejś dziedzinie”⁴¹ albo „medal lub inny podobny przedmiot, będący symbolem uznania dla zasług osoby, której go przyznano”⁴².

Jako przykłady „papierów osobistych” wymienia się w doktrynie korespondencję dłużnika lub członka jego rodziny, świadectwa, dyplomy, legitymacje oraz wszelkie dokumenty osobiste związane z rodziną dłużnika (np. odziedziczone dokumenty mające wartość historyczną)⁴³. Omawiane wyłączenie z egzekucji istnieje niezależnie od wartości historycznej, artystycznej, majątkowej czy naukowej objętych treścią przepisu przedmiotów⁴⁴. Nie są natomiast wyłączone z egzekucji dokumenty dotyczące sławnych ludzi nienależących do rodziny dłużnika, o wartości kolekcjonerskiej (np. rękopisy utworów literackich, dokumenty z autografami sławnych osób)⁴⁵.

W literaturze wskazano, że odznaczeniami w rozumieniu art. 829 pkt 5 k.p.c. są „wszelkiego rodzaju ordery i odznaczenia krajowe i zagraniczne oraz nagrody honorowe, naukowe, literackie i artystyczne przyznane w postaci przedmiotów ruchomych, jak np. plakietki, puchary, statuetki”⁴⁶. Uściślając tę kwestię, należy zaznaczyć, że nie chodzi tu jednak o same nagrody, a o ich symboliczne ujęcie właśnie w postaci odznaczenia jako przedmiotu o charakterze symbolicznym. W tym sensie przykładowo nie dana nagroda – jako przyznana kwota pieniężna – nie podlegałaby egzekucji, a medal będący symbolem uznania dla zasług osoby, której go przyznano.

⁴⁰ *Wielki słownik...*, op. cit.

⁴¹ *Słownik...*, op. cit.

⁴² *Wielki słownik...*, op. cit.

⁴³ A. Marciniak, *Komentarz do art. 829...*, op. cit.

⁴⁴ A. Antkiewicz, *Papiery osobiste (art. 829 pkt 6 KPC)* [w:] *Metodyka pracy komornika sądowego*, pod red. A. Marciniaka, M. Michalskiej-Marciniak, Sopot 2015, Lex/el.

⁴⁵ D. Olczak-Dąbrowska, *Komentarz do art. 829...*, op. cit.; A. Antkiewicz, *Papiery...*, op. cit.; K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 829...*, op. cit.

⁴⁶ A. Marciniak, *Komentarz do art. 829...*, op. cit.

Należy zauważyć, że papiery osobiste i odznaczenia mają dla dłużnika najczęściej wartość sentymentalną. Uzasadnia to wyłączenie ich spod egzekucji, która nie powinna naruszać uczuć dłużnika⁴⁷, czy też prowadzić do jego psychicznej degradacji. Istotne jest, aby egzekucja nie pozbawiła dłużnika takich przedmiotów, z którymi związany jest silny, pozytywny ładunek emocjonalny, mających charakter pamiątkowy bądź istotny z punktu widzenia życia wewnętrznego (duchowego, psychicznego). Na gruncie postępowania egzekucyjnego nie ma znaczenia wartość majątkowa, jaką dane papiery osobiste albo odznaczenia ze sobą niosą (np. statuetki ze złota), właśnie ze względu na położenie nacisku na ich osobisty charakter lub – w przypadku odznaczeń – na to, co ucieleśniają (np. wyróżnienie, docenienie, uznanie). Z tego samego względu przepis dotyczy jedynie przedmiotów, które są związane z osobą dłużnika lub osobami dla niego bliskimi, nie zaś takich, którymi dłużnik handluje (np. jako antykwariusz) albo które kolekcjonuje. Ze względu na ochronę uczuć dłużnika nie podlegają egzekucji zarówno przedmioty odnoszące się bezpośrednio do jego osoby, jak i takie, które dotyczą jego rodziny (w tym przodków) albo osób, z którymi wiąże dłużnika silne uczucia (np. partnera bądź partnerki, w tym zmarłych osób, z którymi dłużnik był wcześniej w związku formalnym albo nieformalnym, przybranych dzieci). Podlegają natomiast egzekucji odznaczenia posiadane przez dłużnika z uwagi na ich wartość historyczną, artystyczną, kolekcjonerską itp., a nie dotyczące jego osoby bądź osób, z którymi jest związany więziami uczuciowymi⁴⁸.

4. Przedmioty codziennego użytku

Pod pojęciem „przedmiotów codziennego użytku” – wyłączonych z egzekucji na mocy art. 829 pkt 6 k.p.c. – należy rozumieć przedmioty

⁴⁷ Por. A. Marciniak, *Przedmiotowe ograniczenia egzekucji sądowej ze względów humanitarno-społecznych*, NP 1978, nr 2, s. 240.

⁴⁸ Por. K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 829..., op. cit.*

niemieszczące się w zakresie pojęcia „niezbędnych przedmiotów urządzenia domowego”, o których mowa w art. 829 pkt 1 k.p.c.⁴⁹, czy szerzej – są to przedmioty niezaliczone do żadnej z kategorii wymienionych w przepisach art. 829 k.p.c., wykorzystywane w codziennym funkcjonowaniu.

Według K. Flagi-Gieruszyńskiej istotne znaczenie dla oceny, czy dany przedmiot służy do codziennego użytku w rozumieniu art. 829 pkt 6 k.p.c., ma sytuacja dłużnika i „okoliczności towarzyszące”. W ocenie tej autorki z pewnością należy wyłączyć z egzekucji te przedmioty, które dla dłużnika mają istotną wartość użytkową, zaś korzyści z ich sprzedaży dla wierzyciela byłyby znikome, z uwagi na ich niewielką wartość majątkową albo możliwość zbycia jedynie znacznie poniżej ich wartości. Jako przykłady K. Flaga-Gieruszyńska podaje tu czarno-biały telewizor i starą wersalkę⁵⁰. Wymaga zaznaczenia, że rzeczy te mogą zostać uznane za przedmioty codziennego użytku w rozumieniu art. 829 pkt 6 k.p.c. pod warunkiem, że nie zostaną uznane za niezbędne przedmioty urządzenia domowego.

W ocenie autorki tego artykułu ustawodawca formułując treść art. 829 pkt 6 k.p.c., nie miał zamiaru wyłączenia z egzekucji jedynie przedmiotów o znikomej wartości (w znaczeniu kwoty pieniężnej, jaką można uzyskać w zamian za dany przedmiot), a niezależnie od tej wartości miał na celu wyłączenie z egzekucji również tych przedmiotów, których nie sposób sprzedać za kwotę, na którą są wyceniane, a jedynie znacznie poniżej ich wartości (ze względu np. na brak popytu na nie), zaś dla dłużnika mających zarazem znaczną wartość użytkową.

Należy zauważyć, że zgodnie z art. 867 § 2 k.p.c. „cena wywołania w pierwszym terminie licytacji publicznej wynosi trzy czwarte wartości szacunkowej. Jeżeli licytacja w pierwszym terminie nie dojdzie do skutku, zajęte ruchomości mogą być sprzedane w drugim terminie licytacyjnym. Cena wywołania w drugim terminie licytacyjnym wynosi połowę

⁴⁹ Tak też m.in.: A. Marciniak, *Komentarz do art. 829..., op. cit.*; A. Kościółek, *Komentarz do art. 829..., op. cit.*

⁵⁰ K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 829..., op. cit.*

wartości szacunkowej. Sprzedaż licytacyjna nie może nastąpić za cenę niższą od ceny wywołania”. Wydaje się, że uprawnione jest stwierdzenie, że posłużenie się w art. 829 pkt 6 k.p.c. sformułowaniem, iż przedmioty „mogą być sprzedane tylko znacznie poniżej ich wartości”, oznacza, że najprawdopodobniej nie zostaną one sprzedane w pierwszym terminie licytacji (za co najmniej trzy czwarte wartości szacunkowej), a – jeśli w ogóle – to w drugim (za jedną drugą wartości szacunkowej). Sprzedaż określonego przedmiotu za połowę jego wartości szacunkowej oznacza bowiem niewątpliwie sprzedaż „znacznie” poniżej jego wartości. Taka konstatacja jest jednak niewystarczająca do wyłączenia danego przedmiotu z egzekucji, gdyż konieczne jest jednocześnie spełnienie drugiej przesłanki – przedmiot musi mieć znaczną wartość użytkową dla dłużnika.

Ocena wartości użytkowej danego przedmiotu – rozumianej jako suma użyteczności z konsumpcji danego dobra⁵¹ bądź zdolność towaru do zaspokajania potrzeb ludzkich⁵² – powinna być dokonywana z uwzględnieniem stopnia zaspokojenia przez niego konkretnie zgłaszanych potrzeb. W tym sensie dany przedmiot ma znaczną wartość użytkową wówczas, gdy w wysokim stopniu zaspokaja określone potrzeby.

Verba legis w art. 829 pkt 6 k.p.c. chodzi o przedmioty, które „dla dłużnika mają znaczną wartość użytkową”. W doktrynie wskazano jednak, że przedmioty te nie podlegają egzekucji także wtedy, gdy służą członkom rodziny dłużnika⁵³. Stanowisko to wydaje się uzasadnione, przy czym w ocenie autorki niniejszego artykułu sformułowanie „członków rodziny” należy rozumieć tu szeroko – jako osoby, z którymi dłużnik wspólnie mieszka i z którymi łączą go silne więzi uczuciowe.

⁵¹ *Encyklopedia PWN* [online:] www.encyklopedia.pwn.pl (dostęp: 30.01.2023).

⁵² B. Ślusarczyk, S. Ślusarczyk, *Podstawy mikro- i makroekonomii*, Lublin 2011, s. 39.

⁵³ H. Ciepla, *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730–1088*, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2021, Lex/el. i powołana tam literatura oraz orzecznictwo.

5. Przedmioty niezbędne ze względu na niepełnosprawność

Ustawodawca nie zdefiniował w k.p.c. pojęcia „niepełnosprawność”. Definicję zawiera ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁵⁴. Jest to podstawowy dla problematyki osób z niepełnosprawnościami akt prawny, co uzasadnia sięgnięcie do definicji w nim zawartej również na potrzeby wykładni art. 829 pkt 9 k.p.c. Zgodnie z art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej, ilekroć jest w niej mowa o niepełnosprawności, to oznacza to trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Zgodnie z art. 3 ust. 1 tej ustawy ustala się trzy stopnie niepełnosprawności (znaczny, umiarkowany oraz lekki), które stosuje się do realizacji celów określonych ustawą.

Należy zauważyć, że na gruncie u.p.e.a. ustawodawca posłużył się innym sformułowaniem, wyłączając z egzekucji administracyjnej rzeczy niezbędne ze względu na ułomność fizyczną zobowiązanego lub członków jego rodziny. W art. 829 pkt 9 k.p.c. posłużono się językowo szerszym pojęciem – niewątpliwie na płaszczyźnie językowej chodzi w nim również o osoby z niepełnosprawnościami ze względu na problemy psychiczne, a nie jedynie fizyczne.

Aby skorzystać z ograniczenia egzekucji, o którym mowa w art. 829 pkt 9 k.p.c., dłużnik (lub członek jego rodziny) może, lecz nie musi legitymować się stosownym orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności. Wykorzystaniu na gruncie wymienionego przepisu k.p.c. podlega wyłącznie definicja z art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej, a w niej brak jest wymogu stwierdzenia niepełnosprawności stosownym orzeczeniem. Definicja ta opisuje, czym powinien cechować się człowiek, aby stwierdzić, że jest osobą z niepełnosprawnością, a nie odnosi się

⁵⁴ T.j. z dnia 23 lutego 2021 r. (Dz.U. z 2021 r., poz. 573 ze zm.); dalej: ustawa o rehabilitacji zawodowej.

do kwestii formalnych (brak jest stwierdzenia, że osoba z niepełnosprawnością to taka osoba, co do której wydano stosowne orzeczenie zgodnie z przepisami ustawy). Również w samym art. 829 pkt 9 k.p.c. brakuje sformułowania, ażeby nie podlegały egzekucji przedmioty niezbędne ze względu na niepełnosprawność dłużnika (lub członka jego rodziny) stwierdzoną zgodnie z przepisami ustawy o rehabilitacji zawodowej. Ustawodawca ograniczył się do wskazania, że chodzi o przedmioty „niezbędne ze względu na niepełnosprawność”, nie zamieszczając w treści przepisu dodatkowych zastrzeżeń. Jednak nawet w sytuacji, w której doszlibyśmy do wniosku, że wykładnia językowa nakazuje przyjąć, iż dłużnik powinien legitymować się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności aktualnym na dzień dokonywania zajęcia, taki rezultat wykładni byłby nie do zaakceptowania. Należy bowiem zauważyć, że w sytuacji, w której dana osoba dotknięta byłaby istotnym naruszeniem sprawności organizmu (np. osoba po amputacji nogi), jednak nie ubiegała się o uzyskanie stosownego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, musiałaby przy takiej interpretacji zostać – wbrew faktom – uznana za w pełni sprawną. Konsekwencją tego byłby brak zastosowania art. 829 pkt 9 k.p.c. w stosunku do wózka inwalidzkiego. Jest to nie do pogodzenia z *ratio legis* przepisu oraz z podstawowymi wartościami przypisywanymi ustawodawcy i powszechnie podzielanymi w społeczeństwie.

Przedstawione zagadnienie należy odróżnić od kwestii znaczenia treści orzeczenia o niepełnosprawności dla oceny, jakie przedmioty muszą być wyłączone z egzekucji. Zgodnie z art. 6b ust. 3 pkt 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej w orzeczeniu ustala się m.in. niepełnosprawność albo stopień niepełnosprawności oraz wskazania dotyczące w szczególności konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne ułatwiające funkcjonowanie danej osoby. Wskazania te powinny stanowić dla organu egzekucyjnego punkt wyjścia dla oceny, czy dany przedmiot jest wyłączony z egzekucji. Nie jest oczywiście wykluczone uwzględnienie również innych, niewymienionych w orzeczeniu przedmiotów, o ile okażą się one niezbędne

w rozumieniu art. 829 pkt 9 k.p.c. Przepis ten obejmuje w szczególności rzeczy nabyte z dofinansowaniem ze środków publicznych (zwłaszcza udzielonego przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych)⁵⁵, jednak w grę mogą wchodzić również inne przedmioty.

Jako przykłady przedmiotów niezbędnych ze względu na niepełnosprawność A. Adamczuk wymienia środki techniczne umożliwiające wykonywanie pracy czy podejmowanie kształcenia – przedmioty ortopedyczne, sprzęt rehabilitacyjny, pojazdy mechaniczne przystosowane do przewożenia osób niepełnosprawnych, a także inne przedmioty niezbędne osobie niepełnosprawnej do wypełniania ról społecznych, bez których ze względu na niepełnosprawność byłaby ona tej możliwości pozbawiona⁵⁶.

Wskazane ograniczenie egzekucji ma na celu zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami warunków do normalnego funkcjonowania w społeczeństwie. Przy tym, w ocenie autorki niniejszego artykułu, względy humanitarne nakazują uznać za przedmioty niezbędne ze względu na niepełnosprawność również te rzeczy, które nie tylko umożliwiają danej osobie jakiegokolwiek funkcjonowanie, ale i czynią je bezpieczniejszym czy bardziej komfortowym. Osoba z niepełnosprawnością musi mieć bowiem możliwość jak największego, w miarę rozwoju technologii i medycyny, zbliżenia się do sprawności przeciętnej osoby, która nie została dotknięta niepełnosprawnością. Za przedmioty niezbędne przedmiotami niezbędnymi można by zatem uznać jedynie te, których dłużnik bądź członek jego rodziny aktualnie nie używa i z pewnością można stwierdzić, że nie będą mu potrzebne w dającej się przewidzieć przyszłości (z uwagi np. na trwałą poprawę stanu zdrowia).

Należy zauważyć, że również w toku dyskusji nad projektem ustawy wprowadzającej wskazany przepis przedstawiono stanowisko, w świetle

⁵⁵ A. Marciniak, *Komentarz do art. 829..., op. cit.* Autor przedstawia tutaj pogląd oparty na uzasadnieniu projektu ustawy.

⁵⁶ A. Adamczuk, *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art. 506–1217*, pod red. M. Manowskiej, Warszawa 2015, Lex/el.

którego omawiane ograniczenie egzekucji obejmuje także przedmioty niezbędne dla dłużnika do jego egzystencji oraz ułatwiające mu życie i łagodzące skutki niepełnosprawności⁵⁷.

Poza ramami niniejszych rozważań pozostaje pytanie, czy za przedmiot niezbędny ze względu na niepełnosprawność dłużnika lub członków jego rodziny można uznać nieruchomości, z uwagi na to, że została ona specjalnie przystosowana ze względu na niepełnosprawność danej osoby. Należy jedynie zasygnalizować, że problem ten pojawił się w orzecznictwie sądów powszechnych⁵⁸.

Konieczne jest również odniesienie się do kwestii, kto jest „członkiem rodziny” na gruncie art. 829 pkt 9 k.p.c. Ustawodawca nie zawarł w k.p.c. definicji legalnej „rodziny”, a przy tym w aktach prawnych, w których definicja taka się pojawia, może być ona użyta jedynie na potrzeby ustawy, w której została sformułowana. Ponadto wyraz „rodzina” niewątpliwie jest wieloznaczny. Słowniki podają, że jest to „wspólnota złożona – w tradycyjnej postaci – z rodziców oraz ich dzieci”⁵⁹ albo „małżonkowie i ich dzieci; ogólniej też: osoby związane pokrewieństwem i powinowactwem”⁶⁰. Jednak nie ulega wątpliwości, że podane definicje nie odzwierciedlają pełnego stopnia złożoności pojęcia rodziny we współczesnym świecie⁶¹. Co więcej – nie obejmują przykładowo rodziny, jaką tworzą jedynie dwie osoby związane węzłem małżeńskim, które niewątpliwie jako rodzinę postrzegamy⁶². Ze względu na brak adekwatnej definicji legalnej oraz niejednoznaczność językową terminu „rodzina” należy zgodzić się z A. Marciniakiem, że to występujące w art. 829 pkt 9 k.p.c. pojęcie ma szeroki zakres podmiotowy

⁵⁷ *Stanowisko Prezesa Rady Ministrów z 20 marca 2014 r. wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego*, druk sejmowy nr 2014 Sejmu VII kadencji [online:] www.senat.gov.pl (dostęp: 30.11.2020).

⁵⁸ Np. postanowienie SO w Gliwicach z dnia 4 września 2018 r., III Cz 553/18, Legalis nr 2034705.

⁵⁹ *Wielki słownik...*, *op. cit.*

⁶⁰ *Słownik...*, *op. cit.*

⁶¹ Zob. np. hasło „rodzina” w Encyklopedii PWN [online:] www.encyklopedia.pwn.pl (dostęp: 30.01.2023).

⁶² Por. art. 14 k.r.o.

i obejmuje, obok małżonka, wszystkich krewnych i powinowatych, niezależnie od stopnia pokrewieństwa i powinowactwa, a ponadto konkubentów oraz ich dzieci, zwłaszcza wtedy, gdy rodziców będących konkubentami – podobnie jak małżonków – łączy trwała więź wspólnego pożycia, a razem z dziećmi tworzą oni wspólnotę rodzinno-gospodarczą. Ponadto według tego autora za członków rodziny dłużnika należy uznać dzieci, dla których rodzina dłużnika jest rodziną zastępczą⁶³. Do stanowiska A. Marciniaka należy dodać, że brakuje podstaw prawnych do różnicowania na gruncie art. 829 k.p.c. sytuacji konkubentów różnej i tej samej płci – w obu przypadkach tworzą oni rodzinę w rozumieniu wskazanego przepisu, chociażby przez wzgląd na treść art. 32 Konstytucji⁶⁴.

6. Podsumowanie

Przedstawione rozważania prowadzą do konkluzji, że zakres ograniczeń egzekucji z ruchomości jest stosunkowo szeroki. Oceniając, które konkretnie przedmioty są wyłączone z egzekucji, organ egzekucyjny powinien mieć wzgląd zarówno na interes wierzyciela, jak i dłużnika. Najistotniejsze wydaje się stwierdzenie, że egzekucja nie może naruszać samych podstaw egzystencji dłużnika ani prowadzić do jego degradacji tak materialnej, jak i psychicznej. W sytuacjach wątpliwych należy mieć na uwadze nie tylko wyjątkowy charakter ograniczeń egzekucji, ale i tę ich kluczową funkcję.

⁶³ A. Marciniak, *Ograniczenia...*, *op. cit.*, s. 110 oraz *Komentarz do art. 829...*, *op. cit.*. Por. pogląd Z. Merchela, według którego „pod pojęciem członków rodziny należy rozumieć osoby związane z dłużnikiem bliskim stopniem pokrewieństwa (małżonek, dzieci, rodzice, rodzeństwo, wnuki) i pozostających na jego utrzymaniu oraz inne osoby bliskie dłużnikowi, pozostające na jego faktycznym utrzymaniu i z nim zamieszkujące” (Z. Merchel, *Ograniczenia przedmiotowe egzekucji* [w:] Z. Merchel, *Ruchomość jako przedmiot egzekucji. Postępowanie. Wzory pism i orzeczeń*, Sopot 2006).

⁶⁴ Zgodnie z art. 32 Konstytucji wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne (ust. 1). Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny (ust. 2).

dr Urszula Moszczyńska, aplikantka XIV rocznika aplikacji sędziowskiej w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury; ORCID: 0009-0002-2052-1308

Literatura przedmiotu

- Adamczuk, *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art. 506–1217*, pod red. M. Manowskiej, Warszawa 2015.
- Allerhand M., *Kodeks postępowania cywilnego. Część 2. Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające*, Lwów 1933.
- Antas M., *Komentarz do art. 28¹ kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. M. Załuckiego, Warszawa 2023.
- Antkiewicz A., *Narzędzia i inne przedmioty niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika (art. 829 pkt 4 KPC)* [w:] *Metodyka pracy komornika sądowego*, pod red. A. Marciniaka, M. Michalskiej-Marciniak, Sopot 2015.
- Antkiewicz A., *Papiery osobiste (art. 829 pkt 6 KPC)* [w:] *Metodyka pracy komornika sądowego*, pod red. A. Marciniaka, M. Michalskiej-Marciniak, Sopot 2015.
- Antkiewicz A., *Przedmioty urządzenia domowego (art. 829 pkt 1 KPC)* [w:] *Metodyka pracy komornika sądowego*, pod red. A. Marciniaka, M. Michalskiej-Marciniak, Sopot 2015.
- Bagan-Kurluta K., *Komentarz do art. 939 kodeksu cywilnego* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. M. Załuckiego, Warszawa 2023.
- Borysiak W., *Komentarz do art. 923 kodeksu cywilnego* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. W. Borysiaka, Warszawa 2022.
- Borysiak W., *Komentarz do art. 939 kodeksu cywilnego* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. K. Osajdy, Warszawa 2020.
- Brułińska M. [w:] *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, pod red. J. Gołaczyńskiego, Warszawa 2008.
- Encyklopedia PWN* [online:] www.encyklopedia.pwn.pl (dostęp: 30.01.2023).
- Flaga-Gieruszyńska K., *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Gromek K., *Komentarz do art. 34 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* [w:] K. Gromek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Gwiazdomorski J., *Prawo spadkowe*, Warszawa 1959.
- Ignaczewski J., Romańska M., Dumnicka O., *Ograniczenia egzekucji* [w:] J. Ignaczewski, M. Romańska, O. Dumnicka, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Jędrejek G., *Wyłączenie od egzekucji sądowej przedmiotów służących do wykonywania praktyk religijnych* [w:] *W poszukiwaniu prawa dobrego i sprawiedliwego. Księga pamiątkowa ku czci Jana Tredera*, pod red. K. Lubińskiego, Warszawa 2013.
- Kaźmierczak-Kałużna I., *Uboństwo jako problem społeczny. Kwestie terminologiczne i ustalenia empiryczne*, *Kultura i Społeczeństwo* 2012, nr 1.
- Kijowski D., *Komentarz do art. 8 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji* [w:] D. Kijowski, *Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Komentarz*, Warszawa 2015.

- Klonowski M., *Komentarz do art. 261 ustawy o komornikach sądowych* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwer, Warszawa 2021.
- Kościółek A., *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. P. Ryłskiego, Warszawa 2022.
- Krakowiak M., *Kluczowe zagadnienia egzekucji z ruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym po 1.1.2019 r.*, M.Prawn. 2019, nr 18.
- Kunicki I., *Zawieszenie i umorzenie postępowania egzekucyjnego oraz ograniczenia egzekucji*, PPE 2020, nr 1.
- Kuźmicka-Sulikowska J., *Komentarz do art. 939 kodeksu cywilnego* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. E. Gniewka, P. Machnikowskiego, Warszawa 2021.
- Łączkowska-Porawska M., *Komentarz do art. 939 kodeksu cywilnego* [w:] *Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz. Art. 627–1088*, pod red. M. Gutowskiego, Warszawa 2022.
- Marciniak A., *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 730–1095'*, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020.
- Marciniak A., *Ograniczenia egzekucji sądowej*, Łódź 1986.
- Marciniak A., *Przedmiotowe ograniczenia egzekucji sądowej ze względów humanitarno-społecznych*, NP 1978, nr 2.
- Markiewicz K., *Komentarz do art. 138 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–50539*, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019.
- Merchel Z., *Ograniczenia przedmiotowe egzekucji* [w:] Z. Merchel, *Ruchomość jako przedmiot egzekucji. Postępowanie. Wzory pism i orzeczeń*, Sopot 2006.
- Muliński M., *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian. Tom I i II*, pod red. T. Zembrzuskiego, Warszawa 2020.
- Olczak-Dąbrowska D., *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art. 506–1217*, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019.
- Ożóg M., *Ograniczenie egzekucji sądowej i administracyjnej w zakresie przedmiotów służących do wykonywania praktyk religijnych*, PPE 2016, nr 9.
- Pawliczak J., *Komentarz do art. 28' kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. M. Domańskiego, J. Słyka, Warszawa 2022.
- Pazdan M., *Komentarz do art. 939 kodeksu cywilnego* [w:] *Kodeks cywilny. T II. Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2018.
- Pietrkowski H., *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2016.
- Pollok A., *Metody analizy ekonomicznej zjawiska ubóstwa*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2002, nr 4.
- Słownik języka polskiego* pod red. Witolda Doroszewskiego [online:] www.doroszewski.pwn.pl (dostęp: 30.01.2023).
- Słownik języka polskiego PWN* [online:] www.sjp.pwn.pl (dostęp: 30.01.2023).
- Słyk J., *Komentarz do art. 34 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Osajdy, Warszawa 2020.
- Szczurek Z., *Uwagi ogólne* [w:] Z. Szczurek, *Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych*, Sopot 2011.
- Ślusarczyk B., Ślusarczyk S., *Podstawy mikro- i makroekonomii*, Lublin 2011.
- Tarkowska E. (red.), *Dyskursy ubóstwa i wykluczenia społecznego*, Warszawa 2013.
- Wengerek E. [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części II i III Kodeksu postępowania cywilnego*, pod red. M. Romańskiej, Warszawa 2009, s. 312 [za:] A. Wiśniewski, *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*.

Tom II. Komentarz. Art. 730–1217, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019.

Wielki słownik języka polskiego PAN [online:] www.wsjp.pl (dostęp: 30.01.2023).

Wiśniewski A., *Komentarz do art. 829 kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019.

Zedler F., *Zbieg egzekucji lub zabezpieczenia sądowego z egzekucją lub zabezpieczeniem administracyjnym*, Poradnik Komornika Sądowego 1993, nr 1.

Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2012.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

Rezolucja Rady w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na rzecz europejskiego obszaru edukacji i w szerszej perspektywie (2021–2030) (Dz.Urz. UE 2021/C 66/01).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r., poz. 1359).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1360 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 479 ze zm.).

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1510 ze zm.).

Ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 648 ze zm.).

Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 385).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 572).

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2021 r., poz. 573 ze zm.).

Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804).

Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2224).

Orzecznictwo

Orzeczenie SN z dnia 3 marca 1931 r., R 94/31, Lex nr 1631440.

Orzeczenie SN z dnia 30 sierpnia 1937 r., C II 486/37, Lex nr 362097.

Orzeczenie SN z dnia 3 czerwca 1953 r., I C 92/53, Legalis nr 181787.

Uchwała SN z dnia 29 października 1968 r., III CZP 90/68, Legalis nr 13712.

Uchwała SN z dnia 17 grudnia 1981 r., III CZP 32/81, Legalis nr 22900.

Uchwała SN z dnia 30 maja 1996 r., III CZP 56/96, Legalis nr 30022.

Wyrok NSA w Łodzi z dnia 18 grudnia 1996 r., SA/Ła 2983/95, Lex nr 28977.

Postanowienie SO w Toruniu z dnia 2 sierpnia 2013 r., VIII Cz 445/13, Legalis nr 720002.

Wyrok TK z dnia 8 listopada 2000 r., SK 18/99, OTK 2000/7/258.

Postanowienie SO w Gliwicach z dnia 4 września 2018 r., III Cz 553/18, Legalis nr 2034705.

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Aksjologia egzekucji sądowej

W poszukiwaniu optymalnego
poziomu ochrony praw wierzyciela
i dłużnika w postępowaniu
egzekucyjnym i upadłościowym

redakcja naukowa
Sławomir Cieślak



CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

STRESZCZENIE **Dodatkowy opis i oszacowanie nieruchomości – problemy wybrane**

Aktualnie można zaobserwować trend polegający na składaniu wniosków o dodatkowy opis i oszacowanie przed wyznaczeniem terminu licytacji nieruchomości. Wnioski te składane są przez dłużników. Zagadnienia omówione w niniejszym opracowaniu mają na celu przybliżenie praktycznych problemów związanych z rozpoznawaniem tego rodzaju wniosków. Do najistotniejszych kwestii w tym zakresie zaliczyć można odpowiedzi na pytania: czy upływ czasu oraz zmianę wartości nieruchomości na rynku należy kwalifikować jako istotną zmianę w stanie nieruchomości? Czy dopuszczalne jest złożenie wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie po pierwszej bezskutecznej licytacji nieruchomości? W przypadku odpowiedzi twierdzącej – i w związku z tym sporządzeniem dodatkowego opisu i oszacowania – czy wyznacza się pierwszą licytację nieruchomości, czy być może drugą? W opracowaniu poruszono również tematykę związaną z kosztami dodatkowego opisu i oszacowania.

Słowa kluczowe: *egzekucja z nieruchomości, dodatkowy opis i oszacowanie, opis i oszacowanie, licytacja nieruchomości, zaliczka na dodatkowy opis i oszacowanie*

SUMMARY **Additional Description and Estimation of Real Estate – Selected Problems**

A trend may be observed presently that involves submitting applications of an additional description and evaluation before setting a deadline for a real estate auction. Such requests are submitted by debtors. Issues discussed in this study are aimed at approximating practical problems relating to handling such applications. The most important issues include answers to the following questions: should a lapse of time and change of value of real estate on the market be qualified as a major change of real estate status? Is it admissible to submit an application for an additional description and estimation after the first ineffective auction of real estate? If the answer is positive and, therefore, an additional description and estimation are prepared, is the first or perhaps the second auction of real estate held? The article discusses also issues relating to the cost of an additional description and estimation.

Keywords: *enforcement against real estate, additional description and estimation, description and estimation, real estate auction, advance on additional description and estimation*

Dodatkowy opis i oszacowanie nieruchomości – problemy wybrane

1. Wstęp

Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu¹, pojęcie opisu i oszacowania występuje w Kodeksie postępowania cywilnego² w trzech znaczeniach. Celem opisu i oszacowania jest dokładne opisanie nieruchomości poprzez określenie jej stanu faktycznego oraz prawnego, który to stanowi podstawę do jej oszacowania, czyli ustalenia wartości nieruchomości³. Wartość ta będzie podstawą do ustalenia ceny wywołania nieruchomości w toku licytacji⁴.

Przyjmuje się powszechnie, że egzekucja z nieruchomości podzielona jest na następujące stadia: zajęcie, opis i oszacowanie, licytacja, przybicie

¹ A. Barańska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 506–1088*, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2006, s. 1024.

² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 z późn. zm.); dalej: k.p.c.

³ Por. J. Łopatowska-Rynkowska, *Czynności sądu w toku egzekucji z nieruchomości*, Wrocław 2007, s. 76.

⁴ M. Tyczka [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części II i III k.p.c.*, pod red. E. Wengerka, Warszawa 2009, wydanie uaktualnione pod red. M. Romańskiej, s. 548; uchwała SN z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 28/13, OSNC 2014/1/3.

oraz przysądzenie własności⁵. Opis i oszacowanie funkcjonuje zatem jako jeden z etapów egzekucji z nieruchomości. Egzekucja z nieruchomości wszczynana jest na wniosek wierzyciela (art. 923 k.p.c.). W kwestii obligatoryjności złożenia wniosku o dokonanie opisu i oszacowania zarysowały się różne koncepcje w doktrynie. Według pierwszej koncepcji nie ma potrzeby składania wniosku o opis i oszacowanie w przypadku egzekucji grzywien i kar pieniężnych orzeczonych w postępowaniu cywilnym oraz kosztów sądowych w sprawach cywilnych⁶. Drugie stanowisko zakłada, że we wszystkich sprawach wszczętych z urzędu na podstawie art. 796 § 2 i 3 k.p.c. nie jest wymagany wniosek wierzyciela o sporządzenie opisu i oszacowania⁷. Odmienne sądzi M. Krakowiak, według którego wszczęcie egzekucji z urzędu nie nakłada na komornika sądowego obowiązku podejmowania czynności z urzędu⁸. Z uwagi na okoliczność, że egzekucja z nieruchomości ma charakter wnioskowy, tj. większość czynności organ egzekucyjny dokonuje na wniosek strony, należy przychylić się do opinii M. Krakowiaka.

Opis i oszacowanie funkcjonuje także jako czynność komornika sądowego, która podjęta zostaje w wyznaczonym przez organ egzekucyjny terminie, o którym komornik ogłasza publicznie oraz zawiadamia znanych mu uczestników (art. 945 k.p.c.).

Opis i oszacowanie rozumieć należy również jako wynik, rezultat określonego etapu egzekucji oraz czynności komornika sądowego, a zatem jako finalny efekt opisu i oszacowania przyjmowanego jako etap egzekucji oraz łańcuch wielu czynności podjętych przez komornika w tym zakresie, tj. jako protokół opisu i oszacowania (art. 947 k.p.c., art. 950 k.p.c.).

⁵ Tak m.in. A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, s. 399. Natomiast S. Brzeszczyńska (*Etapu egzekucji z nieruchomości [w:] Obrót nieruchomościami w praktyce notarialnej, sądowej, egzekucyjnej, podatkowej z wzorami umów*, pod red. H. Cieplej, Warszawa 2018, Lex/el.) w miejsce przybicia wskazuje podział sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości.

⁶ Tak m.in. A. Karnicka-Kawczyńska, J. Kawczyński, *Egzekucja z nieruchomości*, M.Prawn. 1999, nr 7, s. 54 i n.

⁷ W szczególności: A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 406; J. Misztal-Konecka, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, s. 479.

⁸ M. Krakowiak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, komentarz do art. 923, Legalis.

Opis i oszacowanie w rozumieniu art. 951 k.p.c. nie obejmuje pierwszego z przedstawionych pojęć, czyli etapu egzekucji, lecz jedynie podjętą czynność komornika, której efektem jest sporządzony protokół⁹.

2. Złożenie wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie

2.1. Wnioskowy charakter czynności

Powyżej zakreślono rozbieżności związane z zagadnieniem, czy dopuszczalne jest w pewnej kategorii spraw sporządzenie przez organ egzekucyjny opisu i oszacowania bez wniosku wierzyciela. Tematyka ta budzi wątpliwości przedstawicieli doktryny. Nie wdając się w rozstrzygnięcie tego zagadnienia, nie jest to bowiem celem niniejszego opracowania, wskazać należy, że w przypadku dodatkowego opisu i oszacowania takich wątpliwości nie ma. Dodatkowy opis i oszacowanie sporządzany jest na wniosek strony postępowania egzekucyjnego – wierzyciela lub dłużnika.

Zupełnie na marginesie warto przywołać pogląd, że w art. 951 k.p.c. nie skonstruowano bezwzględnego zakazu względem organu egzekucyjnego podejmowania decyzji o dodatkowym opisie i oszacowaniu¹⁰. Nie znalazł on jednak aprobaty w judykaturze oraz w piśmiennictwie.

Mając na względzie treść art. 951 k.p.c., nie jest dopuszczalne sporządzenie przez komornika sądowego dodatkowego opisu i oszacowania z urzędu, nawet wówczas, gdy komornik wie, że nastąpiły istotne zmiany w stanie nieruchomości. W takich przypadkach, jeśli zmiany faktyczne lub prawne, które zaszły po dokonaniu opisu i oszacowania, znajdują potwierdzenie w aktach sprawy, komornik sądowy po wywołaniu licytacji podaje je do wiadomości podmiotów obecnych (art. 973 pkt 7 k.p.c.).

⁹ Por. A. Barańska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 506–1088*, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2006, s. 1024.

¹⁰ A. Damasiewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, Lex/el. 2005, art. 951.

Konieczność złożenia wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie oceniać należy pozytywnie. Postępowanie egzekucyjne przenika bowiem zasada dyspozycyjności, a zatem strony postępowania powinny samodzielnie zadbać o swoje interesy. Wierzyciel powinien być zainteresowany stanem nieruchomości. Przecież to od niego zależy, jaka cena zostanie uzyskana w wyniku przetargu. Negatywne zmiany, które zaszły w stanie nieruchomości po sporządzeniu opisu i oszacowania (np. pożar budynku), skutkować mogą brakiem zainteresowania nieruchomością przez potencjalnych nabywców. Cena sprzedaży nieruchomości ma niebagatelne znaczenie również dla dłużnika. Uzyskana w wyniku przetargu cena sprzedaży wpływa na wysokość zaspokojenia roszczeń wierzyciela, co doprowadzić może do zaspokojenia roszczeń wierzyciela w całości i zakończenia postępowania egzekucyjnego.

2.2. Fakultatywny charakter czynności

Podstawowy opis i oszacowanie, o którym mowa w art. 942 k.p.c., ma charakter obligatoryjny. Oznacza to, że wniosek wierzyciela obliguje komornika sądowego do dokonania opisu i oszacowania nieruchomości po upływie terminu wyznaczonego dłużnikowi do zapłaty długu (art. 923 k.p.c.). Wniosek wierzyciela implikuje czynność komornika sądowego. Zatem w celu przystąpienia do opisu i oszacowania konieczny jest wniosek wierzyciela i bezskuteczny upływ wyznaczonego przez komornika terminu na zapłatę długu. W przypadku ziszczenia się tych przesłanek komornik przystąpi do opisu i oszacowania nieruchomości.

Odmienne ma się rzecz w przypadku dodatkowego opisu i oszacowania. W celu ewentualnego przystąpienia do dodatkowego opisu i oszacowania warunkiem niezbędnym jest złożenie przez wierzyciela lub dłużnika wniosku o dokonanie przez komornika tej czynności. Ponadto z wniosku strony musi wynikać okoliczność, że w stanie nieruchomości zaszły istotne zmiany, które pojawiły się pomiędzy sporządzeniem pierwotnego opisu i oszacowania a terminem licytacji i spowodowały znaczną

dysproporcję między wartością szacunkową nieruchomości a wartością rzeczywistą¹¹. Wahania cen są natomiast zjawiskiem normalnym na rynku nieruchomości, dlatego nie mogą być uzasadnieniem dodatkowego opisu i oszacowania¹².

Problematyczna jest kwestia określenia, jakie sytuacje należy kwalifikować jako istotne zmiany w stanie nieruchomości¹³. Brak definicji legalnej oraz odmienne poglądy sądownictwa i doktryny wpływają na problemy występujące w praktyce, a także uzasadnienia wniosków składanych przez strony. Ponadto brak jednolitych kryteriów oceny tych istotnych zmian wpływa na odmiennosc ocen tychże wniosków przez różne organy egzekucyjne. Powoduje to również liczne komplikacje w związku z możliwym zaskarżeniem rozstrzygnięcia komornika sądowego i koniecznością ustosunkowania się do tych zagadnień przez sąd. Wydaje się, że zbyt dalekie jest stwierdzenie, iż sporządzenie dodatkowego opisu i oszacowania zależy od uznania komornika sądowego¹⁴. Tego rodzaju teza jest niewątpliwie spowodowana nieprecyzyjnymi przesłankami do uwzględnienia wniosku o opis i oszacowanie. Komornik uwzględnia wnioski strony, jeśli spełnione zostaną ustawowe wymagania (zajdą istotne zmiany w stanie nieruchomości). Z uwagi na okoliczność, że istotność zmian zależy od oceny komornika, pojawia się kwestia uznaniowości decyzji komornika. Niemniej jednak oceny organu egzekucyjnego, czy zaszły istotne zmiany, nie należy łączyć z uznaniowością decyzji. Jeśli istotne zmiany faktycznie zaszły, komornik jest zobowiązany przystąpić do dodatkowego opisu i oszacowania¹⁵. Natomiast w przypadku uznaniowości decyzja ta – mimo ustalenia, że zaszły istotne

¹¹ G. Julke, *Zmiany w stanie nieruchomości po sporządzeniu opisu i oszacowania nieruchomości* [w:] *Egzekucja z nieruchomości* [w:] *Egzekucja sądowa w prawie polskim*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2015, Lex/el.; G. Julke [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Sopot 2005, s. 613.

¹² M. Uliasz, *Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości*, Sopot 2021, s. 134.

¹³ Zagadnienie to zostanie omówione poniżej.

¹⁴ P. Gil [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, I. Gil, Warszawa 2023, Legalis, komentarz do art. 951, Nb. 4.

¹⁵ Por. M. Łochowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II*, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019, komentarz do art. 951, Nb 5, Legalis.

zmiany – byłaby zależna od woli komornika, który mógłby przystąpić do opisu i oszacowania lub też nie. Zatem to owa „istotność” zmian warunkuje dodatkowy opis i oszacowanie. Obowiązująca regulacja (art. 951 k.p.c.) nie wskazuje w sposób jasny przesłanek, którymi ma kierować się organ egzekucyjny, a zatem ocena zaistnienia istotnych zmian będzie zawsze dokonywana *ad casum*; ponadto brakuje jednolitych narzędzi do pomiaru zmian oraz ich istotności¹⁶.

Dodatkowy opis i oszacowanie ma charakter fakultatywny względem podstawowego opisu i oszacowania. Stanowi uzupełnienie opisu i oszacowania dokonanego wcześniej i warunkowany jest wystąpieniem istotnych zmian w stanie nieruchomości¹⁷. Ponadto okoliczność, czy w ramach postępowania egzekucyjnego w zakresie egzekucji z nieruchomości dojdzie do sporządzenia dodatkowego opisu i oszacowania określonej nieruchomości, zależna jest od wniosku wierzyciela lub dłużnika.

2.3. Przesłanka istotnych zmian w stanie nieruchomości

W orzecznictwie oraz w literaturze przedmiotu wykształciły się dwie koncepcje zmian w stanie nieruchomości. Wybór jednej z tych koncepcji determinuje, czy wniosek powinien zostać uwzględniony przez organ egzekucyjny, czy też oddalony. W szczególności wątpliwości dotyczą kwestii, czy upływ czasu oraz zmiana cen na rynku nieruchomości stanowi wystarczającą podstawę do dokonania dodatkowego opisu i oszacowania. Bardziej liberalne stanowisko sprowadza się do stwierdzenia, że zmiany w stanie nieruchomości oznaczają zmiany rynkowej wartości nieruchomości, niezależnie od przyczyn tych zmian. Nie jest to jednak ugruntowany pogląd, bowiem niektórzy przyjmują, że sama zmiana cen oraz upływ czasu nie uzasadniają dodatkowego opisu i oszacowania.

¹⁶ Por. A. Stempniak, *Dodatkowy opis i oszacowanie w toku egzekucji sądowej z nieruchomości*, PPE 2008, nr 3–5, Czytelnia Currendy.

¹⁷ Por. A. Barańska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 506–1088*, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2006, s. 1037.

Większych problemów nie stwarza natomiast kryterium istotności, które oparte jest na istnieniu znaczącej różnicy pomiędzy wartością szacunkową nieruchomości a wartością realną¹⁸. Niemniej jednak organ egzekucyjny oraz sąd nie są w stanie ocenić, czy takowa różnica wystąpiła, bowiem nie mają odpowiedniej wiedzy w tym zakresie. Jedynie przeprowadzenie stosownej analizy przez biegłego sprzedaży podobnych nieruchomości pozwoliłoby ocenić rzeczywistą różnicę między tymi wartościami.

Według A. Barańskiej¹⁹ do istotnych zmian zaliczyć należy np. zniszczenie części budowli w wyniku pożaru lub – wręcz przeciwnie – wzniesienie nowej budowli. M. Brulińska²⁰ wskazuje natomiast, że istotne zmiany to nie tylko zmiany fizyczne stanu nieruchomości (ulepszenie nieruchomości czy jej zniszczenia), ale też zmiana przeznaczenia nieruchomości. Za ważne mogą być również uznane zmiany w stanie prawnym nieruchomości, które są dopuszczalne na gruncie art. 930 k.p.c. (np. zmiana przeznaczenia gruntu). Za taką uznać należy zmianę przeznaczenia nieruchomości, np. z jednorodzinnego domu mieszkalnego na pensjonat czy hotel²¹. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że zmiany w stanie nieruchomości mogą mieć również podłoże społeczno-gospodarcze o charakterze pozytywnym (m.in. powstanie lub znaczne ulepszenie komunikacji, utworzenie bazy turystycznej) lub negatywnym (np. likwidacja miejsc pracy)²². Zmiana przeznaczenia nieruchomości w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, mająca wpływ na wartość nieruchomości, także może być podstawą do sporządzenia dodatkowego opisu i oszacowania²³. Podobne stanowisko zajęła

¹⁸ P. Biezuński, M. Biezuński, *Egzekucja z nieruchomości. Zagadnienia teorii i praktyki*, Warszawa 2008, s. 62; G. Julke [w:] *Egzekucja sądowa w prawie polskim*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2015, s. 768.

¹⁹ A. Barańska [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 1024.

²⁰ M. Brulińska [w:] *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, pod red. J. Gołaczyńskiego, Warszawa 2008, s. 312.

²¹ G. Julke [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 613.

²² Por. T. Żyznowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 730–1095'*, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020, Legalis, komentarz do art. 951, Nb 3.

²³ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art. 478–1217*, pod red. M. Manowskiej, Warszawa 2021, s. 2903.

K. Flaga-Gieruszyńska, w ocenie której każda modyfikacja stanu prawnego i faktycznego jest istotną zmianą, w tym także uwarunkowania dotyczące otoczenia nieruchomości, lecz sam upływ czasu nie może być kwalifikowany jako istotna zmiana w stanie nieruchomości²⁴. W związku z aktualną sytuacją na rynku nieruchomości warto zwrócić uwagę na stanowisko R. Kowalkowskiego²⁵. W ocenie tego autora znaczna zmiana wartości nieruchomości spowodowana inflacją może uzasadniać sporządzenie dodatkowego opisu i oszacowania.

Warte podkreślenia są także poglądy, w ślad za orzecznictwem Sądu Najwyższego²⁶, że istotne zmiany w stanie nieruchomości powinny być rozumiane w sposób szeroki – jako wszelkie zmiany wartości rynkowej nieruchomości, niezależnie od przyczyn tychże wahań²⁷. B. Dobrzański kategorycznie odmówił racji takiemu zapatrywaniu²⁸. Podobnie G. Julke, który zasadnie charakteryzuje wahania cen jako zjawisko typowe w gospodarce rynkowej, co powinno skutkować braniem tych okoliczności pod uwagę przy dokonywaniu szacowania nieruchomości²⁹. W pełni trzeba zaaprobować stanowisko Sądu Najwyższego³⁰, iż „należy przyjąć, że art. 951 k.p.c., przewidujący fakultatywną możliwość sporządzenia dodatkowego opisu i oszacowania nieruchomości, ma zastosowanie tylko wtedy, gdy pomiędzy sporządzeniem opisu i oszacowania a terminem licytacyjnym nastąpią istotne zmiany w stanie nieruchomości powodujące zdezaktualizowanie się poprzedniego opisu (np. zniszczenie nowej budowli). Sam upływ czasu nie pociąga za sobą potrzeby dokonania dodatkowego opisu i oszacowania, jeżeli

²⁴ K. Flaga-Gieruszyńska, A. Klich [w:] *Sądowe postępowanie egzekucyjne. Zasadnicze kierunki zmian z 2016 roku*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2017, s. 229–230.

²⁵ R. Kowalkowski, *Opis i oszacowanie nieruchomości*, PES 1994, nr 5, s. 69 i n.

²⁶ Postanowienie SN z dnia 23 kwietnia 1997 r., I CKN 639/97, Lex nr 1633882.

²⁷ P. Kuglarz [w:] I. Heropolitańska, A. Tułodziecka, K. Hryćków-Mycka, P. Kuglarz, *Komentarz do przepisów KPC regulujących egzekucję z nieruchomości*, Legalis, komentarz do art. 951, Nb 2.

²⁸ B. Dobrzański [w:] B. Dobrzański, M. Lisiewski, Z. Resich, W. Siedlecki, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz II*, Warszawa 1969, s. 1254.

²⁹ G. Julke [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 811.

³⁰ Postanowienie SN z dnia 4 lutego 1977 r., III CRN 239/76, OSNC 1977/11/217.

nie wywołał on zmian w stanie nieruchomości”³¹. W związku z tym podnoszony najczęściej przez dłużników argument dotyczący upływu czasu między opisem i oszacowaniem a terminem licytacji nie zasługuje na aprobatę. W celu uwzględniania przez organ egzekucyjny wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie niezbędne jest wystąpienie w stanie nieruchomości zmian o znacznym rozmiarze (istotność zmian)³².

Istotne zmiany w stanie nieruchomości powinny skutkować tym, że wartość szacunkowa nieruchomości różni się w znacznym stopniu od wartości rzeczywistej³³. Zmiana ta może dotyczyć zarówno zmniejszenia wartości nieruchomości, jak i jej zwiększenia. Natomiast sama zmiana cen rynkowych nieruchomości nie powinna być kwalifikowana w kategoriach istotnych zmian w stanie nieruchomości³⁴. Jak trafnie wskazuje się w doktrynie, zmiana cen na rynku nieruchomości nie jest związana ze zmianą stanu nieruchomości³⁵. Jedynie istotne zmiany w stanie nieruchomości mogą stanowić podstawę do złożenia wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie.

Nie ulega wątpliwości, że wnioski o dodatkowy opis i oszacowanie najczęściej składane są przez dłużników w celu wykorzystania instytucji niezgodnie z jej przeznaczeniem, tj. jedynie w celu opóźnienia sprzedaży nieruchomości w ramach przeprowadzonego przetargu, a co za tym idzie – wydłużenia okresu korzystania z nieruchomości przez dłużnika. Często praktyką dłużników jest wskazywanie, że upłynęło już 12 miesięcy od momentu sporządzenia operatu szacunkowego nieruchomości do terminu licytacji (tj. powoływanie się na treść art. 156 ust. 3 u.g.n.³⁶).

³¹ Podobnie: P. Borkowski [w:] P. Borkowski, O. Leśniak, *Egzekucja z nieruchomości*, Warszawa 2016, s. 224.

³² Por. T. Ereciński, H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne*, Warszawa 2016, komentarz do art. 951, Lex/el.

³³ Por. M. Brulińska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. J. Gołaczyńskiego, Lex 2012, komentarz do art. 951.

³⁴ Por. E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy). Komentarz*, pod red. O.M. Piaskowskiej, Warszawa 2022, s. 449.

³⁵ Tak m.in. M. Malczyk [w:] *System postępowania cywilnego. Tom 8. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, pod red. K. Flagi-Gieruszyńskiej, Warszawa 2021, s. 1197.

³⁶ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 344); dalej: u.g.n.

Aspekt ważności operatu szacunkowego sporządzonego dla celów postępowania egzekucyjnego stanowić może – z uwagi na swą obszerność – przedmiot odrębnego opracowania naukowego. Należy jednak zauważyć, że operat szacunkowy w wyniku sporządzenia opisu i oszacowania nieruchomości zostaje już „skonsumowany”. Termin określony w art. 156 ust. 3 u.g.n. dotyczyć może jedynie (o ile w ogóle)³⁷ okresu pomiędzy sporządzeniem operatu szacunkowego przez biegłego a jego wykorzystaniem przez komornika sądowego. Operat zostaje bowiem wykorzystany przez organ egzekucyjny w przypadku sporządzenia opisu i oszacowania. Zatem po dokonaniu tej czynności nie ma jakiegokolwiek znaczenia, jaki czas upłynął od momentu sporządzenia tego operatu do terminu licytacji. Znaczenie ma jedynie opis i oszacowanie jako czynność organu egzekucyjnego.

W przypadku argumentacji dłużnika opierającej się wyłącznie na upływie czasu pomiędzy sporządzeniem opisu i oszacowania nieruchomości a terminem licytacji należy wziąć pod uwagę również działania dłużnika, w szczególności o charakterze obstrukcji procesowej. Mogą one polegać na składaniu skarg na czynności komornika, które okazują się oczywiście bezzasadne, czy też wniosków o wyłączenie organu egzekucyjnego jedynie w celu wydłużenia postępowania egzekucyjnego mimo braku jakichkolwiek do tego przesłanek. W praktyce zdarzają się bowiem wnioski o wyłączenie komornika sądowego bez żadnego uzasadnienia stanowiska wnioskodawcy. Tego typu działania przekraczają w sposób oczywisty normalną aktywność strony postępowania i prowadzą do nadużycia prawa procesowego, a zatem do wykorzystywania uprawnień przewidzianych przez przepisy prawa niezgodnie z ich przeznaczeniem. Celem tychże działań nie jest wszakże obrona praw dłużnika,

³⁷ W niniejszym opracowaniu nie przesądzam, czy art. 156 ust. 3 u.g.n. znajdzie w ogóle zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym. Na ten temat m.in. A. Stempniak, *O zakresie kognicji sądu egzekucyjnego związanej z operatem szacunkowym służącym za podstawę dokonywanego opisu i oszacowania nieruchomości. Uwagi na tle wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2018 r. (II CSK 117/17)*, PPE 2019, nr 5, s. 49 i n.; A. Durda, *Ważność operatu szacunkowego w postępowaniu egzekucyjnym. Głos do wyroku SN z dnia 26 stycznia 2018 r., II CSK 117/17*, OSP 2021/10/78.

lecz wydłużenie postępowania egzekucyjnego oraz odsunięcie w czasie licytacji nieruchomości.

Podkreślenia wymaga, że stadium opisu i oszacowania składa się – łącznie – z opisu i oszacowania, a nie samego tylko opisu, czy samego tylko oszacowania³⁸. Opis i oszacowanie występuje łącznie. Oszacowanie jest wynikiem dokonanego opisu nieruchomości. Podobnie rzecz ma się w odniesieniu do dodatkowego opisu i oszacowania. Zmiana szacunkowej wartości nieruchomości jest wynikiem zmiany elementów opisu, a zatem nie jest możliwa zmiana samego oszacowania, bez zmiany opisu.

Z tych przyczyn wnioski o dodatkowy opis i oszacowanie powinien wskazywać na zmiany w stanie nieruchomości o charakterze istotnym. Zdarza się, że strony (najczęściej dłużnik) przedstawiają wydruki ogłoszeń z portali sprzedażowych, wskazując, że ceny nieruchomości sąsiednich są wyższe. Podkreślić jednak należy, że są to ceny ogłoszeniowe, a nie ceny sprzedaży nieruchomości, więc ostateczna cena sprzedaży może znacząco różnić się od tej wskazywanej w ogłoszeniu. Do wniosków o dodatkowy opis i oszacowanie dołączane są często również opinie prywatne określające wartość oszacowania na wyższą kwotę niż w sporządzonym opisie i oszacowaniu. Opinia taka może stanowić podstawę do sporządzenia dodatkowego opisu i oszacowania wyłącznie wtedy, gdy wynika z niej zmiana w stanie faktycznym lub prawnym nieruchomości³⁹. Sama zmiana cen nieruchomości, bez zmian w stanie nieruchomości, nie wpływa na okoliczność przychylenia się organu egzekucyjnego do wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie.

Trafne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Białymstoku⁴⁰, który wskazał, że „wartość oszacowania kształtuje wyłącznie poziom wyjściowej ceny sprzedaży nieruchomości (ceny wywołania), zaś jej faktyczna wartość jest weryfikowana w toku licytacji. Nie można zatem uznać, że oszacowanie nieruchomości na wyższym poziomie spowoduje, że

³⁸ Zob. E. Wengerek, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1978, s. 218.

³⁹ G. Julke [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 811.

⁴⁰ Wyrok SA w Białymstoku z dnia 29 grudnia 2011 r., I ACa 617/11, Lex nr 1381331.

w toku licytacji ostateczna cena sprzedaży będzie wyższa niż w przypadku rozpoczęcia licytacji od kwoty niższej”. Cena sprzedaży nieruchomości w wyniku przetargu jest ostatecznie weryfikowana poprzez zainteresowanie nieruchomością potencjalnych nabywców⁴¹. Nierzadko bywa tak, że do pierwszej licytacji nikt nie przystąpi, licząc na to, iż odbędzie się druga licytacji nieruchomości i wówczas cena sprzedaży będzie niższa. W sytuacji gdy podobną strategię zastosuje kilka podmiotów, cena sprzedaży konkretnej nieruchomości może znacznie przekroczyć cenę wywołania podczas pierwszej licytacji. Ponadto na zachowania licytantów ma wpływ również sposób przeprowadzenia przetargu (sprawne przeprowadzenie licytacji przez komornika), aktywność innych uczestników i rywalizacja między nimi. Podczas przetargu, który przeprowadzany jest szybko, znacznie łatwiej licytanci oferują wyższą cenę nabycia, ponieważ na ich decyzje wpływa nie tylko kalkulacja, ale również emocje. Tego rodzaju tendencje utrzymują się w przypadku licytacji przeprowadzanych w formie tradycyjnej, co nie znajduje przełożenia na przetarg w formie elektronicznej. Cena sprzedaży nieruchomości w toku przetargu nie jest oparta wyłącznie na oszacowaniu nieruchomości zawartym w protokole opisu i oszacowania. Ostatecznie cena jest weryfikowana przez mechanizm rynkowy, w tym czynniki o charakterze ekonomicznym (popyt, podaż). Dlatego też oparcie wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie jedynie na kryterium cenowym jest założeniem nietrafnym i opis strony powinien podlegać oddaleniu. Wahania cen na rynku nieruchomości w czasie prowadzenia egzekucji są zjawiskiem naturalnym i nie sposób ich wykluczyć.

3. Zakres dodatkowego opisu i oszacowania

Regulacja dotycząca dodatkowego opisu i oszacowania jest bardzo lakoniczna, co przekłada się na liczne problemy praktyczne. Jednym

⁴¹ Uchwała SN z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 19/13, OSNC 2013/11/124.

z nich jest ustalenie, co powinien zawierać protokół dodatkowego opisu i oszacowania.

Z jednej strony dodatkowy opis i oszacowanie nie zastępuje pierwotnego opisu i oszacowania, a jedynie uzupełnia jego treść lub zmienia w określonych pozycjach⁴². Występuje obok opisu i oszacowania i powinien być odczytywany łącznie z tym pierwszym dokumentem. Zdaniem M. Łochowskiego⁴³ dodatkowy opis i oszacowanie nie musi zawierać wszystkich elementów określonych w art. 947 k.p.c., lecz jedynie te, które uległy zmianie.

Z drugiej strony przedstawiciele doktryny⁴⁴ wskazują, że dodatkowy opis i oszacowanie powinien zawierać wszystkie elementy podstawowego opisu i oszacowania. Ponadto należy zawiadomić strony oraz uczestników postępowania o terminie czynności. Wskazuje się, że dopuszczalne jest pominięcie obwieszczenia o terminie opisu i oszacowania⁴⁵.

Rozstrzygnięcie tego zagadnienia jest istotną kwestią, bowiem nieprawidłowe sporządzenie protokołu może skutkować zarzutami stron postępowania egzekucyjnego, co doprowadzi do wydłużenia postępowania egzekucyjnego. Niewątpliwie trafne jest zapatrywanie, że dodatkowy opis i oszacowanie powinien uzupełniać pierwotny opis i oszacowanie. Niemniej z uwagi na względy pragmatyczne, a także brak precyzyjnej regulacji w tym zakresie, należy przychylić się do drugiego z zaprezentowanych stanowisk. Na marginesie warto wskazać, że osoby zainteresowane udziałem w licytacji mogą przeglądać w sądzie

⁴² Z. Świeboda, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części drugiej kodeksu postępowania cywilnego*, Warszawa 1994, s. 248. Podobnie: A. Stempniak, *Dodatkowy opis i oszacowanie...*, *op. cit.*

⁴³ M. Łochowski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, komentarz do art. 951, Nb 1, Legalis.

⁴⁴ Por. K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, K. Flagi-Gieruszyńskiej, Warszawa 2022, Legalis, komentarz do art. 951, Nb 5; T. Żyznowski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, komentarz do art. 951, Nb 4; H. Ciepla [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730–1088*, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2021, s. 757.

⁴⁵ S. Dalka [w:] S. Dalka, J. Rodziewicz, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Gdańsk 1994, s. 293; J. Lipińska, *Biegły w postępowaniu egzekucyjnym (część trzecia). Zagadnienia szczegółowe, oszacowanie nieruchomości i statku morskiego*, PPE 2018, nr 2, Czytelnia Currendy.

protokół opisu i oszacowania (art. 953 § 1 pkt 5 k.p.c.), a nie „protokoły opisu i oszacowania”. Ustawodawca posługuje się pojęciem protokołu opisu i oszacowania również w odniesieniu do licytacji przeprowadzanej w formie elektronicznej (art. 986⁴ § 5 k.p.c.). Z tych przyczyn dodatkowy opis i oszacowanie powinien zatem zawierać wszystkie elementy pierwotnego opisu i oszacowania, czyli być kompletny. Niewątpliwie z punktu widzenia potencjalnych licytantów zapoznanie się z taką dokumentacją jest również bardziej czytelne.

4. Termin na złożenie wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie

Artykuł 951 k.p.c. wskazuje jedynie, że zmiany w stanie nieruchomości mają zająć między momentem sporządzenia opisu i oszacowania a terminem licytacji. Okres ten należy liczyć od daty uprawnomocnienia się opisu i oszacowania do terminu licytacji. Ustawa nie precyzuje jednak, do kiedy dopuszczalne jest złożenie wniosku o sporządzenie dodatkowego opisu i oszacowania. Kodeks postępowania cywilnego przewiduje przecież pierwszą licytację nieruchomości (art. 952, 952¹ k.p.c.), drugą licytację (art. 983 k.p.c.) oraz ponowną licytację nieruchomości (art. 970 k.p.c.). Określenie, do kiedy możliwe jest złożenie wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie, warunkuje to, czy w ogóle wniosek ten zostanie merytorycznie rozpoznany, czy też zostanie odrzucony jako złożony po terminie.

M. Łochowski⁴⁶ oraz M. Krakowiak⁴⁷ wskazali, że po pierwszej bezskutecznej licytacji nie jest dopuszczalne złożenie wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie, bowiem cena wywołania jest związana z sumą oszacowania. W ocenie tych autorów odmienne stanowisko skutkowałoby ograniczeniem sprawności postępowania egzekucyjnego. Ponadto M. Krakowiak zwraca uwagę na systematykę Kodeksu postępowania cywilnego

⁴⁶ M. Łochowski [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, komentarz do art. 951, Nb 4, Legalis.

⁴⁷ M. Krakowiak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Komentarz do art. 758–1088*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2011, komentarz do art. 951, Legalis.

i umiejscowienie art. 951 k.p.c. – po pierwotnym opisie i oszacowaniu i przed pierwszą licytacją nieruchomości. Stąd też – według tego poglądu – po pierwszej bezskutecznej licytacji nie jest dopuszczalne złożenie wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie.

W Kodeksie postępowania cywilnego nie przewidziano jednak końcowej daty na złożenie wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie⁴⁸. Należy pamiętać, że egzekucja z nieruchomości jest długotrwała i również po pierwszej licytacji mogą pojawić się istotne zmiany w stanie nieruchomości. W przypadku zmian o charakterze pozytywnym (np. rozbudowa) istnieje szansa, że mechanizm przetargu spowoduje, iż ostateczna cena zaoferowana przez licytanta będzie odzwierciedlała poczynione zmiany. Niemniej jednak, gdyby zaszły zmiany powodujące zmniejszenie realnej wartości nieruchomości (np. zniszczenie budynku), przeprowadzenie licytacji i podanie do wiadomości obecnych tej informacji zgodnie z art. 973 pkt 7 k.p.c. skutkować może tym, że żaden z potencjalnych licytantów nie zdecyduje się do niej przystąpić. Zbyt wysoka cena może spowodować znaczny spadek lub wręcz brak zainteresowania zakupem nieruchomości. W nauce prawa zauważa się, że w takich sytuacjach strony postępowania uprawnione do złożenia wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie nie będą tym w ogóle zainteresowane. Odmienne będzie, gdy zmiany mają charakter istotny, skutkujący tym, że cena wywołania jest dla potencjalnego kupującego nieatrakcyjna. Wówczas zainteresowany dodatkowym opisem i oszacowaniem powinien być wierzyciel, któremu zależy przecież na sprzedaży nieruchomości, bowiem w przeciwnym razie dojść może do umorzenia postępowania egzekucyjnego w zakresie egzekucji z nieruchomości. Dlatego też dopuszczalne jest złożenie wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie również po pierwszej licytacji nieruchomości⁴⁹. W przeciwnym razie należałoby z góry przyjąć, że w pewnych sytuacjach sprzedaż nieruchomości

⁴⁸ Por. J. Szachta, *Zasada dyspozycyjności stron postępowania egzekucyjnego*, Sopot 2022, s. 397–398.

⁴⁹ Tak również: M. Pietrzyk, *Dodatkowy opis i oszacowanie*, PPE 2021, nr 5, s. 8.

będzie wręcz niemożliwa, a wyznaczanie ponownej licytacji i generowanie w ten sposób kolejnych kosztów – bezcelowe.

W przypadku złożenia wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie już po wyznaczeniu terminu licytacji, licytacja ta – w razie przychylenia się komornika do wniosku – powinna zostać zniesiona⁵⁰. Z uwagi jednak na okoliczność, że wnioski o sporządzenie dodatkowego opisu i oszacowania składane są często przed terminem licytacji, może się zdarzyć, iż komornik sądowy nie zdoła rozpoznać tego wniosku. W pełni należy podzielić stanowisko M. Pietrzyka, który trafnie wskazał, że nierozpoznanie przez komornika wniosku nie skutkuje odwołaniem licytacji. Licytacja może zostać przeprowadzona, lecz wówczas sąd może wstrzymać się z wydaniem postanowienia w przedmiocie przybiccia (art. 988 k.p.c.)⁵¹. Gdyby uznać, iż w takich przypadkach licytacja nie może się odbyć, wnioski o dodatkowy opis i oszacowanie stanowiłyby metodę wydłużania postępowania egzekucyjnego.

Przyjęcie poglądu o dopuszczalności złożenia wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie po pierwszej licytacji nieruchomości skutkuje powstaniem następnego zagadnienia problemowego. Niezbędne jest określenie, którą licytację komornik powinien wyznaczyć po sporządzeniu dodatkowego opisu i oszacowania, jeśli odbyła się już pierwsza licytacja nieruchomości, do której nikt nie przystąpił. Zagadnienie to związane jest z ceną wywołania, która podczas pierwszej licytacji wynosi trzy czwarte sumy oszacowania, a na drugiej licytacji – dwie trzecie sumy oszacowania (art. 983 k.p.c.). Problematyczne może okazać się określenie, czy w takim przypadku należy wyznaczyć ponownie pierwszą licytację nieruchomości czy drugą licytację nieruchomości. Ponowna licytacja przewidziana została na wniosek wierzyciela w sytuacji uprawnienia się postanowienia stwierdzającego wygaśnięcie przybiccia (art. 970 k.p.c.). Skonstruowany został zatem szczególny przypadek, kiedy wierzyciel może żądać wyznaczenia ponownej licytacji nieruchomości.

⁵⁰ M. Tyczka [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne...*, *op. cit.*, s. 548.

⁵¹ M. Pietrzyk, *Dodatkowy...*, *op. cit.*, s. 15.

Bezskuteczność pierwszej licytacji nieruchomości skutkuje wyznaczeniem drugiej licytacji – na wniosek wierzyciela.

Wątpliwości może budzić okoliczność, że w wyniku sporządzenia dodatkowego opisu i oszacowania dochodzi do ustalenia nowej sumy oszacowania nieruchomości, a zatem inna kwota będzie stanowiła podstawę do zdefiniowania ceny wywołania. Jest to z pewnością problematyczne zagadnienie. Niemniej trudno na podstawie obowiązujących przepisów, w przypadku dodatkowego opisu i oszacowania, wyznaczać ponowną pierwszą licytację nieruchomości, bowiem została ona w sposób wyczerpujący uregulowana w ustawie. Ustawodawca w takim stanie rzeczy nie przewidział sytuacji, w których miałyby dojść do trzech terminów licytacji. W razie przyjęcia, że sporządzenie dodatkowego opisu i oszacowania skutkuje powrotem do terminu pierwszej licytacji, doszłoby w efekcie do przeprowadzenia nawet trzech licytacji nieruchomości. Wydaje się zatem, że skoro egzekucja z nieruchomości jest egzekucją o charakterze etapowym, to złożenie wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie po pierwszej licytacji nieruchomości nie cofa dokonanych wcześniej czynności, a dodatkowy opis i oszacowanie ma charakter wyjątkowy. Zatem po sporządzeniu dodatkowego opisu i oszacowania wyznaczony zostanie termin drugiej licytacji nieruchomości (w razie złożenia stosownego wniosku w tym zakresie przez wierzyciela), a gdyby sąd wydał postanowienie stwierdzające wygaśnięcie skutków przybicia – wyznaczona zostanie ponowna licytacja (pierwsza lub druga), a podstawę do określenia ceny wywołania stanowić będzie wartość szacunkowa nieruchomości wskazana w nowym (dodatkowym) opisie i oszacowaniu.

5. Koszty związane z dodatkowym opisem i oszacowaniem nieruchomości

Przychylenie się komornika do uwzględniania wniosku o dodatkowy opis i oszacowanie pociąga za sobą konieczność powołania biegłego, który oszacuje nieruchomość. Czynność ta wiąże się z kosztami z tytułu

wynagrodzenia oraz wydatków biegłego, a także z kosztami związanymi z zawiadomieniem uczestników postępowania o terminie dodatkowego opisu i oszacowania.

Koszty komornicze dzielą się na wydatki oraz opłaty komornicze (art. 2 u.k.k.). Do katalogu wydatków zaliczono m.in. należności biegłych, koszty ogłoszeń, koszty uzyskiwania dokumentów (art. 6 u.k.k.). Jeżeli strona wnosi o dokonanie czynności powodującej wydatki, komornik uzależni wykonanie tej czynności od uiszczenia zaliczki przez stronę wnioskującą.

Komornik wzywając do uiszczenia zaliczki, powinien wskazać podmiot do tego zobowiązany, czynność powodującą wydatki, wysokość zaliczki oraz termin jej uiszczenia, a także skutki nieuiszczenia zaliczki.

Jeśli wniosek o dodatkowy opis i oszacowanie zostanie złożony przez dłużnika, to komornik uwzględniając taki wniosek, powinien wezwać dłużnika do uiszczenia zaliczki na wynagrodzenie biegłego, który powołany zostanie w celu sporządzenia operatu szacunkowego nieruchomości oraz kosztów korespondencji. Nie jest wówczas prawidłową praktyką wzywanie wierzyciela do uiszczenia zaliczki na ten cel, ponieważ nie wniósł on o dokonanie tejże czynności, a zatem nie jest to podmiot zobowiązany do jej uiszczenia⁵².

Istotnym elementem wezwania jest pouczenie o skutkach niewykonania wezwania (nieuiszczenia zaliczki). Pod rozwagę teoretycznie można wziąć rygor zwrotu wniosku lub odmowy dokonania zawnioskowanej czynności.

Rygor zwrotu wniosku przewidziany został w sytuacji, gdy pismo procesowe nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych lub jeżeli nie uiszczono należnej opłaty od tego pisma (art. 130 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Konieczności uiszczenia zaliczki na wydatki nie należy utożsamiać z uiszczeniem należnej

⁵² Por. R. Fronczek [w:] *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Świeczkowskiego, Warszawa 2020, s. 1053.

opłaty, o której mowa w art. 130 § 1 k.p.c. Te kategorie trzeba traktować rozłącznie. Podobnie zresztą nie można stwierdzić, że niedostosowanie się do wezwania w przedmiocie zaliczki jest brakiem formalnym. Nieuiszczenie zaliczki na wydatki nie stanowi braku formalnego, a tym samym nie może być podstawą do zwrotu wniosku na podstawie art. 130 k.p.c. Bez cienia wątpliwości w postępowaniu egzekucyjnym zastosowanie znajdzie art. 126 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., określający ogólne warunki pism procesowych. Z tej przyczyny brak podpisu pod wnioskiem o dodatkowy opis i oszacowanie, a następnie nieusunięcie tego braku formalnego w wyznaczonym terminie skutkuje zwrotem wniosku. Podobnie będzie, gdy egzekucję skierowano do kilku nieruchomości dłużnika, a ten składa wniosek o dodatkowy opis i oszacowanie, nie wskazując nieruchomości, której wniosek dotyczy. Wówczas organ egzekucyjny powinien najpierw wezwać dłużnika do uzupełnienia braku formalnego wniosku poprzez wskazanie nieruchomości, której wniosek dotyczy, pod rygorem zwrotu wniosku. Konsekwencją beczynności strony w zakresie precyzyjnego określenia nieruchomości będzie zwrot wniosku.

Nieuiszczenie zaliczki na wydatki przez stronę wnioskującą o sporządzenie dodatkowego opisu i oszacowania będzie powodować odmowę dokonania zawnioskowanej czynności. Oznacza to, że czynność nie zostanie dokonana. Skoro stronie określono termin na uiszczenie zaliczki oraz pouczono o skutkach jej nieuiszczenia, to nie jest celowe, po upływie tego terminu, wydawanie odrębnego postanowienia w tym zakresie. Bezskuteczny wpływ terminu na uiszczenie zaliczki przez dłużnika skutkować powinien dalszym podejmowaniem czynności w sprawie, tj. uzgodnieniem z sądem terminu licytacji nieruchomości. Strona, która wniosła o dodatkowy opis i oszacowanie, nie dostosowała się do wezwania organu egzekucyjnego, jednocześnie godząc się ze skutkami swoich zaniechań. Natomiast w razie gdyby to wierzyciel złożył wniosek o dodatkowy opis i oszacowanie i zaniechał uiszczenia zaliczki na wydatki, nie będzie możliwe wyznaczenie terminu licytacji. Po upływie okresu określonego w art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. postępowanie

egzekucyjne w zakresie egzekucji z nieruchomości zostanie umorzone z urzędu⁵³. Wierzyciel może również cofnąć w każdym momencie wniosek o dodatkowy opis i oszacowanie. Wówczas należy wyznaczyć termin licytacji nieruchomości (bez przeprowadzania dodatkowego opisu i oszacowania).

Należy zwrócić uwagę na regulację zawartą w art. 130⁴ k.p.c. Do postępowania egzekucyjnego stosuje się bowiem odpowiednio przepisy o procesie (art. 13 § 2 k.p.c.)⁵⁴. Zgodnie ze wskazaną regulacją strona, która wnosi o podjęcie czynności połączonej z wydatkami, obowiązana jest uiszczyć zaliczkę na ich pokrycie w wysokości i terminie oznaczonym przez sąd. Jeśli zaliczka nie zostanie uiszczona, sąd pominie czynność połączoną z wydatkami.

M. Uliasz⁵⁵ traktując o art. 130⁴ k.p.c., podnosi, że wydłużenie terminu na uiszczenie zaliczki zawarte w tym przepisie nie ma charakteru systemowego, ponieważ przepis ten nie znajduje zastosowania w postępowaniu egzekucyjnym. W ocenie M. Uliasza, art. 7 ust. 4 zd. 2 u.k.k. stanowi *lex specialis* wobec art. 130⁴ § 2 k.p.c.

Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 7 ust. 1 u.k.k. w przypadku, gdy czynność komornika powoduje wydatki, komornik uzależnia dokonanie tej czynności od uiszczenia zaliczki przez stronę, która wnosi o dokonanie czynności. Nieuiszczenie zaliczki w wyznaczonym terminie

⁵³ Czy też ulegnie umorzeniu z mocy samego prawa na podstawie art. 823 k.p.c. W sprawach wszczętych przed wejściem w życie ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311) zastosowanie znajduje art. 823 k.p.c. (art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. – w sprawach wszczętych od dnia 8 września 2016 r.). Na podstawie art. 21 ww. ustawy decydujące znaczenie o zastosowaniu art. 823 k.p.c. lub art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. ma data wszczęcia postępowania egzekucyjnego (bez znaczenia pozostaje data zastosowania określonego sposobu egzekucji). Tak też np. J. Niemiec, *O konieczności dokonania dodatkowego opisu i oszacowania nieruchomości w związku z treścią przepisu art. 156 ust. 3 ustawy o gospodarce nieruchomościami*, PPE 2019, nr 2, s. 57.

⁵⁴ O odpowiednim stosowaniu patrz: J. Nowacki, *Odpowiednie stosowanie przepisów prawa, Studia z teorii prawa*, Zakamycze 2003, s. 455 i n.

⁵⁵ M. Uliasz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, pod red. J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Warszawa 2019, Legalis, art. 130⁴.

skutkować będzie niedokonaniem czynności, o którą wnosiła strona. Zatem pomiędzy nieuiszczeniem zaliczki a niedokonaniem czynności należy postawić znak równości. Należy uznać, analogicznie jak uczynił to M. Uliasz w odniesieniu do art. 7 ust. 4 u.k.k., że art. 7 ust. 1 u.k.k. stanowi *lex specialis* względem art. 130⁴ § 5 k.p.c. W art. 7 ust. 1 u.k.k. zostały przewidziane skutki nieuiszczenia zaliczki w celu dokonania czynności, co do której strona złożyła wniosek o jej dokonanie.

Dlatego też nie jest prawnie uzasadnione wzywanie wierzyciela do uiszczenia zaliczki na wydatki związane z dodatkowym opisem i oszacowaniem, w sytuacji, gdy to dłużnik złoży wniosek o dokonanie tej czynności, a zaliczki, pomimo wezwania, nie uiści. Wówczas nie jest podejmowana czynność, o którą strona wnioskowała (nie podejmuje się czynności), a organ egzekucyjny podejmuje dalsze czynności stosownie do etapu, na którym znajduje się egzekucja z nieruchomości. Oznacza to, że nieuiszczenie zaliczki na dodatkowy opis i oszacowanie w wyznaczonym terminie skutkować będzie wyznaczeniem terminu licytacji nieruchomości. Złożenie kolejnych wniosków przez dłużnika o dokonanie dodatkowego opisu i oszacowania opartego na tych samych okolicznościach, uznać należy za nadużycie prawa, będącego formą obstrukcji procesowej.

6. Podsumowanie

Problemy dotyczące dodatkowego opisu i oszacowania nieruchomości niewątpliwie związane są z lakonicznością regulacji w tym zakresie. Z uwagi na okoliczność, że instytucja ta jest coraz częściej stosowana, w tym również wyłącznie w celu wydłużenia postępowania egzekucyjnego, a tym samym wydłużenia władania przez dłużnika nieruchomością, konieczne wydaje się rozbudowanie tej regulacji. Ingerencja ustawodawcy w tym zakresie jest nieunikniona, aby zapewnić sprawność postępowania egzekucyjnego, a jednocześnie zagwarantować odpowiednią ochronę prawną stronom tego postępowania.

Należy wyraźnie zaznaczyć, że nie jest sprawą prostą jednoznaczne określenie istotnych zmian w stanie prawnym nieruchomości. Trudności sprawia stworzenie definicji tego pojęcia, co podkreślają również rozbieżności w orzecznictwie sądów. Z całą pewnością sama przesłanka upływu czasu od momentu sporządzenia opisu i oszacowania do terminu licytacji nie powinna stanowić podstawy sporządzenia dodatkowego opisu i oszacowania (podobnie zresztą upływ terminu rocznego między sporządzeniem operatu szacunkowego a terminem licytacji). W tym ostatnim przypadku brakuje jakichkolwiek podstaw prawnych do takiego ograniczenia „ważności” opisu i oszacowania. Egzekucja z nieruchomości jest wieloetapowa, a jej sprawność jest uwarunkowana wnioskami stron postępowania egzekucyjnego. Ponadto postępowanie egzekucyjne zawsze zależne jest od aktywności stron postępowania egzekucyjnego, w tym składanych przez strony skarg na czynności komornika. W przypadku nieuwzględnienia skargi przez komornika akta przekazywane są do sądu, a brak akt często skutecznie uniemożliwia dalsze podejmowanie przez komornika sądowego czynności, w szczególności w zakresie egzekucji z nieruchomości⁵⁶.

Upływ czasu od momentu opisu i oszacowania nieruchomości do terminu licytacji (pierwszej, drugiej) jest wpisany w egzekucję z nieruchomości. Brak wniosku wierzyciela o wyznaczenie terminu licytacji nieruchomości (w przypadku nieruchomości określonych w art. 952i k.p.c.) skutkuje umorzeniem postępowania egzekucyjnego w tym zakresie po upływie terminu określonego w art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. (termin półroczny) lub art. 823 k.p.c. (termin roku). Przepis art. 823 k.p.c. został uchylony, jednak znajduje zastosowanie w sprawach wszczętych przed wejściem w życie ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. W przeciwnym razie ustawodawca przewidziałby obowiązek złożenia wniosku w krótszym terminie. Podobnie zresztą w odniesieniu do drugiej

⁵⁶ O trudnościach związanych z rozpoznawaniem spraw w przypadku niedysponowania aktami: M. Rybicka-Pakuła [w:] *Skarga na przewlekłość w postępowaniu cywilnym, karnym, sądownoadministracyjnym i egzekucyjnym. Komentarz*, pod red. J. Świeczkowskiego, M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Szachty, Warszawa 2023, s. 321–328.

licytacji nieruchomości – wniosek ten może zostać złożony po upływie dość długiego okresu od pierwszej licytacji.

Nie powinno budzić wątpliwości, że pewne przyczyny faktyczne czy prawne odnoszące się do stanu nieruchomości stanowić mogą – w razie wniosku strony – podstawę do sporządzenia dodatkowego opisu i oszacowania. Do nich zaliczyć można zniszczenie budynku, jego rozbudowę, zmianę przeznaczenia nieruchomości z budynku mieszkalnego na hotel.

Wątpliwości mogą natomiast pojawić się w sytuacji, gdy stan nieruchomości nie uległ zmianie, ale istotnym zmianom uległo otoczenie nieruchomości, co do której skierowano egzekucję. Dotyczy to chociażby wprowadzenia komunikacji na danym obszarze, budowę zakładów pracy bądź ich likwidację⁵⁷. Tego rodzaju zmiany co prawda nie zachodzą wprost w stanie konkretnej nieruchomości, ale mają wpływ na atrakcyjność nieruchomości zajętej. Wydaje się, że przetarg nieruchomości – w przypadku zwiększenia atrakcyjności nieruchomości – powinien zniwelować różnice. Wobec aktualnej treści art. 951 k.p.c. i użytego w nim pojęcia zmian „w stanie nieruchomości” uznać należy, że i w tym przypadku nie będzie miał zastosowania art. 951 k.p.c., ponieważ omawiane zmiany nie wystąpiły w stanie nieruchomości, do której skierowano egzekucję, a w nieruchomościach sąsiadujących. Przyjęcie poglądu, że zmiany otoczenia nieruchomości to zmiany „w stanie nieruchomości”, z której prowadzona jest egzekucja, byłoby sprzeczne z treścią art. 951 k.p.c. i skutkowałoby dowolnym rozpoznawaniem wniosków o sporządzenie dodatkowego opisu i oszacowania. Zmiany sąsiedztwa nieruchomości mogą mieć istotny wpływ na aktualną wartość nieruchomości, lecz nie są to zmiany w stanie nieruchomości.

Odmienne rzecz ma się w przypadku, gdy zmienia się dostęp zajętej nieruchomości do drogi publicznej. W opisie nieruchomości wskazuje się sposób dostępu nieruchomości gruntowej do drogi publicznej oraz dostępność urządzeń infrastruktury technicznej⁵⁸. Oszacowanie jest wynikiem

⁵⁷ Por. M. Łochowski [w:] *Kodeks..., op. cit.*, komentarz do art. 951, Nb 2, Legalis.

⁵⁸ Zgodnie z § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzenia opisu i oszacowania nieruchomości (Dz.U. z 2016 r., poz. 1263).

opisu, stąd też tego typu zmiany elementu opisu nieruchomości mogą w istotny sposób wpłynąć na jej oszacowanie.

Niemniej jednak zarówno w doktrynie, jak i w judykaturze wskazuje się sytuacje, gdy możliwe jest sporządzenie dodatkowego opisu i oszacowania pomimo że nie wystąpiły istotne zmiany w stanie nieruchomości, a jedynie zmieniła się jej wartość. Zmianę wartości nieruchomości uznać należy wyjątkowo za zmianę w stanie nieruchomości, jeżeli różnica między wartością szacunkową wskazaną w opisie i oszacowaniu a wartością aktualną będzie znacząca, a jednocześnie istnieje obawa, że nie uda się tych dysproporcji wyrównać w drodze przetargu⁵⁹. Jako przykład wskazać można wysoką inflację wpływającą w istotny sposób na rynek nieruchomości. Również w tych kategoriach można niekiedy traktować zmiany, które wystąpiły w nieruchomościach sąsiadujących, bowiem mogą one wpływać na atrakcyjność miejsca. Wnioski stron o dokonanie dodatkowego opisu i oszacowania powinny być odpowiednio uargumentowane, bowiem instytucji tej nie należy stosować w sposób dowolny. Sporządzenie dodatkowego opisu i oszacowania wiąże się z wydłużeniem egzekucji z nieruchomości, stąd też nie można doprowadzić do tego, by stała się ona narzędziem obstrukcji procesowej w rękach dłużników, którzy chcą doprowadzić poprzez podejmowane czynności do paraliżu egzekucji.

Aktualnie brakuje rozwiązań prawnych, które wskazywałyby sposób działania organu egzekucyjnego w sytuacji, gdy dłużnik po sporządzeniu opisu i oszacowania dokonał zmian w stanie nieruchomości o charakterze istotnym, zwiększających jej wartość, a następnie złożył wniosek o dodatkowy opis i oszacowanie⁶⁰. Działanie dłużnika, który posiada środki finansowe na dokonanie znaczących zmian, a nie reguluje swoich zobowiązań wobec wierzycieli, nie zasługuje na aprobatę. Ma ono na celu – co do zasady – wydłużenie postępowania egzekucyjnego.

Należy mieć na względzie, że wartość nieruchomości określona w opisie i oszacowaniu stanowi wyłącznie wartość będącą podstawą ustalenia

⁵⁹ G. Julke, *Opis i oszacowanie nieruchomości*, PPE 2007, nr 6–8, s. 41.

⁶⁰ Na ten problem zwrócił uwagę już A. Stempniak, *Dodatkowy opis i oszacowanie...*, *op. cit.*

ceny wywołania. Ostateczna weryfikacja ustalonej wartości odbywa się w wyniku przetargu nieruchomości, a nieruchomość jest warta wyłącznie tyle, ile podmiot na rynku zdecyduje się w danym momencie za nią zapłacić. Ustalona w ten sposób wartość nie oznacza wcale, że inne nieruchomości w podobnej okolicy i o podobnym standardzie oraz wielkości zostaną sprzedane na rynku za tę samą kwotę.

dr Joanna Szachta, prawnik w kancelarii komorniczej; ORCID: 0000-0002-8042-8212

Literatura przedmiotu

- Adamczuk A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Art. 478–1217*, pod red. M. Manowskiej, Warszawa 2021.
- Barańska A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 506–1088*, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2006.
- Biezuński P., Biezuński M., *Egzekucja z nieruchomości. Zagadnienia teorii i praktyki*, Warszawa 2008.
- Borkowski P., *Egzekucja z nieruchomości*, P. Borkowski, O. Leśniak, Warszawa 2016.
- Brułińska M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. J. Gołaczyńskiego, Lex 2012.
- Brułińska M. [w:] *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, pod red. J. Gołaczyńskiego, Warszawa 2008.
- Brzeszczyńska S., *Etapy egzekucji z nieruchomości* [w:] *Obrót nieruchomościami w praktyce notarialnej, sądowej, egzekucyjnej, podatkowej w wzorami umów*, pod red. H. Ciepłej, Warszawa 2018.
- Ciepła H. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Artykuły 730–1088*, pod red. T. Wiśniewskiego, Warszawa 2021.
- Dalka S. [w:] S. Dalka, J. Rodziewicz, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Gdańsk 1994.
- Damasiewicz A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, Lex/el. 2005.
- Dobrzański B. [w:] B. Dobrzański, M. Lisiewski, Z. Resich, W. Siedlecki, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz II*, Warszawa 1969, s. 1254.
- Durda A., *Ważność operatu szacunkowego w postępowaniu egzekucyjnym. Glosa do wyroku SN z dnia 26 stycznia 2018 r., II CSK 117/17*, OSP 2021/10.
- Ereciński T., Pietrzkowski H., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne*, Warszawa 2016.
- Flaga-Gieruszyńska K. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, K. Flaga-Gieruszyńska, Warszawa 2022.
- Flaga-Gieruszyńska K., Klich A. [w:] *Sądowe postępowanie egzekucyjne. Zasadnicze kierunki zmian z 2016 roku*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2017.
- Fronczek R., *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, pod red. M. Świczekowskiej-Wójcikowskiej, J. Świczekowskiego, Warszawa 2020.

- Gil P. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, I. Gil, Warszawa 2023.
- Jaceczko E. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy). Komentarz*, pod red. O.M. Piaskowskiej, Warszawa 2022.
- Julke G., *Opis i oszacowanie nieruchomości*, PPE 2007, nr 6–8.
- Julke G. [w:] *Egzekucja sądowa w prawie polskim*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2015.
- Julke G. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2017.
- Karnicka-Kawczyńska A., Kawczyński J., *Egzekucja z nieruchomości*, M.Prawn. 1999, nr 7.
- Kowalkowski R., *Opis i oszacowanie nieruchomości*, PES 1994, nr 5.
- Krakiwiak M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Komentarz do art. 758–1088*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2011.
- Krakiwiak M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730–1217*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019.
- Kuglarz P. [w:] I. Heropolitańska, A. Tułodziecka, K. Hrycków-Mycka, P. Kuglarz, *Komentarz do przepisów KPC regulujących egzekucję z nieruchomości*, Legalis, komentarz do art. 951, Nb 2.
- Lipińska J., *Biegły w postępowaniu egzekucyjnym (część trzecia). Zagadnienia szczegółowe, oszacowanie nieruchomości i statku morskiego*, PPE 2018, nr 2.
- Łochowski M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Komentarz. Art. 506–1217. Tom II*, pod red. T. Szanciły, Warszawa 2019.
- Łopatowska-Rynkowska J., *Czynności sądu w toku egzekucji z nieruchomości*, Wrocław 2007.
- M. Rybicka-Pakuła [w:] *Skarga na przewlekłość w postępowaniu cywilnym, karnym, sądowo-administracyjnym i egzekucyjnym. Komentarz*, pod red. J. Świeczkowskiego, M. Świeczkowskiej-Wójcikowskiej, J. Szachty, Warszawa 2023.
- Malczyk M. [w:] *System postępowania cywilnego. Tom 8. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, pod red. K. Flagi-Gieruszyńskiej, Warszawa 2021.
- Marciniak A., *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019.
- Misztal-Konecka J., *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019.
- Nowacki J., *Odpowiednie stosowanie przepisów prawa, Studia z teorii prawa*, Zakamycze 2003.
- Niemiec J., *O konieczności dokonania dodatkowego opisu i oszacowania nieruchomości w związku z treścią przepisu art. 156 ust. 3 ustawy o gospodarce nieruchomościami*, PPE 2019, nr 2.
- Pietrzyk M., *Dodatkowy opis i oszacowanie*, PPE 2021, nr 5.
- Stempniak A., *Dodatkowy opis i oszacowanie w toku egzekucji sądowej z nieruchomości*, PPE 2008, nr 3–5.
- Stempniak A., *O zakresie kognicji sądu egzekucyjnego związanej z operatem szacunkowym służącym za podstawę dokonywanego opisu i oszacowania nieruchomości. Uwagi na tle wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2018 r. (II CSK 117/17)*, PPE 2019, nr 5.
- Szachta J., *Zasada dyspozycyjności stron postępowania egzekucyjnego*, Sopot 2022.
- Świeboda Z., *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części drugiej kodeksu postępowania cywilnego*, Warszawa 1994.
- Tyczka M. [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części II i III k.p.c.*, pod red. E. Wengerka, Warszawa 2009 (wydanie uaktualnione pod red. M. Romańskiej).
- Uliasz M., *Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości*, Sopot 2021.
- Uliasz M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, pod red. J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Warszawa 2019.

Wengerek E., *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1978.

Żyżnowski T. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom IV. Komentarz. Art. 730–1095¹*, pod red. A. Marciniaka, Warszawa 2020.

Orzecznictwo

Postanowienie SN z dnia 4 lutego 1977 r., III CRN 239/76, OSNC 1977/11/217.

Postanowienie SN z dnia 23 kwietnia 1997 r., I CKN 639/97, Lex nr 1633882.

Wyrok SA w Białymstoku z dnia 29 grudnia 2011 r., I ACa 617/11, Lex nr 1381331.

Uchwała SN z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 28/13, OSNC 2014/1/3.

Uchwała SN z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 19/13, OSNC 2013/11/124.

Już w sklepie Currenda!
www.sklep.currenda.pl

Zawieszenie sądowego postępowania egzekucyjnego

Podstawy i skutki

redakcja naukowa
Józef Jagieła



OSRODEK NAUKOWO-SZKOLENIOWY
PRZY KRAJOWEJ RADZIE KOMORNICZEJ



CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

STRESZCZENIE **Nowy model i zasady rekrutacji na aplikację po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych – wybrane zagadnienia**

W niniejszym artykule przeanalizowano wybrane przepisy prawne regulujące nowy model naboru na aplikację komorniczą. Oceny obecnie obowiązującego stanu prawnego dokonano z uwzględnieniem kryteriów porównawczych, w szczególności w odniesieniu do zasad naboru na aplikację radcowską i adwokacką. Autorka odnosi się do kluczowej zmiany wprowadzonej przez ustawodawcę na mocy art. 66 u.k.s. – określającej limit przyjęć na aplikację komorniczą. Jednocześnie w ostatnich latach można dostrzec, że zainteresowanie kandydatów przystąpieniem do egzaminu wstępnego na aplikację komorniczą z roku na rok maleje. W dalszej części opracowania przedstawiono ogólne zagadnienia odnoszące się do przebiegu egzaminu wstępnego, składu komisji, a także zasad rozwiązywania pytań testowych na egzaminie wstępnym na aplikację komorniczą, które wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych uległy zmianie. W artykule zaprezentowano istniejące już poglądy doktryny, a także postulaty de lege ferenda.

Słowa kluczowe: *egzamin wstępny, limit przyjęć przy naborze na aplikację komorniczą, rozwiązywanie testu na egzaminie wstępnym*

SUMMARY **New Model and Rules of Recruiting for Apprenticeship after Amendments Introduced with the Act of 22 March 2018 on Court Bailiffs – Selected Issues**

This article analyses selected regulations that govern a new model of recruitment for bailiff apprenticeship. The present legal status has been assessed taking into account comparative criteria, including but not limited to the rules of recruitment for legal council and solicitor apprenticeships. The author refers to an essential change introduced by the legislator under art. 66 of the Act on Court Bailiffs that determines limits for candidates for bailiff apprenticeship. At the same time, it can be observed annually that candidates are losing interest in taking an entry examination for bailiff apprenticeship. The following part of the article presents

general issues that concern the conduct of an entry examination, the composition of an examination board as well as rules of resolving test questions at the entry examination for bailiff apprenticeship, which were changed upon the effective date of the Act of 22 March 2018 on Court Bailiffs. The article presents already existing opinions of the doctrine as well as de lege ferenda postulates.

Keywords: *entry examination, limits for candidates for bailiff apprenticeship, resolving a test at the entry examination*

Nowy model i zasady rekrutacji na aplikację po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych – wybrane zagadnienia

I. Wprowadzenie

Praca w zawodzie komornika sądowego bez wątpienia wymaga odpowiedniego przygotowania. Stąd też ustawodawca zdecydował się na opracowanie konkretnego modelu zdobywania zawodu komornika sądowego i tym samym wprowadził zmiany w zakresie rekrutacji na aplikację komorniczą.

Jedną z najistotniejszych zmian wprowadzonych na mocy ustawy z dnia 22 marca 2018 r.¹ jest odejście od utrwalonego na gruncie poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r.² modelu komornika

¹ Ustawa o komornikach sądowych z dnia 22 marca 2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 771); dalej: u.k.s.

² Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 133, poz. 882); dalej: u.k.s.e. – uchylona.

sądowego na rzecz koncepcji komornika sądowego jako funkcjonariusza publicznego³, który wykonuje powierzone mu przez ustawę zadania przede wszystkim osobiście⁴.

Przepisy ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2019 r., zdecydowanie zmieniły dotychczasowy kształt aplikacji komorniczej. Wśród najważniejszych wprowadzonych przez ustawodawcę zmian należy wymienić: zasady odbywania się egzaminu wstępnego na aplikację komorniczą oraz limit przy naborze na aplikację komorniczą. Ponadto rozszerzeniu uległ cel aplikacji, zwiększono rolę Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w kształceniu aplikantów komorniczych, wprowadzono do ich planu szkolenia działania z zakresu sądownictwa powszechnego.

Celem niniejszego opracowania jest zwrócenie uwagi na obowiązujący obecnie model egzaminu wstępnego na aplikację komorniczą, który w wyniku reformy przeprowadzonej przez ustawodawcę całkowicie zmienił swój dotychczasowy kształt.

³ Zgodnie z art. 2 u.k.s.: „Komornik jest funkcjonariuszem publicznym działającym przy sądzie rejonowym”. Nadanie komornikowi statusu funkcjonariusza publicznego ma charakter funkcjonalny i pozostaje w związku z realizacją władztwa publicznego w zakresie powierzonych mu przez ustawę zadań w postaci przymusowego wykonywania orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych. Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych należy do funkcji państwa. Jest zatem aktem władzy publicznej. W związku z tym nie może być przeprowadzona przez osoby prywatne, lecz przez powołane do tego organy państwowe, zwane organami egzekucyjnymi. Organem takim, obok sądu rejonowego, jest komornik sądowy – jako szczególnego rodzaju funkcjonariusz publiczny, upoważniony przez państwo do prowadzenia egzekucji w sprawach cywilnych. Nadanie komornikowi statusu funkcjonariusza publicznego niewątpliwie legitymizuje dopuszczalność stosowania przez niego środków przymusu państwowego, które stanowią istotną cechę egzekucji sądowej – zob. A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2014, s. 21. Więcej na temat statusu prawnego komornika zob. K. Lubiński, *Status publicznoprawny komornika sądowego [w:] Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, pod red. K. Lubińskiego, Sopot 2000, s. 7–28.

⁴ Zgodnie z art. 3 ust. 2 u.k.s.: „Czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym oraz inne ustawowe zadania komornik wykonuje osobiście. W przypadkach przewidzianych w ustawach komornik może zlecić wykonywanie określonych czynności asesorowi komorniczemu, zwanemu dalej «asesorem». Zlecenie wykonywania tych czynności jest dopuszczalne jedynie w celu przygotowania do wykonywania zawodu komornika”.

2. Nabór na aplikację komorniczą

Podstawową wprowadzoną przez ustawodawcę zmianą jest ujednolicona terminologia, znana pozostałym zawodom prawniczym. W poprzednio obowiązującej u.k.s.e. posługiwano się terminem „egzamin konkursowy”. Obecnie określenie to zastąpiono sformułowaniem „egzamin wstępny”. Zgodnie z art. 65 u.k.s. nabór na aplikację przeprowadza się w drodze egzaminu wstępnego, który ma charakter konkursu i przeprowadzany jest corocznie przez komisje kwalifikacyjne specjalnie do tego powołane przez Ministra Sprawiedliwości.

Zdaniem R. Reiwer⁵ art. 65 u.k.s. wyraża zasadę, że dostęp do kształcenia w zawodzie komornika odbywa się na równych zasadach dla wszystkich. Do egzaminu wstępnego może przystąpić każdy, kto przedstawi swoje zgłoszenie w terminie wskazanym w art. 68 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 69 ust. 1 u.k.s. Termin zgłaszania się na egzamin wraz z właściwością miejscową poszczególnych komisji kwalifikacyjnych oraz adresami ich siedziby i wysokościami opłaty za udział w egzaminie wstępnym Minister Sprawiedliwości udostępnia w Biuletynie Informacji Publicznej⁶ do dnia 30 czerwca każdego roku.

Termin egzaminu wstępnego powinien zostać ustalony w taki sposób, by możliwe było zachowanie ustawowych terminów na przygotowanie pytań wraz z wykazem odpowiedzi, zebranie zgłoszeń, czy też zawiadomienie kandydatów o zakwalifikowaniu ich do udziału w egzaminie wstępnym na aplikację komorniczą. Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu⁷, w momencie udostępniania ogłoszenia muszą być również powołane komisje kwalifikacyjne i ustalona opłata za udział w egzaminie.

Termin złożenia zgłoszenia do przystąpienia do egzaminu wstępnego regulują przepisy art. 69 ust. 1 u.k.s. Organem, gdzie następuje zgłoszenie, jest komisja kwalifikacyjna. Przewodniczący komisji musi zweryfikować,

⁵ R. Reiwer [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwer, wyd. 2, Warszawa 2021, s. 227.

⁶ Zob. [online:] <https://www.gov.pl/web/bip> (dostęp: 01.09.2022).

⁷ A. Grajewski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. M. Simbierowicza, M. Świtkowskiego, Warszawa 2018, s. 221.

czy spełnione zostały wszystkie warunki formalne określone w art. 68 ust. 2 u.k.s. Zgodnie z brzmieniem art. 69 ust. 1 u.k.s. kandydat powinien złożyć swoje zgłoszenie do przystąpienia do egzaminu wstępnego nie później niż 45 dni przed rozpoczęciem egzaminu. Co ważne, termin złożenia przez kandydata zgłoszenia, o którym mowa w art. 68 ust. 1 pkt 1 u.k.s w związku z art. 69 ust. 3 u.k.s, nie podlega przywróceniu – jest terminem zawitym prawa materialnego.

Egzamin wstępny jest odpłatny, co regulują przepisy art. 70 u.k.s. Uiszczona przez kandydata opłata za udział w egzaminie wstępnym, podobnie jak w czasie poprzednio obowiązującej u.k.s.e., stanowi dochód budżetu państwa. Obowiązująca obecnie u.k.s. nie precyzuje rachunku, na który należy uiścić opłatę, dlatego też należy przyjąć, że winna ona być uiszczona na rachunek Ministra Finansów. W poprzednio obowiązującym stanie prawnym kwestia ta była uregulowana przez ustawodawcę w art. 29e. 1 u.k.s.e. Zatem w ocenie autorki niniejszego artykułu należałoby *de lege ferenda* rozważyć wprowadzenie zmian poprzez dodanie zapisu precyzującego, na jaki rachunek kandydat ma uiścić opłatę za udział w egzaminie wstępnym.

Udział w egzaminie jest odpłatny, ustawa nie przewiduje możliwości zwolnienia z jej uiszczenia. Nieuiszczenie opłaty stanowi brak formalny, który podlega uzupełnieniu w terminie 7 dni zgodnie z art. 69 ust. 2 u.k.s. Jeżeli braki nie zostaną uzupełnione w tym terminie, zgłoszenie takiego kandydata pozostawia się bez rozpoznania.

Wysokość opłaty za udział w egzaminie wstępnym Minister Sprawiedliwości określa w drodze rozporządzenia. Górną granicę opłaty stanowi obowiązujące w chwili wydania rozporządzenia minimalne wynagrodzenie za pracę. W 2020 r. wysokość płacy minimalnej⁸ wynosiła 2 600,00 zł, w 2021 r. minimalne wynagrodzenie za pracę wynosiło 2 800,00 zł brutto⁹, zaś od dnia 1 stycznia 2022 r. wysokość płacy minimalnej wynosiła

⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2020 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1778).

⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 września 2020 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2021 r. (Dz.U. z 2020 r., poz. 1596).

3 010,00 zł brutto¹⁰. Wysokość opłaty za egzamin wstępny ustalono na kwotę 1 125,00 zł, podobnie zresztą jak w latach 2020 i 2021¹¹. W 2023 r. wysokość minimalnego wynagrodzenia wynosi 3490,00 zł brutto¹² i tak Minister Sprawiedliwości do dnia 30 czerwca określi w Biuletynie Informacji Publicznej wysokość opłaty za udział w egzaminie wstępnym oraz numer rachunku bankowego, na który należy uiścić opłatę.

2.1. Wymogi formalne zgłoszenia do przystąpienia do egzaminu wstępnego

Szczegółowe warunki przystąpienia do egzaminu wstępnego ustawa określa w art. 68 ust. 2 u.k.s. Zgłoszenie kandydata powinno zawierać:

- wniosek o dopuszczenie do egzaminu wstępnego;
- kwestionariusz osobowy.

W literaturze przedmiotu¹³ wskazuje się, że z uwagi na brak jednolitego wzoru, który nie został określony przez ustawodawcę, w tym zakresie należy odwoływać się do Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 grudnia 2018 r. w sprawie dokumentacji

¹⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 września 2021 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2022 r. (Dz.U. z 2021 r., poz. 1690).

¹¹ Przed 2020 r. opłata za egzamin wstępny wynosiła połowę minimalnego wynagrodzenia – w zeszłym roku resort sprawiedliwości zwracał uwagę, że jest to kwota za wysoka. Ministerstwo Sprawiedliwości wyliczyło, że z analizy kosztów przeprowadzenia egzaminów wstępnych na aplikację adwokacką, radcowską, notarialną i komorniczą w roku 2019 wynika, że średni koszt przeprowadzenia tych egzaminów w przeliczeniu na jednego zdającego wyniósł około 608,00 zł (średni koszt w przeliczeniu na jedną osobę zdającą egzamin na aplikację adwokacką: 605,72 zł, na aplikację radcowską: 548,19 zł, na aplikację notarialną: 648,14 zł, natomiast na aplikację komorniczą: 1860,25 zł). Całkowity koszt przeprowadzenia egzaminów wstępnych w 2019 r. wyniósł prawie 3 972 000,00 zł. Natomiast z tytułu opłaty za egzamin wstępny do budżetu państwa wpłynęła kwota około 7 350 000,00 zł – zob. [online:] <https://www.prawo.pl/student/wysokosc-oplaty-za-egzamin-wstepny-na-aplikacje-prawnicze-w-2021,499754.html> (dostęp: 03.09.2022).

¹² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2022 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2023 r. (Dz.U. z 2022 r., poz. 1952).

¹³ Z. Merchel [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, pod red. G. Sikorskiego, wyd. 1, Sopot 2019, s. 258.

pracowniczej¹⁴ w sprawie zakresu prowadzenia dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz sposobu prowadzenia akt osobowych pracownika, wydanego na podstawie art. 298(1)¹⁵ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy¹⁶. Zakres informacji, jakie należy umieścić w kwestionariuszu osobowym kandydata, określa Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia wydanego do art. 87 pkt 3 u.k.s. i są nimi:

- życiorys;
- kopia dokumentu potwierdzającego ukończenie wyższych studiów prawniczych w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskanie tytułu magistra lub zagranicznych studiów prawniczych uznawanych w Rzeczypospolitej Polskiej albo zaświadczenia o zdaniu egzaminu magisterskiego. W uzasadnieniu projektu ustawy o komornikach sądowych ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie pewnych uproszczeń dla chcących przystąpić do egzaminu wstępnego: dla „ułatwienia kandydatom spełnienia wymogów formalnych zgłoszenia o przystąpieniu do egzaminu wstępnego proponuje się przyjęcie rozwiązania, polegającego na tym, że zamiast kopii dokumentu potwierdzającego ukończenie wyższych studiów prawniczych w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskanie tytułu magistra lub zagranicznych studiów prawniczych uznanych w Rzeczypospolitej Polskiej, albo zaświadczenia o zdaniu egzaminu magisterskiego, można złożyć zaświadczenie, z którego wynika, iż kandydat zdał wszystkie egzaminy i odbył praktyki przewidziane w planie wyższych studiów prawniczych oraz ma wyznaczony termin egzaminu magisterskiego. Warunkiem zaś dopuszczenia do egzaminu wstępnego takiego kandydata będzie złożenie przez niego w siedzibie komisji

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 grudnia 2018 r. w sprawie dokumentacji pracowniczej (Dz.U. z 2018 r., poz. 2369).

¹⁵ Słusznie wskazuje się w literaturze przedmiotu, że delegacja sformułowana w art. 298¹ k.p. adresowana jest do ministra właściwego do spraw pracy – obecnie jest to Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – tak M. Lekston [w:] *Kodeks pracy. Komentarz. Tom II. Art. 114–304¹*, pod red. K.W. Baran, wyd. 5, Warszawa 2020, s. 1828.

¹⁶ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 240); dalej: k.p.

kwalifikacyjnej nie później niż 7 dni przed terminem egzaminu wstępnego zastępowanych dokumentów”¹⁷;

- zaświadczenie o posiadaniu zdolności psychicznej i fizycznej pozwalającej na realizowanie obowiązków aplikanta komorniczego, zwanego dalej „aplikantem”, wydane przez lekarza medycyny pracy. Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, do służby komorniczej¹⁸ powinny trafić tylko osoby zdrowe psychicznie i o takim stanie zdrowia fizycznego, który pozwoli im wykonywać zadania przewidziane w art. 3 ust. 3 u.k.s.¹⁹ Zdanie to, z odpowiednimi modyfikacjami, znajduje zastosowanie do aplikantów komorniczych, przy czym należy pamiętać, że wykonywaniu służby komorniczej²⁰ towarzyszy szczególnie wysoki

¹⁷ Z uzasadnienia do projektu ustawy o komornikach sądowych, Sejm VIII kadencji, druk sejmowy nr 1582.

¹⁸ Od dnia 1 stycznia 2019 r. komornik sądowy pozostaje w stosunku podległości służbowej z prezesem właściwego sądu rejonowego. Ustawodawca nie rozstrzyga *expressis verbis* o prawnym charakterze tej regulacji. Analiza innych przepisów prawa, w których ustawodawca odwołuje się do stosunku podległości służbowej, prowadzi jednak do wniosku, że nie należy z tym wyrażeniem wiązać konkretnej formy świadczenia pracy, cechującej się określonym rodzajem podporządkowania, ale z relacją wzajemnej nadrzędności i podległości, mogącej wystąpić w różnego rodzaju stosunkach prawnych – tak K. Bomba, *Konstytucyjne uwarunkowania pracy komornika sądowego*, Warszawa 2020, s. 150–151.

¹⁹ Komornikom powierza się następujące zadania:

1) wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach o roszczenia pieniężne i niepieniężne oraz zabezpieczenie roszczeń, w tym europejskich nakazów zabezpieczenia na rachunku bankowym, z uwzględnieniem wyjątków przewidzianych w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 z późn. zm.);

2) wykonywanie innych tytułów wykonawczych oraz tytułów egzekucyjnych, które podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej bez zaopatrywania ich w klauzulę wykonalności;

2a) wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu środka dowodowego oraz postanowień nakazujących wydanie środka dowodowego w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej;

3) wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu spadku lub sporządzanie spisu inwentarza;

4) wykonywanie zadań określonych w innych ustawach.

²⁰ Więcej na ten temat: E. Staszewska, *Charakter prawny służby komorniczej* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2018, s. 69–80; *Idem*, *Quasi-pracownicze uprawnienia komornika na gruncie ustawy o komornikach sądowych* [w:] *Komornicy sądowi i egzekucja w nowej rzeczywistości prawnej*, pod red. R. Kułskiego, Sopot 2019, s. 17–20; por. także M. Ryłski, *Stosunek zatrudnienia komornika sądowego. Zagadnienia konstrukcyjne i wybrane uprawnienia quasi-pracownicze*, Sopot 2020, s. 34–58.

poziom stresu²¹, który nie powinien pojawiać się jeszcze na pierwszym etapie edukacji zawodowej osób aspirujących do zdobycia zawodu komornika²². W ocenie autorki niniejszego artykułu wskazany argument nie zasługuje na aprobatę, gdyż kandydat – aplikant komorniczy, przygotowujący się w przyszłości do zawodu komornika sądowego, powinien mieć pełen obraz pracy, jaką wykonuje komornik i na jakie sytuacje ze strony dłużnika zostaje niekiedy narażony. Praca komornika dość często, np. podczas zajęcia ruchomości, czy chociażby eksmisji²³, wiąże się z dużym stresem, a emocje dłużników mogą stwarzać zagrożenie nie tylko dla nich samych, ale również dla komornika sądowego. Obserwacja takich sytuacji już na etapie przygotowania do zawodu pozwoli kandydatowi ubiegającemu się w przyszłości o stanowisko komornika na zyskanie pełnej świadomości, z jakim ryzykiem wiąże się ta praca;

- dowód uiszczenia opłaty za udział w egzaminie wstępnym;
- trzy zdjęcia zgodne z wymaganiami obowiązującymi przy wydawaniu dowodów osobistych;
- wskazanie adresu poczty elektronicznej kandydata do doręczeń, a w razie jego braku – oświadczenie o nieposiadaniu takiego adresu. W przypadku wskazania przez kandydata adresu poczty elektronicznej do czasu przeprowadzenia egzaminu wstępnego doręczeń dokonuje się za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres wskazany przez kandydata. Kwestię doręczeń za pomocą środka komunikacji elektronicznej reguluje art. 39¹ k.p.a.²⁴ stanowiący, że w przypadku

²¹ M. Kraczkla wskazuje, że stres w ludzkim życiu pojawia się na różnych poziomach, pochodzi z różnych źródeł, przyjmuje różne wymiary i stopnie nasilenia. W konsekwencji człowiek nieustannie musi zmagać się z koniecznością przystosowania się do różnorodnych presji, jakich doświadcza – M. Kraczkla, *Stres w pracy menedżera*, Warszawa 2018, s. 80.

²² R. Reiwer [w:] *Ustawa o komornikach sądowych...*, *op. cit.*, s. 284.

²³ Z. Knypl wskazuje, że eksmisja różni się zasadniczo od egzekucji innych świadczeń, ponieważ dotyczy samych podstaw egzystencji człowieka – zob. Z. Knypl, *Eksmisja. Prawo i praktyka*, Sopot 2009, s. 7.

²⁴ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2000, 2185); dalej: k.p.a.

doręczenia w sposób, o którym mowa w art. 39 § 1, pisma doręcza się stronie lub innemu uczestnikowi postępowania na:

- 1) adres do doręczeń elektronicznych wpisany do bazy adresów elektronicznych, o której mowa w art. 25 ustawy z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych, zwanej dalej „bazą adresów elektronicznych”, a w przypadku pełnomocnika – na adres do doręczeń elektronicznych wskazany w podaniu, albo
- 2) adres do doręczeń elektronicznych powiązany z kwalifikowaną usługą rejestrowanego doręczenia elektronicznego, za pomocą której wniesiono podanie, jeżeli adres do doręczeń elektronicznych strony lub innego uczestnika postępowania nie został wpisany do bazy adresów elektronicznych²⁵. Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 21 czerwca 2017 r.²⁶ uznał, że „organ jest obowiązany doręczać pisma za pomocą środków komunikacji elektronicznej, gdy o to wystąpiła strona oraz gdy organ poinformował o tym stronę lub uczestnika postępowania (art. 46 § 4

²⁵ Prawodawca w art. 39¹ § 1 k.p.a. w restrykcyjny sposób określił ramy wykorzystania przez organy administracji publicznej instytucji doręczeń pism z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej. **W ten sposób mogą być doręczane – o ile tylko spełnione są przesłanki z art. 39¹ § 1–1a k.p.a. – wszelkie pisma w postępowaniu administracyjnym, które są adresowane do dowolnego uczestnika tego postępowania.** Ta forma doręczania pism może być wykorzystywana wyłącznie w sytuacji, gdy adresat pisma (strona postępowania lub dowolny jego uczestnik) złożył podanie w formie dokumentu elektronicznego przez elektroniczną skrzynkę podawczą organu administracji publicznej, wystąpił do organu administracji publicznej o dokonywanie doręczeń pism za pomocą środków komunikacji elektronicznej, zgodę na doręczenie mu pism za pomocą środków komunikacji elektronicznej, jak również wtedy, gdy adresat pisma wyraził zgodę na doręczanie mu pism w formie dokumentu elektronicznego w innych określonych przez ten organ kategoriach spraw indywidualnych, załatwianych przez ten organ. Dla skorzystania z tej formy doręczeń wymagana jest zatem zgoda adresata. Zgoda ta może być wyrażona bezpośrednio i wprost, jak również w sposób pośredni. Należy przy tym pamiętać, iż zgoda ta może być wyrażona zarówno z własnej inicjatywy adresata, tj. w sytuacji, gdy adresat sam o to wystąpi, jak i jej uzyskanie może być inicjowane przez organ administracji publicznej poprzez odpowiednie wystąpienie do adresata (wezwanie). Co więcej, organ ten jest uprawniony wystąpić do adresata o wyrażenie stałej zgody na takie doręczanie pism w postępowaniu administracyjnym, tj. zgody na doręczanie pism w formie dokumentu elektronicznego w innych określonych przez ten organ kategoriach spraw indywidualnych, załatwianych przez ten organ – zob. P. Wajda, *Artykuł 39¹ KPA*, pod red. M. Wierzbowskiego, wyd. 30, Legalis 2021 (dostęp: 18.09.2022).

²⁶ Wyrok NSA z dnia 21 lipca 2017 r., II OSK 2629/15, Legalis nr 1657868.

pkt 1), a ten wyraził zgodę na taką formę doręczania”. Takie doręczenie należy uznać za skuteczne w chwili, kiedy kandydat potwierdzi jego odbiór. W przypadku braku potwierdzenia odbioru kierowanej do kandydata korespondencji doręczenie uznaje się za skuteczne z upływem 14 dni od dnia wysłania korespondencji. Jak wskazuje się w doktrynie, już na etapie prac legislacyjnych Minister Cyfryzacji zwracał uwagę na problemy związane z doręczeniem korespondencji na adres poczty elektronicznej, gdyż nie zapewnia ona potwierdzenia odbioru, które stanowiłoby odpowiednik instytucji urzędowego potwierdzenia odbioru w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne²⁷. Przyjęcie takiego rozwiązania, tj. domniemania doręczenia, będzie stawiało kandydatów korzystających z poczty elektronicznej w mniej korzystnej sytuacji w stosunku do osób korzystających z doręczeń przez operatora pocztowego. Projektodawcy wyjaśnili, że zmiana ma na celu przyspieszenie i usprawnienie procedury, a wskazanie adresu elektronicznego nie jest obligatoryjne²⁸;

- aktualną informację z Krajowego Rejestru Karnego;
- oświadczenie, że nie jest przeciwko kandydatowi prowadzone postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego²⁹ lub przestępstwa skarbowe;
- oświadczenie o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia egzaminu wstępnego.

²⁷ Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. z 2023 r., poz. 57.)

²⁸ A. Grajewski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych...*, *op. cit.*, s. 223.

²⁹ Ze względu na tryb ścigania dzielimy przestępstwa na przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego (publicznoskargowe) i przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego (prywatnoskargowe). Większość przestępstw ma charakter publicznoskargowy, tzn. ich ściganiem zajmuje się oskarżyciel publiczny (z reguły jest nim prokurator), działający w imieniu państwa. Prowadzi on postępowanie przygotowawcze, sporządza akt oskarżenia i wykonuje czynności oskarżyciela przed sądem – zob. L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2019, wyd. 21, s. 64. Do przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego należy zaliczyć: zgwałcenie, zabójstwo, kradzież, rozbój, przywłaszczenie, czy też w szczególnych przypadkach – oszustwo.

Zgodnie z art. 4 pkt 11 RODO³⁰ „zgoda” osoby, której dane dotyczą, oznacza dobrowolne, konkretne, świadome i jednoznaczne okazanie woli, jakim osoba, której dane dotyczą, w formie oświadczenia lub wyraźnego działania potwierdzającego przyzwala na przetwarzanie jej danych osobowych³¹.

3. Limity przyjęć na aplikację komorniczą

W odróżnieniu od poprzednio obowiązującego stanu prawnego ustawodawca, formułując zasady i tryb odbywania aplikacji komorniczej, posłużył się szczególną konstrukcją. Otóż przy naborze na aplikację obowiązuje limit przyjęć, co jest całkowicie nowym rozwiązaniem wprowadzonym na mocy u.k.s. Takie rozwiązanie nie zostało zastosowane do pozostałych korporacji prawniczych, gdyż ani w ustawie o radcach prawnych³², o adwokaturze³³, ani w ustawie o notariacie³⁴ tego nie przewidziano. Należy zauważyć, że podobne rozwiązanie zostało wprowadzone przez ustawodawcę tylko przy naborze na aplikację sędziowską i prokuratorską³⁵.

³⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych); dalej: RODO.

³¹ Zgoda na przetwarzanie danych osobowych może zostać udzielona albo jako zgoda wyraźna, albo jako oświadczenie, albo poprzez wyraźne działanie potwierdzające. Każda zgoda, niezależnie od sposobu jej wyrażenia, będzie w polskich warunkach spełniała definicję oświadczenia woli. Stąd oświadczenie woli, zawierające zgodę na przetwarzanie danych osobowych, podlega wykładni z uwzględnieniem stanu istniejącego w chwili jego złożenia. Ustalając znaczenie oświadczenia woli, należy uwzględnić między innymi okoliczności, w których zostało złożone, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. Zgoda powinna być udzielona dobrowolnie. W nauce prawa wymóg ten rozumie się w ten sposób, że o dobrowolności zgody możemy mówić tylko wtedy, gdy jej wyrażenie lub odmowa nie mają żadnego wpływu na inne uprawnienia danej osoby – zob. P. Litwiński, *Artykuł 4 RODO*, pod red. P. Litwińskiego, wyd. 1, Legalis 2021 (dostęp: 18.09.2022).

³² Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1166); dalej: u.r.p.

³³ Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1184, 1268); dalej: u.p.a.

³⁴ Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1799); dalej: u.p.n.

³⁵ Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 217); dalej: u.k.s.s.p.

Tożsame regulacja w zakresie naborów do wymienionych zawodów prawniczych została przez ustawodawcę określona w art. 17 ust. 1 u.k.s.s.p.³⁶

3.1. Określenie limitu i podziału na poszczególne izby komornicze

Limit przyjęć na aplikację komorniczą w danym roku określa Minister Sprawiedliwości w terminie do dnia 1 kwietnia każdego roku. Przy naborze na aplikację komorniczą obowiązuje ścisły limit miejsc, którego wskaźnik określa art. 66 ust. 2 u.k.s. – limit nie może przekroczyć 15% ogółu liczby komorników na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, w którym ogłaszany jest nabór na egzamin wstępny. Ustalając limit miejsc, Minister Sprawiedliwości zobowiązany jest do zasięgnięcia opinii Krajowej Rady Komorniczej. Co istotne, Minister nie tylko określa limit przyjęć na aplikację komorniczą w danym roku dla całego kraju, ale również limit miejsc na aplikację z podziałem na poszczególne izby. Przy określeniu takiego limitu Minister Sprawiedliwości musi uwzględnić liczbę komorników w danej izbie oraz stopień obciążenia pracą komorników, którzy pełnią służbę na obszarach poszczególnych izb. Minister Sprawiedliwości nie wydaje w tym zakresie decyzji administracyjnej, lecz czyni to w formie zarządzenia. Informację o limicie z rozbiciem na poszczególne izby zamieszcza się bez zbędnej zwłoki na stronie internetowej Ministra Sprawiedliwości oraz udostępnia w Biuletynie Informacji Publicznej.

Zgodnie z art. 66 ust. 5 u.k.s. w przypadku gdy na ostatnie miejsce w ramach limitu przyjęć w danej izbie wniosek o wpis na listę aplikantów złożyła więcej niż jedna osoba, która uzyskała tę samą liczbę punktów z egzaminu wstępnego, limit przyjęć ulega zwiększeniu o liczbę tych osób.

³⁶ Minister Sprawiedliwości ogłasza, w drodze zarządzenia, w zależności od potrzeb kadrowych sądów i prokuratury, nabór na aplikację sędziowską i aplikację prokuratorską oraz aplikację sędziowską i aplikację prokuratorską, prowadzone w formie aplikacji uzupełniających, i jednocześnie wyznacza limity przyjęć na te aplikacje. Wyznaczając limity przyjęć na aplikację sędziowską i aplikację prokuratorską, prowadzoną w formie aplikacji uzupełniających, Minister Sprawiedliwości zasięga opinii Prokuratora Krajowego.

Dla przykładu limit przyjęć na aplikację komorniczą w roku 2021³⁷ wynosił 295 miejsc z rozbiciem na poszczególne izby komornicze: Izba Komornicza w Białymstoku – 16 miejsc, Izba Komornicza w Gdańsku – 36 miejsc, Izba Komornicza w Katowicach – 42 miejsca, Izba Komornicza w Krakowie – 28 miejsc, Izba Komornicza w Lublinie – 23 miejsca, Izba Komornicza w Łodzi – 29 miejsc, Izba Komornicza w Poznaniu – 25 miejsc, Izba Komornicza w Rzeszowie – 13 miejsc, Izba Komornicza w Szczecinie – 17 miejsc, Izba Komornicza w Warszawie – 34 miejsca, Izba Komornicza we Wrocławiu – 32 miejsca.

Z kolej limit przyjęć na aplikację komorniczą w roku 2022³⁸ wyniósł 317 miejsc, z następującym podziałem na poszczególne izby komornicze: Izba Komornicza w Białymstoku – 18 miejsc, Izba Komornicza w Gdańsku – 38 miejsc, Izba Komornicza w Katowicach – 42 miejsca, Izba Komornicza w Krakowie – 32 miejsca, Izba Komornicza w Lublinie – 26 miejsc, Izba Komornicza w Łodzi – 33 miejsca, Izba Komornicza w Poznaniu – 27 miejsc, Izba Komornicza w Rzeszowie – 14 miejsc, Izba Komornicza w Szczecinie – 18 miejsc, Izba Komornicza w Warszawie – 35 miejsc, Izba Komornicza we Wrocławiu – 34 miejsca³⁹.

Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Komorniczej ustalił limit przyjęć na aplikację komorniczą w 2023 r. na 333 miejsc⁴⁰ z podziałem na poszczególne izby komornicze: Izba Komornicza w Białymstoku – 18 miejsc, Izba Komornicza w Gdańsku – 40 miejsc, Izba Komornicza w Katowicach – 44 miejsca, Izba Komornicza w Krakowie – 34 miejsca, Izba Komornicza w Lublinie – 28 miejsc, Izba Komornicza w Łodzi – 34 miejsca, Izba Komornicza w Poznaniu

³⁷ Zob. [online:] <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/ogloszenie-o-ustaleniu-limitu-przyjec-przy-naborze-na-aplikacje-komornicza-na-rok-2021> (dostęp: 24.09.2022).

³⁸ Zob. [online:] <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/ogloszenie-o-ustaleniu-limitu-przyjec-przy-naborze-na-aplikacje-komornicza-na-rok-2022> (dostęp: 24.09.2022).

³⁹ Limit miejsc na aplikację sędziowską i prokuratorską w 2022 r. to: 170 miejsc na aplikację sędziowską i 70 na aplikację prokuratorską – zob. Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie naboru na aplikację sędziowską i prokuratorską w 2022 roku (Dz.Urz. MS z 2022 r., poz. 126).

⁴⁰ Zob. [online:] <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/ogloszenie-o-ustaleniu-limitu-przyjec-przy-naborze-na-aplikacje-komornicza-na-rok-2023> (dostęp: 28.03.2023).

– 29 miejsc, Izba Komornicza w Rzeszowie – 15 miejsc, Izba Komornicza w Szczecinie – 20 miejsc, Izba Komornicza w Warszawie – 36 miejsc, Izba Komornicza we Wrocławiu – 35 miejsc.

Według stanu na dzień 19 sierpnia 2022 r. wnioski o dopuszczenie do egzaminu wstępnego na aplikację komorniczą złożyło około 170 kandydatów, w 2021 r. chętnych do przystąpienia do egzaminu wstępnego było 176 osób, z których 114 zdało egzamin wstępny, co stanowi 64,8% (w 2020 r. zdawalność wyniosła 84,8%)⁴¹.

Do końca czerwca 2021 r. funkcjonowało w Polsce 2198 kancelarii komorniczych. Od wielu lat zauważalna jest tendencja do stałego zwiększania się liczby komorników sądowych, średnio o około 100 osób rocznie. Jednocześnie liczba spraw egzekucyjnych za lata 2016, 2017, 2018, 2019 i 2020 pozostaje na zbliżonym poziomie⁴². Czynniki te skłoniły ustawodawcę do przyjęcia rozwiązań pozwalających na limitowanie dostępu do pierwszego etapu edukacji w służbie komorniczej poprzez egzamin wstępny⁴³.

⁴¹ Zob. [online:] <https://www.rp.pl/aplikacje-i-egzaminy/art37099711-w-sobote-egzaminy-na-aplikacje-prawnicze-najwiecej-chetnych-na-radcowska?fbclid=IwAR2jY73aS5oRYtku5UdbYcxqfUHTxXc7x9QsaMz4Fs4KxCyj-fyKdFVVF3o> (dostęp: 24.09.2022).

⁴² Z praktycznego punktu widzenia większość spraw kierowanych przez wierzycieli to wnioski egzekucyjne, które były uprzednio prowadzone i zostały zakończone wskutek umorzenia wobec bezskuteczności postępowania. Inicjując wszczęcie takiego postępowania, wierzyciel dąży jedynie do przerwania biegu przedawnienia. Otóż do dnia 21 sierpnia 2019 r. komornik przy wszczęciu egzekucji nie badał, czy dochodzone przez wierzyciela roszczenie ulega przedawnieniu. Z kolei gdy roszczenie uległo przedawnieniu, a dłużnik chciał uchylić się od jego zapłaty, dłużnik musiał wówczas wytoczyć przeciwko wierzycielowi powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, tzw. powództwo przeciwegzekucyjne. Po zmianie przepisów, które zostały wprowadzone ustawą z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 1104), od dnia 21 sierpnia 2019 r., jeśli z treści tytułu wykonawczego wynika wprost, że termin dochodzonego roszczenia uległ przedawnieniu, wierzyciel ma obowiązek dołączyć do wniosku o wszczęcie egzekucji dokument, z którego wynika, że bieg przedawnienia został przerwany. Jeżeli wierzyciel nie przedstawi komornikowi takiego dokumentu – komornik odmówi wszczęcia egzekucji w tym zakresie. Zgodnie z uchwałą SN z dnia 26 kwietnia 2022 r., III CZP 91/22: „W przypadku odmowy wszczęcia egzekucji na podstawie art. 804 § 2 k.p.c. z uwagi na oczywisty upływ terminu przedawnienia roszczenia wynikającego z tytułu wykonawczego, gdy wierzyciel nie przedłożył dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 11 k.p.c., komornik wydaje postanowienie o pobraniu od wierzyciela opłaty stosunkowej w wysokości 10% egzekwowanego świadczenia na podstawie art. 30 zdanie pierwsze Ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych”.

⁴³ R. Reiwer [w:] *Ustawa o komornika sądowych...*, *op. cit.*, s. 278.

Jak wynika z powyższych rozważań, inicjatywa wprowadzona przez ustawodawcę oraz obecnie obowiązujący system finansowania egzekucji⁴⁴ spowodowały, że aplikacja komornicza nie cieszy się dużym zainteresowaniem.

4. Przebieg i zakres egzaminu wstępnego

Egzamin wstępny na aplikację komorniczą przeprowadzany jest raz w roku w terminie ustalonym przez Ministra Sprawiedliwości w drodze egzaminu państwowego. W tym celu, zgodnie z art. 78 ust. 1 u.k.s., Minister Sprawiedliwości jest obowiązany powołać komisje kwalifikacyjne w drodze zarządzenia.

Na gruncie poprzednio obowiązującej u.k.s.e. Minister Sprawiedliwości był obowiązany do powołania co najmniej na 2 lata jednego zespołu do przygotowania zestawu pytań, zarówno na egzamin konkursowy na aplikację komorniczą, jak i zadań na egzamin komorniczy.

Wraz z wejściem w życie aktualnie obowiązującej u.k.s. rozdzielone zostały zadania z zakresu przeprowadzenia egzaminu wstępnego na aplikację komorniczą i egzaminu zawodowego przez wyodrębnienie komisji, które są właściwe w sprawach danego egzaminu. Dokonanie tego rozróżnienia umożliwia zwrócenie szczególnej uwagi na wyraźnie odmienny charakter i cel obu egzaminów⁴⁵.

Od dnia 1 stycznia 2019 r. Minister Sprawiedliwości powołuje w drodze zarządzenia przed każdym egzaminem wstępnym zespół do przygotowania pytań testowych (art. 73 ust. 1 u.k.s.). W skład zespołu wchodzi 5 osób, w tym 3 przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości oraz 2 komorników wskazanych przez Krajową Radę Komorniczą, którzy swoją wiedzą i doświadczeniem dają rękojmię prawidłowego i rzetelnego

⁴⁴ Więcej na ten temat: A. Marciniak [w:] *Koszty komornicze. Zbiór studiów*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2022, Cytelnia Currendy.

⁴⁵ A. Klich, *Aplikacja komornicza według nowej ustawy o komornikach sądowych* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2018, s. 310.

przygotowania egzaminu wstępnego. Wobec członków zespołu, którzy są przedstawicielami Ministra Sprawiedliwości, nie ma specjalnych wymagań zawartych w u.k.s. Ustawa określa jednak, by członkowie wskazani przez Krajową Radę Komorniczą posiadali co najmniej 5-letni staż na stanowisku komornika. Nie mogą oni być karani dyscyplinarnie w ciągu ostatnich 5 lat oraz nie może toczyć się wobec nich postępowanie dyscyplinarne.

Krajowa Rada Komornicza, na uzasadniony wniosek Ministra Sprawiedliwości, wskazuje kolejnych kandydatów (art. 73 ust. 4 u.k.s.). Regulacja ta podkreśla wzmocnienie pozycji Ministra Sprawiedliwości w zakresie doboru kandydatów wskazanych przez Krajową Radę Komorniczą. Należy zgodzić się z poglądem wyrażonym przez A. Klich⁴⁶, że podstawowym kryterium skorzystania z powyższych uprawnień przez Ministra Sprawiedliwości powinno być niespełnienie wymogów przez kandydatów przedstawionych przez Krajową Radę Komorniczą, jednakże biorąc pod uwagę ogólnikowość tego przepisu, a także niedookreślony status „uzasadnionego wniosku”, istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo nadmiernego korzystania z uprawnień przyznanych Ministrowi Sprawiedliwości w zakresie wzywania samorządu komorniczego do wskazywania kolejnych kandydatów do zespołu opracowującego pytania do egzaminu wstępnego.

Przewodniczącego oraz zastępcę przewodniczącego zespołu do przygotowania pytań testowych wyznacza Minister Sprawiedliwości zgodnie z dyspozycją art. 73 ust. 5 u.k.s. spośród swoich przedstawicieli. W pracach komisji zespołu mogą uczestniczyć inne osoby, które zostały wyznaczone przez Ministra Sprawiedliwości. W literaturze przedmiotu⁴⁷ wskazuje się, że rolę takich osób należy postrzegać jako doradztwo i pomoc w kwestiach szczegółowych, wykraczających poza zakres wiedzy i specjalizację członków komisji.

⁴⁶ *Ibidem*, s. 312.

⁴⁷ R. Reiwer [w:] *Ustawa o komornika sądowych...*, *op. cit.*, s. 290.

W art. 73 ust. 8 u.k.s. przewidziano całkowity zakaz korzystania przez osoby uczestniczące w posiedzeniach zespołu urzędów służących do przekazu, czy też odbioru informacji, z wyjątkiem tych, które zostały udostępnione przez właściwy departament Ministerstwa Sprawiedliwości w ramach obsługi administracyjno-biurowej. Celem tego przepisu jest zapewnienie zabezpieczenia pytań testowych przed ich ujawnieniem osobom nieuprawnionym.

Dostrzegalna jest także wzmocniona rola Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, który zgodnie z art. 75 ust. 3 u.k.s. został uprawniony do zgłaszania zespołowi przygotowującemu zestaw pytań testowych propozycji pytań wraz z wykazem prawidłowych odpowiedzi.

4.1. Skład i zadania komisji kwalifikacyjnej

Zgodnie z art. 79 ust. 1 u.k.s. od dnia 1 stycznia 2019 r. w skład komisji kwalifikacyjnej wchodzi:

- 4 przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości;
- 2 przedstawicieli wskazanych przez Krajową Radę Komorniczą;
- 1 pracownik naukowy, naukowo-dydaktyczny lub dydaktyczny z wydziału prawa w szkole wyższej w Rzeczypospolitej Polskiej lub Polskiej Akademii Nauk, posiadający co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk prawnych.

Ich wiedza, podobnie jak doświadczenie oraz autorytet, powinny dawać rękojmię prawidłowego przebiegu egzaminu wstępnego. Co ważne, i o czym stanowi art. 79 ust. 2 u.k.s., przedstawiciele zarówno ministra, jak i nauki nie mogą być komornikami. W odróżnieniu od poprzednio obowiązujących przepisów zawartych w art. 29b ust. u.k.s.e., które nie określały żadnych wymagań dotyczących kwalifikacji kandydatów, proponuje się, aby Krajowa Rada Komornicza wskazywała kandydatów, którzy posiadają co najmniej 5-letni staż służby na stanowisku komornika oraz wobec których nie toczy się postępowanie dyscyplinarne. Takie rozwiązanie

wydaje się słuszne, gdyż komornicy z dłuższym stażem służby⁴⁸ posiadają nie tylko doświadczenie teoretyczne, ale i praktyczne. Skład 7-osobowej komisji kwalifikacyjnej powoływany jest na 2-letnią kadencję.

Przewodniczącego komisji oraz jego zastępcę wyznacza Minister Sprawiedliwości spośród swoich przedstawicieli. Do zadań komisji należy w szczególności:

- przeprowadzenie egzaminu wstępnego od etapu weryfikacji zgłoszeń na egzamin wstępny;
- zawiadomienie kandydatów o terminie oraz miejscu przeprowadzenia egzaminu wstępnego;
- odebranie pytań testowych;
- czuwanie nad prawidłowym przebiegiem egzaminu wstępnego;
- sprawdzanie testów;
- ogłoszenie wyników egzaminu wstępnego.

Zgodnie z art. 79 ust. 7 u.k.s. zarówno przewodniczącemu komisji, zastępcy przewodniczącego, jak i pozostałym członkom komisji kwalifikacyjnej przysługuje zwrot kosztów podróży i noclegów, na zasadach określonych w przepisach dotyczących należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

⁴⁸ W czasie obowiązywania u.k.s.e. komornik na własny rachunek wykonywał czynności wchodzące w zakres jego ustawowych zadań, prowadząc samodzielną działalność w ramach indywidualnej kancelarii komorniczej. Z dniem 1 stycznia 2019 r. komornik, w ramach pełnionej służby, organizuje indywidualną kancelarię komorniczą, w której samodzielnie i niezależnie wykonuje zadania powierzone mu przez ustawę pod nadzorem właściwego prezesa sądu rejonowego. Co najważniejsze, dopiero z dniem złożenia ślubowania, o którym mowa w art. 17 u.k.s., nawiązuje się stosunek podległości służbowej komornika wobec prezesa sądu rejonowego, o którym mowa w art. 17 ust. 6 u.k.s. Słusznie zwraca uwagę na problem E. Staszewska, wskazując, że z jednej strony komornik ma „pełnić służbę”, „pozostawać w podległości służbowej wobec prezesa sądu rejonowego”, podczas gdy z drugiej strony powinien organizować kancelarię, w której ma mieć możliwość „samodzielnego i niezależnego wykonywania zadań” – zob. E. Staszewska, *Charakter prawny służby komorniczej...*, *op. cit.*, s. 72. Z kolei zaś M. Ryłski wskazuje na brak spójności terminologicznej, którą posługuje się ustawodawca. Otóż stosunek zatrudnienia komornika sądowego ma charakter wyłącznie służbowy, dlatego posługiwanie się przez ustawodawcę zwrotem „czas pracy”, charakterystycznym dla stosunku pracy, nie odpowiada więzi prawnej, w jakiej pozostaje komornik ze służbodawcą – tak M. Ryłski, *Stosunek zatrudnienia...*, *op. cit.*, s. 64.

Problematyka ta została szczegółowo uregulowana Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 stycznia 2013 r.⁴⁹ w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej.

Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Komorniczej, określa wysokość wynagrodzenia za udział w pracach komisji przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego oraz członków komisji kwalifikacyjnej niebędących pracownikami administracji rządowej.

Koszty przeprowadzenia egzaminu wstępnego, jak również wydatki związane z działalnością komisji kwalifikacyjnej pokrywane są przez rady właściwych izb komorniczych ze środków pochodzących z części budżetu państwa, które pozostają w dyspozycji Ministra Sprawiedliwości, przeznaczonych na zadania zlecone, o których mowa w art. 79 ust. 9 u.k.s.

5. Zasady, rozwiązywanie i sprawdzanie testu na egzaminie wstępnym

Egzamin wstępny odbywa się w obecności co najmniej 3 członków komisji kwalifikacyjnej. We wszystkich komisjach egzaminacyjnych egzamin jest przeprowadzany w tym samym dniu oraz o tej samej godzinie.

Przewodniczący komisji kwalifikacyjnej wyznacza miejsce oraz godziny rejestracji kandydatów na aplikację komorniczą.

Podobnie jak w czasie obowiązywania u.k.s.e. nieobecność kandydata podczas egzaminu wstępnego bądź stawienie się na egzamin wstępny po jego rozpoczęciu bez względu na powód, zgodnie z art. 83 ust. 2 u.k.s. uważa się za odstąpienie od egzaminu wstępnego. Tak więc kandydat, który spóźni się na egzamin wstępny, nie zostanie dopuszczony do rozwiązywania pytań testowych.

⁴⁹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167).

Kandydaci zdający egzamin nie mogą korzystać z żadnych tekstów aktów prawnych, orzecznictwa, komentarzy, zabronione jest również korzystanie z innej pomocy oraz posiadanie podczas egzaminu wstępnego urządzeń służących do przekazu bądź odbioru informacji.

Zarówno z przepisów obecnie obowiązującej u.k.s., jak i uchylonej u.k.s.e. nie wynika zakaz wnoszenia na salę żywności i napojów. Wydaje się, że powinny one znajdować się w nienaruszonych opakowaniach i nie przekraczać niewielkich ilości⁵⁰.

Kandydat, który został zakwalifikowany do egzaminu wstępnego, ma prawo do nieobecności w pracy z zachowaniem pełnego prawa do wynagrodzenia, o czym stanowi art. 82 u.k.s. Wskazane rozwiązanie zawarte jest także w innych ustawach regulujących zawody prawnicze, tj. w art. 78 c ust. 2 u.p.a., czy w art. 34 ust. 4 u.r.p. Pracodawca nie ma prawnej możliwości odmówienia kandydatowi zwolnienia od obowiązku świadczenia pracy w dniu egzaminu wstępnego. Aby kandydat mógł uzyskać zwolnienie od pracy w dniu egzaminu wstępnego z zachowaniem prawa do wynagrodzenia, winien przedstawić pracodawcy zawiadomienie, o którym mowa w art. 72 u.k.s.

5.1. Przesłanki i skutki wykluczenia z egzaminu

Artykuł 83 ust. 4 u.k.s. określa katalog przesłanek, na podstawie których przewodniczący komisji egzaminacyjnej może wykluczyć kandydata przystępującego do egzaminu wstępnego na aplikację komorniczą. Może to nastąpić wobec kandydata, który podczas egzaminu naruszył następujące reguły:

- korzystał z pomocy innej osoby;
- posługiwał się niedozwolonymi materiałami bądź posiadał niedozwolone urządzenia;
- pomagał pozostałym kandydatom lub
- w inny sposób zakłócał przebieg egzaminu wstępnego.

⁵⁰ Z. Knypl, Z. Merchel, *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, wyd. 5, Sopot 2015, s. 293.

Wykluczenie kandydata jest wyłącznie uprawnieniem przewodniczącego komisji bądź zastępcy przewodniczącego, jeśli ten byłby nieobecny podczas przeprowadzanego egzaminu. Wykluczenie z egzaminu ma formę postanowienia, które wydawane jest przez przewodniczącego bądź jego zastępcę. Na postanowienia nie przysługuje żaden środek zaskarżenia. Jak słusznie wskazuje Z. Merchel⁵¹, wykluczenie kandydata winno być odnotowane w protokole z przebiegu egzaminu wstępnego oraz na egzemplarzu zestawu pytań testowych i karcie odpowiedzi kandydata. Automatycznym skutkiem wydania przez przewodniczącego komisji kwalifikacyjnej postanowienia o wykluczeniu kandydata jest uchwała o negatywnym wyniku egzaminu wstępnego.

5.2. Forma oraz kryteria, jakie powinien spełniać test egzaminu wstępnego na aplikację komorniczą

Zgodnie z art. 84 ust. 1 u.k.s.⁵² egzamin wstępny polega na rozwiązaniu testu jednokrotnego wyboru. Test składa się z 150 pytań z trzema propozycjami odpowiedzi dla każdego pytania oraz z karty odpowiedzi. Pozytywny wynik egzaminu wstępnego otrzymuje kandydat, który uzyskał z testu co najmniej 100 punktów. Jednakże, biorąc pod uwagę limit przyjęć na aplikację, uzyskanie pozytywnego wyniku z egzaminu wstępnego nie gwarantuje jeszcze przyjęcia na aplikację komorniczą.

Kandydat może wybrać tylko jedną prawidłową odpowiedź z trzech propozycji (A, B lub C), którą należy zaznaczyć na karcie odpowiedzi. Punkty przyznawane są wyłącznie za prawidłową odpowiedź; nie ma możliwości uznania odpowiedzi częściowo prawidłowej bądź częściowo nieprawidłowej.

Całkowitym *novum*, jakie wprowadzono na mocy u.k.s., jest dyspozycja zawarta w art. 84 ust. 3 u.k.s., zgodnie z którą zmiana zakreślonej odpowiedzi na karcie odpowiedzi jest całkowicie niedozwolona. Tożsama

⁵¹ Z. Merchel [w:] *Ustawa o komornikach sądowych...*, *op. cit.*, s. 289.

⁵² T.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 590 z późn. zm.

regulacja obowiązuje także podczas rozwiązywania testów na egzaminie wstępnym w innych zawodach prawniczych⁵³. Zgodnie z treścią art. 84 ust. 4 u.k.s. wyłączną podstawą ustalenia wyników egzaminu wstępnego są odpowiedzi naniesione na kartę odpowiedzi⁵⁴. W poprzednio obowiązującym stanie prawnym istniała możliwość zmiany odpowiedzi. Obecnie zaś zakreślenie więcej niż jednej odpowiedzi przy danym pytaniu skutkuje uznaniem tej odpowiedzi za nieprawidłową.

Pytania testowe powinny zawierać wyrażenia ustawowe, które wprost odwołują się do zapisów wynikających z ustawy. Pytania muszą być sformułowane w sposób jasny, precyzyjny i niebudzący wątpliwości. Treść pytań na egzaminie wstępnym nie może wprowadzać kandydatów w błąd. Wojewódzki Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 8 czerwca 2017 r.⁵⁵ wskazał, że pytanie na egzaminie wstępnym powinno zostać zadane w sposób ogólny oraz nawiązywać wprost do treści odpowiednich przepisów prawnych. W innym przypadku byłoby to sprzeczne z regułami testu jednokrotnego wyboru. W judykaturze utrwalone zostało stanowisko, zgodnie z którym niedopuszczalne jest, by w pytaniach testowych pojawiały się zagadnienia prawne, co do których zarówno doktryna, jak i orzecznictwo nie doszły do wspólnych wniosków⁵⁶.

Co istotne, prawidłowość odpowiedzi w teście ocenia się według stanu prawnego obowiązującego na dzień egzaminu wstępnego. Zatem komisja kwalifikacyjna nie jest związana propozycją odpowiedzi, które zostały zaproponowane przez zespół powołany do opracowania pytań na egzamin wstępny.

⁵³ Por. art. 33⁹ ust. 1b u.p.n. oraz art. 75 ust. 1b u.p.a.

⁵⁴ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 maja 2011 r., VI SA/Wa 319/11, Legalis nr 376058.

⁵⁵ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 czerwca 2017 r., VI SA/Wa 418/17, Legalis nr 1674675.

⁵⁶ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 maja 2009 r., VI SA/Wa 297/09, Legalis nr 218504; wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 stycznia 2011 r., VI SA/Wa 2511/10, Legalis nr 366149.

6. Protokół z przebiegu egzaminu wstępnego oraz uchwała w przedmiocie wyniku egzaminu

Po zakończonym egzaminie wstępnym komisja kwalifikacyjna niezwłocznie⁵⁷ sporządza protokół z przebiegu tego egzaminu. Protokół podpisują tylko członkowie, którzy faktycznie brali udział w przeprowadzeniu egzaminu. Każdemu z członków komisji przysługuje prawo do zgłaszania uwag do protokołu, zarówno w formie pisemnej, jak i ustnej.

Przewodniczący komisji kwalifikacyjnej, zgodnie z art. 85 ust. 2 u.k.s., doręcza Ministrowi Sprawiedliwości w terminie 7 dni poświadczony za zgodność z oryginałem odpis protokołu.

Komisja kwalifikacyjna, zgodnie z art. 86 ust. 1 u.k.s., podejmuje w formie uchwały decyzję o wyniku egzaminu wstępnego. Uchwałę dołącza się do akt osobowych kandydata i następnie jej poświadczony zgodnie z oryginałem odpis zostaje przedstawiony kandydatowi, Ministrowi Sprawiedliwości, Prezesowi Krajowej Rady Komorniczej, a także radzie właściwej izby komorniczej.

Od uchwały komisji kwalifikacyjnej przysługuje kandydatowi odwołanie do Ministra Sprawiedliwości w terminie 14 dni od dnia doręczenia uchwały o wyniku egzaminu wstępnego. Minister Sprawiedliwości rozstrzyga odwołanie w formie decyzji administracyjnej, która podlega dalszemu zaskarżeniu na ogólnych zasadach wyrażonych w ustawie p.p.s.a.⁵⁸ Należy przyjąć, że odwołanie od uchwały komisji kwalifikacyjnej, o której mowa w art. 86 ust. 2 u.k.s., stanowi odwołanie, o którym mowa w art. 127 § 1 k.p.a. Co istotne, w wypadku złożenia odwołania od uchwały komisji kwalifikacyjnej, mimo iż w ustawie brak jakichkolwiek wzmianek na ten temat, oczywiście wydaje się, by w aktach znalazł się

⁵⁷ W świetle art. 12 § 2 k.p.a., zgodnie z poglądem wyrażonym przez J. Malanowskiego, niezwłoczne załatwienie sprawy może oznaczać termin jednodniowy, jeżeli sprawa nie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego – zob. J. Malanowski [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, pod red. R. Hausera, M. Wierzbowskiego, Warszawa 2021, wyd. 7, Legalis (dostęp: 16.12.2022).

⁵⁸ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 259); dalej: p.p.s.a.

dokument potwierdzający, czy odwołanie zostało wniesione w ustawowym terminie. Jeżeli odwołanie zostało wysłane tradycyjnie drogą pocztową, konieczne jest załączenie koperty wraz z datą nadania, natomiast w razie złożenia odwołania bezpośrednio w siedzibie właściwej rady izby komorniczej – potwierdzenie w postaci np. prezentaty z dopiskiem, że odwołanie zostało złożone osobiście oraz z podpisem pracownika przyjmującego dokumenty.

W przypadku gdy w trakcie rozpatrywania odwołania od uchwały zostanie stwierdzony błąd rachunkowy, wówczas Minister Sprawiedliwości uchyli taką uchwałę i przekaze ją do ponownego rozpoznania przez komisję kwalifikacyjną. Zastosowanie znajdzie tutaj art. 138 § 2 k.p.a., zgodnie z którym organ odwoławczy może uchylić zaskarżoną decyzję w całości i przekazać ją do ponownego rozpatrzenia organowi pierwszej instancji, jeśli stwierdzi, że decyzja ta została wydana z naruszeniem przepisów. Jeżeli dojdzie do oczywistej omyłki pisarskiej bądź rachunkowej w podjętej uchwale o wyniku egzaminu wstępnego, wówczas Minister Sprawiedliwości odsyła ją w celu sprostowania przez komisję kwalifikacyjną.

O wynikach egzaminu wstępnego na aplikację Minister Sprawiedliwości zawiadamia rady izb komorniczych oraz udostępnia te wyniki w Biuletynie Informacji Publicznej, podając z imienia i nazwiska osoby, które uzyskały pozytywny wynik egzaminu wstępnego, wraz ze wskazaniem imion rodziców.

7. Podsumowanie

Reasumując powyższe rozważania, można sformułować wnioski, że jedną z podstawowych zmian, jakie zostały wprowadzone na mocy u.k.s., jest ujednolicenie terminologii, w wyniku czego dokonany został podział na egzamin wstępny i zawodowy.

W odniesieniu do ogólnych przepisów regulujących kwestię egzaminu wstępnego należy wskazać, że poważne wątpliwości budzi wprowadzony

przez ustawodawcę limit przyjęć na aplikację komorniczą, który nie jest znany w pozostałych zawodach prawniczych. Otóż ani w ustawie o radcach prawnych, ani w ustawie – Prawo o adwokaturze nie ma analogicznych rozwiązań. W ocenie autora niniejszego opracowania zmiana ta jest całkowicie niezrozumiała, bowiem z uwagi na obecnie obowiązujący system finansowania egzekucji sądowej oraz ryzyko utraty zdrowia, aplikacja komornicza nie przyciąga już tak wielu kandydatów jak kiedyś.

Na uwagę zasługuje również kwestia zwiększonych uprawnień Ministra Sprawiedliwości oraz Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, zarówno w zakresie powoływania i odwoływania członków komisji kwalifikacyjnej, jak i w zakresie przygotowywania pytań testowych.

Jednocześnie, analizując powyższe zagadnienia, należy zwrócić uwagę na istotną zmianę w zakresie rozwiązywania zadań testowych. Otóż przed zakreśleniem właściwej odpowiedzi na karcie kandydat musi się bowiem dobrze zastanowić, gdyż niedozwolona jest zmiana odpowiedzi – jakiegokolwiek przekreślenie skutkuje utratą punktów.

Za udany zabieg legislacyjny należy natomiast uznać ułatwienie możliwości spełnienia warunków formalnych niezbędnych do złożenia zgłoszenia o przystąpieniu do egzaminu wstępnego. Ustawodawca dopuścił bowiem takie rozwiązanie, aby etap dokonywania zgłoszenia nie był równoznaczny z koniecznością składania przez kandydata kopii dokumentów potwierdzających ukończenie studiów wyższych prawniczych. Prawodawca daje w takiej sytuacji możliwość złożenia zastępczego zaświadczenia, z którego wynika, że dana osoba zdała wszystkie egzaminy oraz odbyła wszystkie praktyki, które zostały przewidziane w planie studiów wyższych. Zatem rozwiązanie takie pozwala, by osoby, które mają wyznaczony termin obrony pracy magisterskiej w późniejszym terminie, miały możliwość dokonania takiego zgłoszenia.

Uwzględniając dotychczasowy rozwój i postęp techniczny, należy działania ustawodawcy w zakresie rozwiązań pozwalających na dokonywanie

doręczeń za pośrednictwem poczty elektronicznej, uznać za prawidłowe, ponieważ w znaczący sposób wpływają na przyspieszenie oraz usprawnienie omówionych w niniejszym opracowaniu procedur.

Marta Pawłowska, uczestniczka prawniczego seminarium doktorskiego w Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie, prawnik w kancelarii komorniczej; ORCID: 0000-0003-2430-1919

Literatura przedmiotu

- Bomba K., *Konstytucyjne uwarunkowania pracy komornika sądowego*, Warszawa 2020.
- Gardocki L., *Prawo karne*, wyd. 2, Warszawa 2019.
- Grajewski A. [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych Komentarz*, pod red. M. Simbierowicza, M. Świtekowskiego, Warszawa 2018.
- Klich A., *Aplikacja komornicza według nowej ustawy o komornikach sądowych* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2018.
- Knypl Z., *Eksmisja. Prawo i praktyka*, Sopot 2009.
- Knypl Z., Merchel Z., *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, wyd. 5, Sopot 2015.
- Kraczla M., *Stres w pracy menedżera*, Warszawa 2018.
- Lekston M. [w:] *Kodeks pracy. Komentarz. Tom II. Art. 114–304⁵*, pod red. K.W. Baran, wyd. 5, Warszawa 2020.
- Litwiński P., *Artykuł 4 RODO*, pod red. P. Litwińskiego, wyd. 1, Legalis 2021 (dostęp: 18.09.2022).
- Lubiński K., *Status publicznoprawny komornika sądowego* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, pod red. K. Lubińskiego, Sopot 2000.
- Małanowski J. [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, pod red. R. Hausera, M. Wierzbowskiego, wyd. 7, Warszawa 2021.
- Marciniak A. [w:] *Koszty komornicze. Zbiór studiów*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2022.
- Marciniak A., *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2014.
- Merchel Z. [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, pod red. G. Sikorskiego, wyd. 1, Sopot 2019.
- Reiwer R. [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwer, wyd. 2, Warszawa 2021.
- Rylski M., *Stosunek zatrudnienia komornika sądowego. Zagadnienia konstrukcyjne i wybrane uprawnienia quasi-pracownicze*, Sopot 2020.
- Staszewska E., *Charakter prawny służby komorniczej* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2018.
- Staszewska E., *Quasi-pracownicze uprawnienia komornika na gruncie ustawy o komornikach sądowych* [w:] *Komornicy sądowi i egzekucja w nowej rzeczywistości prawnej*, pod red. R. Kulskiego, Sopot 2019.
- Wajda P., *Artykuł 39¹ KPA*, pod red. M. Wierzbowskiego, wyd. 30, Legalis 2021 (dostęp: 18.09.2022).

Akty prawne

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych, RODO).

Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 grudnia 2018 r. w sprawie dokumentacji pracowniczej (Dz.U. z 2018 r., poz. 2369).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2020 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1778).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 września 2020 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2021 r. (Dz.U. z 2020 r., poz. 1596).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 września 2021 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2022 r. (Dz.U. z 2021 r., poz. 1690).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2022 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2023 r. (Dz.U. z 2022 r., poz. 1952).

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tj. Dz.U. z 2022 r., poz. 2000, 2185).

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2023 r., poz. 240).

Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2022 r., poz. 1184, 1268).

Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2022 r., poz. 1166).

Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2022 r., poz. 1799).

Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 133, poz. 882) – uchylona.

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1270 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. z 2023 r., poz. 57).

Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz.U. z 2022 r., poz. 217).

Ustawa o komornikach sądowych z dnia 22 marca 2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 771).

Ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 1104).

Uzasadnienie do projektu ustawy o komornikach sądowych, Sejm VIII kadencji, druk sejmowy nr 1582.

Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie naboru na aplikację sędziowską i prokuratorską w 2022 roku (Dz.Urz. MS z 2022 r., poz. 126).

Orzecnictwo

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 maja 2009 r., VI SA/Wa 297/09, Legalis nr 218504.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 stycznia 2011 r., VI SA/Wa 2511/10, Legalis nr 366149.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 maja 2011 r., VI SA/Wa 319/11, Legalis nr 376058.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 czerwca 2017 r., VI SA/Wa 418/17, Legalis nr 1674675.

Wyrok NSA z dnia 21 lipca 2017 r., II OSK 2629/15, Legalis nr 1657868.

Źródła internetowe

<https://www.gov.pl/web/bip> (dostęp: 01.09.2022)

<https://www.prawo.pl/student/wysokosc-oplaty-za-egzamin-wstepny-na-aplikacje-prawnicze-w-2021,499754.html> (dostęp: 03.09.2022)

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/ogloszenie-o-ustaleniu-limitu-przyjec-przy-naborze-na-aplikacje-komornicza-na-rok-2021> (dostęp: 24.09.2022)

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/ogloszenie-o-ustaleniu-limitu-przyjec-przy-naborze-na-aplikacje-komornicza-na-rok-2022> (dostęp: 24.09.2022)

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/ogloszenie-o-ustaleniu-limitu-przyjec-przy-naborze-na-aplikacje-komornicza-na-rok-2023> (dostęp: 28.03.2023)

<https://www.rp.pl/aplikacje-i-egzaminy/art37099711-w-sobote-egzaminy-na-aplikacje-prawnicze-najwiecej-chetnych-na-radcowska?fbclid=IwAR2jY73aS5oRYtku5UdbYcxqfUHTxXc7x9QsaMz4Fs4KxCyj-fyKdFVVF3o> (dostęp: 24.09.2022)

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Postępowanie ze skargi o stwierdzenie przewlekłości postępowania egzekucyjnego

Marek Lewandowski

PRACTICA



CURRENDA



DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

STRESZCZENIE Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 sierpnia 2022 r., VI SA/Wa 1196/22

W glosie poddano analizie wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 sierpnia 2022 r. (VI SA/Wa 1196/22), w którym dokonano wykładni zwięzającej art. 19 ust. 1 pkt 4 ustawy o komornikach sądowych, tj. nadano normie wyrażonej w tym przepisie węższe znaczenie, niż wynika to z wykładni językowej. Autor niniejszej glosy nie zgadza się z częścią argumentów przytoczonych w uzasadnieniu przedmiotowego orzeczenia, przemawiających za dokonaną wykładnią, jednakże rozstrzygnięcie uznaje za sprawiedliwe. Szczególny akcent kładzie na dyrektywę interpretacyjną wykładni w zgodzie z Konstytucją RP.

Słowa kluczowe: *komornik sądowy, decyzja o odwołaniu komornika, wykładnia przepisów prawa, umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, zasada proporcjonalności reakcji państwa na naruszenie obowiązku prawnego*

SUMMARY Gloss to the Judgment of the Provincial Administrative Court in Warsaw of August 9, 2022, VI SA/Wa 1196/22

The gloss analyses the judgment of the Provincial Administrative Court in Warsaw of August 9, 2022 (VI SA/Wa 1196/22), in which Article 19(1)(4) of the Act on bailiffs was applied, i.e. a narrowing interpretation, i.e. the norm was given expressed in this provision has a narrower meaning than it results from the linguistic interpretation. The author of the gloss does not agree with some of the arguments cited in the justification of the ruling in favor of the interpretation, however, he considers the decisions to be fair. The author put special emphasis on the interpretation directive in accordance with the Constitution of the Republic of Poland.

Keywords: *court bailiff, decision to dismiss the bailiff, interpretation of legal provisions, civil liability insurance contract, the principle of proportionality of the state's response to a breach of a legal obligation*

Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 sierpnia 2022 r., VI SA/Wa II96/22¹

1. Wprowadzenie

W glosowanym wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie dokonano wykładni art. 19 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych², wedle którego Minister Sprawiedliwości z urzędu odwołuje, w drodze decyzji, komornika z zajmowanego stanowiska, jeżeli komornik nie zawarł umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zgodnie z przepisami wykonawczymi wydanymi na podstawie art. 37 ust. 4 u.k.s. lub utracił to ubezpieczenie z zawinionych przez siebie przyczyn. Zdaniem WSA w Warszawie wykładnia językowa tego przepisu nie daje jednoznacznych rezultatów. Sąd odwołując się do pozostałych rodzajów wykładni oraz treści art. 7a ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks

¹ Legalis nr 1116970.

² Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2224 ze zm.); dalej: u.k.s.

postępowania administracyjnego³, wyraził zapatrywanie, że sankcja przewidziana w tym przepisie dotyczy braku aktualnej umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej komornika, a nie zdarzeń sprzed lat, zwłaszcza w sytuacji, gdy nie stanowi podstawy odpowiedzialności odszkodowawczej komornika.

Warto opatrzyć komentarzem przedmiotowy wyrok, dokonano w nim bowiem wykładni zawężającej, tj. nadano normie wyrażonej w art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s. węższe znaczenie, niż wynika to z wykładni językowej, co może być odczytywane jako wkroczenie w materię zastrzeżoną wyłącznie dla ustawodawcy.

Opracowana przez WSA w Warszawie argumentacja ma swoje mocne i słabe strony, które zostały szczegółowo omówione w niniejszej glosie. Najpierw należy przytoczyć stan faktyczny będący podstawą wydania komentowanego orzeczenia.

2. Stan faktyczny

W czerwcu 2021 r., w ramach nadzoru, została przeprowadzona pierwsza część kontroli okresowej kancelarii jednego z komorników sądowych za okres od dnia 6 czerwca 2019 r. Podczas tej kontroli komornik przedstawił polisy ubezpieczeniowe odpowiedzialności cywilnej i zawodowej za okres od dnia 31 grudnia 2019 r. do dnia 30 grudnia 2020 r. i za okres od dnia 31 grudnia 2020 r. do dnia 30 grudnia 2021 r. Kontrolowany komornik nie okazał jednak polisy ubezpieczeniowej za okres od dnia 6 czerwca 2019 r. do dnia 30 grudnia 2019 r. W tym okresie nie zawarł on bowiem obowiązkowej umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

Konsekwencją powyższego zaniechania było wszczęcie z urzędu w dniu 12 sierpnia 2021 r. przez Ministra Sprawiedliwości postępowania administracyjnego w przedmiocie odwołania komornika z zajmowanego

³ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2000 ze zm.); dalej: k.p.a.

stanowiska z uwagi na brak zawarcia obowiązkowej umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej od dnia 6 czerwca 2019 r. do dnia 30 grudnia 2019 r., zgodnie z przepisami wykonawczymi wydanymi na podstawie art. 37 ust. 4 u.k.s. Podstawę prawną wszczęcia przedmiotowego postępowania stanowił art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s., a podstawę faktyczną – treść protokołu kontroli okresowej komornika z dnia 30 czerwca 2021 r.

Następnie decyzją z października 2021 r. Minister Sprawiedliwości odwołał komornika ze stanowiska. W części merytorycznej uzasadnienia decyzji organ wskazał, że komornik uzyskał w dniu 6 czerwca 2019 r. prawo do wykonywania czynności określonych w art. 3 u.k.s. (w tym dniu złożył ślubowanie przed Prezesem Sądu Apelacyjnego w K.) i od tego dnia ubezpieczeniem powinna być objęta odpowiedzialność cywilna komornika. Jednocześnie organ wskazał – wbrew twierdzeniom komornika – że w 2019 r. komornik ten przyjmował sprawy egzekucyjne i podejmował w nich określone czynności, co wynika z protokołu kontroli okresowej z dnia 30 czerwca 2021 r.

Złożony przez komornika wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy nie przyniósł pożądanego rezultatu. Decyzją z lutego 2022 r. Minister Sprawiedliwości utrzymał w mocy decyzję z października 2021 r. W uzasadnieniu podtrzymał dotychczasową argumentację i odniósł się do podanych po raz pierwszy we wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy okoliczności, które z uwagi na omawiane w niniejszej glosie zagadnienia nie wymagają przytoczenia.

W skardze na powyższą decyzję, skierowanej do WSA w Warszawie, skarżący zarzucił naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 7 k.p.a. i art. 7a k.p.a., poprzez ich niezastosowanie, jak i prawa materialnego, tj. art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s., poprzez błędną jego wykładnię, a w rezultacie niewłaściwe zastosowanie.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie obu decyzji i zasądzenie od organu na rzecz skarżącego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm prawem przepisanych.

W odpowiedzi na skargę Minister Sprawiedliwości wniósł o jej oddalenie, podtrzymując stanowisko zajęte w zaskarżonej decyzji.

3. Stanowisko Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie i jego ocena

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 lipca 2022 r. przedmiotowej sprawy uchylił zaskarżoną decyzję, uznając, że nie było podstaw do prowadzenia postępowania administracyjnego, a także uchylił decyzję pierwszoinstancyjną oraz umorzył postępowanie administracyjne.

W ocenie WSA w Warszawie wykładnia językowa art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s. nie daje jednoznacznych rezultatów. Sąd, odwołując się do wykładni pozajęzykowych oraz treści art. 7a k.p.a., który – jak podkreślono w uzasadnieniu orzeczenia – dla rozstrzygnięcia sprawy miał istotne znaczenie, doszedł do wniosku, że sankcja przewidziana w tym przepisie dotyczy braku aktualnej umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej komornika, a nie zdarzeń sprzed lat, zwłaszcza w sytuacji gdy nie stanowi podstawy odpowiedzialności odszkodowawczej komornika, jak to miało miejsce w rozpoznawanej sprawie.

Głosowany wyrok należy ocenić częściowo krytycznie. Nie wszystkie bowiem argumenty przytoczone w tym orzeczeniu co do wykładni art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s. są trafne, choć wydane w sprawie rozstrzygnięcie należy uznać za sprawiedliwe. Czysto formalna i literalna wykładnia tego przepisu prowadzi bowiem do absurdu i jest sprzeczna z art. 2 i art. 65 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.⁴, o czym niżej. W pierwszej kolejności należy jednak przytoczyć regulacje prawne zawarte w ustawach zwykłych, które w niniejszej sprawie znalazły zastosowanie, tj. art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s. i art. 7a § 1 k.p.a.

⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78 poz. 483 ze zm. i spr.); dalej: Konstytucja RP.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s. Minister Sprawiedliwości z urzędu odwołuje, w drodze decyzji, komornika z zajmowanego stanowiska, jeżeli komornik nie zawarł umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zgodnie z przepisami wykonawczymi wydanymi na podstawie art. 37 ust. 4 u.k.s. lub utracił to ubezpieczenie z zawinionych przez siebie przyczyn.

W świetle art. 7a § 1 k.p.a., jeżeli przedmiotem postępowania administracyjnego jest nałożenie na stronę obowiązku bądź ograniczenie lub odebranie stronie uprawnienia, a w sprawie pozostają wątpliwości co do treści normy prawnej, wątpliwości te są rozstrzygane na korzyść strony, chyba że sprzeciwiają się temu sporne interesy stron albo interesy osób trzecich, na które wynik postępowania ma bezpośredni wpływ.

Analiza uzasadnienia głosowanego wyroku wskazuje, że rozstrzygnięcie WSA w Warszawie oparto na dwóch podstawowych argumentach:

1. występowaniu wątpliwości interpretacyjnych co do zakresu stosowania art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s. w czasie (w odniesieniu do zdarzeń z przeszłości)⁵ oraz
2. zasadzie *in dubio pro libertate*, ujętej w art. 7a § 1 k.p.a.

Każdy z tych argumentów wymaga osobnego rozpatrzenia, przy czym na początku należy odnieść się do zasady wyrażonej w art. 7a k.p.a., która – zdaniem WSA w Warszawie – miała dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

W rozpatrywanej sprawie zasada przyjaznej interpretacji przepisów nie powinna mieć w ogóle zastosowania. Zasada ta doznaje bowiem w niektórych sytuacjach ograniczenia, czego zdaje się nie dostrzegł WSA w Warszawie. Już bowiem z treści samego przepisu art. 7a § 2 ust. 2 k.p.a. wynika wprost, że zasady rozstrzygania wątpliwości na korzyść strony nie stosuje się w sprawach osobowych funkcjonariuszy oraz żołnierzy zawodowych. Należy przy tym wskazać, że bezsprzecznie pojęcie „funkcjonariusz” użyte w treści tego przepisu obejmuje swoim zakresem

⁵ Zdaniem WSA w Warszawie istnieją wątpliwości, czy w hipotezie normy tego przepisu mieszczą się sytuacje, gdy komornik w okresie pełnienia służby, przez pewien czas, nie był objęty ubezpieczeniem, jednakże w dniu kontroli posiadał umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

znaczeniowym komornika sądowego. Funkcjonariuszem w rozumieniu tego przepisu jest funkcjonariusz publiczny, a komornik sądowy jest takim podmiotem, co wprost wynika z treści art. 2 ust. 1 u.k.s. Nie ulega również wątpliwości, że sprawa rozstrzygnięta zaskarżoną do WSA w Warszawie decyzją mieści się w pojęciu spraw osobowych komornika sądowego. Sprawami osobowymi są sprawy dotyczące statusu prawnego konkretnej osoby, jako osoby świadczącej pracę lub pełniącej służbę w określonej formacji, jednostce organizacyjnej itp.⁶ W odniesieniu do komornika sądowego sprawami osobowymi w rozumieniu tego przepisu są m.in. sprawy związane z przeniesieniem komornika na jego wniosek do innego rewiru, czy też odwołaniem komornika z zajmowanego stanowiska.

Odnosząc się do wątpliwości interpretacyjnych art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s. wskazanych w głosowanym orzeczeniu, w pierwszej kolejności należy przeanalizować jego wykładnię językową. Oczywiście jest bowiem, że proces myślowy zmierzający do ustalenia właściwego znaczenia (sensu) danego przepisu trzeba rozpocząć od uwzględnienia wskazówek językowych⁷. Wykładnia ta polega na ustaleniu znaczenia i zakresu wyrażen tekstów prawnego ze względu na język, w którym zostały sformułowane⁸.

Z literalnego brzmienia art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s. należy wyprowadzić dwie podstawowe konkluzje. Po pierwsze, brzmienie komentowanego przepisu zdaje się wskazywać, że odpowiedzialność komornika z tytułu niezawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, zgodnie z przepisami wykonawczymi wydanymi na podstawie art. 37 ust. 4 u.k.s., została oparta na zasadzie ryzyka. Jest to odpowiedzialność bezwzględna

⁶ P.M. Przybysz, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz aktualizowany*, Lex/el. 2022, komentarz do art. 7a k.p.a., teza 13.

⁷ Zob. wyrok NSA z dnia 12 stycznia 2023 r., I OSK 377/22, Legalis nr 2881444 i wyrok WSA w Gdańsku z dnia 23 lutego 2023 r., II SA/Gd 676/22, Legalis nr 2894502, a także L. Leszczyński, *Stosowanie i wykładnia prawa administracyjnego [w:] System Prawa Administracyjnego. Wykładnia w prawie administracyjnym*, pod red. R. Hausera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla, t. 4, Warszawa 2015, s. 46.

⁸ Zob. wyrok NSA z dnia 13 października 2009 r., II OSK 33/09, Legalis nr 213091, a także S. Wronkowska, *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005, s. 83 i n. oraz *Wstęp do prawoznawstwa*, pod red. T. Chauvin, T. Stawieckiego, P. Winiczorka, Warszawa 2009, s. 239 i n.

(absolutna), oderwana od kwestii winy, co wynika z redakcji tego przepisu. W treści art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s. (w jednym zdaniu) uregulowano bowiem dwie samodzielne i niezależne od siebie przesłanki obligujące Ministra Sprawiedliwości do wydania decyzji odwołującej komornika z zajmowanego stanowiska, przy czym tylko druga z nich, tj. utrata ubezpieczenia, została powiązana z winą poprzez użycie zwrotu „z zawinionych przez siebie przyczyn”. Przesłanki odwołania komornika z zajmowanego stanowiska ujęte w komentowanym przepisie przedstawiają się zatem następująco:

1. niezawarcie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zgodnie z przepisami wykonawczymi wydanymi na podstawie art. 37 ust. 4 u.k.s.;
2. utrata ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej z zawinionych przez siebie przyczyn.

O powyższym świadczą dwie kwestie: użycie spójnika „lub” pomiędzy wskazanymi wyżej przesłankami, co oznacza, że przesłanki te mogą zachodzić alternatywnie, oraz brak przecinka po wyrażeniu „utracił to ubezpieczenie”, co oznacza z kolei, że wyrażenie „z zawinionych przez siebie przyczyn” odnosi się wyłącznie do utraty ubezpieczenia, nie zaś do obu przesłanek.

Zatem stosując tylko dyrektywy wykładni językowej, należy uznać, że jedynie przy stwierdzeniu utraty przez komornika ubezpieczenia organ ma obowiązek ustalić, jakie były tego przyczyny i czy komornik ponosi za to winę. Zwrotu „z zawinionych przez siebie przyczyn” lub podobnego nie użyto przy konstrukcji pierwszej przesłanki zawartej w art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s., co – z uwagi na umieszczenie tych dwóch samodzielnych przesłanek w jednym zdaniu – daje podstawy do uznania, że odpowiedzialność komornika z tytułu niezawarcia umowy ubezpieczenia ma charakter obiektywny, tj. została oparta na zasadzie ryzyka. Wina została przyporządkowana wyłącznie do drugiej przesłanki ujętej w tym samym przepisie. Gdyby winę przypisać do obu przesłanek, to fragment „z zawinionych przez siebie przyczyn” okazałby się zbędny, a taka wykładnia stoi w sprzeczności z regułą interpretacji literalnej, która zakazuje

wykładni *per non est* (nie wolno przepisów prawnych interpretować tak, aby pewne ich fragmenty okazywały się zbędne).

Po drugie, wykładnia językowa tego przepisu wskazuje jednoznacznie, że odnosi się on do całego okresu pełnienia służby przez komornika w trakcie obowiązywania ustawy wprowadzającej tę sankcję⁹. Przepis ten nie wskazuje bowiem, jak długo ma trwać naruszenie tego obowiązku (jeden dzień czy kilka miesięcy) oraz czy dotyczy on wyłącznie braku aktualnej umowy ubezpieczenia (w dniu kontroli), czy też okresów poprzedzających kontrolę. Nie sposób przy tym zaakceptować stanowiska zawartego w głosowanym wyroku, że ustawodawca w omawianym przepisie użył zwrotu „nie zawarł” w czasie teraźniejszym, nie zaś przeszłym, co – w ocenie WSA w Warszawie – przemawia za tym, iż hipotezą normy objęte są aktualne umowy ubezpieczenia, a nie zdarzenia przeszłe (historyczne). Zwrot „nie zawarł” użyty w komentowanym przepisie jest w czasie przeszłym. Gdyby ustawodawca chciał zawęzić stosowanie tego przepisu do zdarzeń teraźniejszych – istniejących, trwających w chwili kontroli, z pewnością użyłby zwrotu w czasie teraźniejszym, typu „nie posiada”, ewentualnie „nie posiada w trakcie kontroli”. W konsekwencji nie sposób twierdzić – posługując się tylko dyrektywami wykładni językowej – że sankcja obligatoryjnego odwołania komornika z zajmowanego stanowiska dotyczy wyłącznie braku aktualnej umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Literalne brzmienie tego przepisu wskazuje, że jeśli nawet pomiędzy kolejnymi umowami ubezpieczenia pojawi się chociażby jeden dzień przerwy, komornik sądowy powinien być odwołany ze stanowiska, przy czym – z oczywistych względów – przepisu tego nie powinno się stosować do zdarzeń sprzed wejścia w życie aktualnej ustawy o komornikach sądowych, tj. zdarzeń sprzed dnia 1 stycznia 2019 r.

Niezasadny jest także pogląd wyrażony w głosowanym wyroku wskazujący, że stosowanie sankcji w postaci odwołania komornika z zajmowanego

⁹ To jest od chwili złożenia wobec prezesa właściwego sądu apelacyjnego ślubowania, jeśli zdarzenie to nastąpiło w okresie obowiązywania nowej ustawy, do jego odwołania lub wygaśnięcia powołania z mocy prawa.

stanowiska do stanów faktycznych z przeszłości oznaczałoby *de facto* działanie prawa wstecz bez ograniczeń czasowych. Zasada niedziałania prawa wstecz oznacza, że skutki zdarzeń prawnych należy oceniać na podstawie ustawy, która obowiązywała w czasie, gdy zdarzenie już zaszło. Nowa ustawa nie powinna zatem zmieniać ocen skutków prawnych zdarzeń, które powstały w okresie obowiązywania dawnego prawa (zasada *tempus regit actum*)¹⁰. Ustawa o komornikach sądowych obowiązuje od dnia 1 stycznia 2019 r., zaś w ustalonym w sprawie stanie faktycznym komornik nie posiadał umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej w okresie od dnia 6 czerwca 2019 r. do dnia 30 grudnia 2019 r., a więc zdarzenie, za które poniósł on odpowiedzialność, nastąpiło w czasie obowiązywania aktualnej ustawy. Zastosowana zatem przez Ministra Sprawiedliwości interpretacja komentowanego przepisu nie narusza zakazu działania prawa wstecz.

Podsumowując tę część rozważań, należy stwierdzić, że wykładnia językowa art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s. prowadzi do jasnych, jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych. Przedstawione wyżej wyniki wykładni językowej nie wytrzymują jednak konfrontacji z wynikami wykładni systemowej, funkcjonalnej i celowościowej. Inaczej rzecz ujmując – wyniki wykładni komentowanego przepisu, uwzględniające wyłącznie reguły wykładni językowej, nie są możliwe do zaakceptowania z kilku zauważonych przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie przyczyn, które wymagają rozwinięcia w dalszej części niniejszej glosy. Szczególny akcent należy położyć na dyrektywę interpretacyjną wykładni w zgodzie z Konstytucją RP.

Po pierwsze, Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie zaznaczył, że niedopełnienie ciążącego na komorniku obowiązku w zakresie zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej może być spowodowane okolicznościami niezawinionymi przez komornika. Wszystkie zatem zdarzenia losowe, w tym mające znamiona siły wyższej, nie powinny być objęte hipotezą normy komentowanego przepisu

¹⁰ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 grudnia 2020 r., IV SA/Wa 1757/20, Legalis nr 2559477.

(np. niedopełnienie obowiązku ubezpieczenia z uwagi na pobyt komornika w szpitalu w związku z wypadkiem komunikacyjnym). Powyższa oczywista konstatacja, zawarta w części merytorycznej uzasadnienia głosowanego wyroku, wynika z wartości konstytucyjnych, które muszą być urzeczywistniane w ustawodawstwie zwykłym, jak i aktach stosowania prawa. Oderwanie odpowiedzialności ponoszonej przez komornika, w związku z niezawarciem umowy, od jego winy jest nie do pomyślenia w świetle wartości honorowanych w demokratycznym państwie prawnym urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej, jak i celu oraz funkcji omawianej instytucji.

Odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska za działania lub zaniechania podlegające ujemnej kwalifikacji normatywnej, uregulowane w art. 19 ust. 1 pkt 3–4 i § 2 u.k.s., należy wiązać z odpowiedzialnością represyjną. W sankcji przewidzianej w tym przepisie istnieje element represji, choć sankcja ta – z uwagi na cel tej instytucji – powinna pełnić przede wszystkim funkcję prewencyjno-ochronną (zabezpieczającą). Wina jest zaś nieodłącznym atrybutem odpowiedzialności o charakterze represyjnym. Nie sposób zatem zakładać, że zastosowanie środka prawnego przewidzianego w komentowanym przepisie powinno nastąpić w sytuacjach, gdy komornikowi nie można przypisać winy. Jest to nie do zaakceptowania na gruncie podstawowych założeń prawa represyjnego wypracowanych w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. W wyroku z dnia 1 lipca 2014 r. Trybunał Konstytucyjny, powołując się na wcześniejsze orzecznictwo, wyraził zapatrywanie, że w wypadku gdy kara (sankcja) ma charakter represyjny („karny” *sensu largo*) w postępowaniu prowadzącym do jej wymierzenia powinny być uwzględnione pewne gwarancje ochrony interesu osoby podlegającej ukaraniu. W szczególności nakładanie tych kar nie może być oderwane od winy¹¹. Ponadto w literaturze przedmiotu wskazuje się, że w państwie prawnym każda odpowiedzialność oparta wyłącznie na kryteriach obiektywnych, bez odniesienia

¹¹ Wyrok TK z dnia 1 lipca 2014 r., SK 6/12, Legalis nr 981748.

do świadomości uczestnika, który podlega tej odpowiedzialności, naruszałaby godność osoby ludzkiej w rozumieniu art. 30 Konstytucji RP¹².

Po drugie, sankcja przewidziana w komentowanym przepisie nie jest stosowana po to, by wymusić na komorniku określoną zmianę zachowania, tak jak kary wymierzane w postępowaniu dyscyplinarnym (poza karą wydalenia ze służby komorniczej). Głównym celem tej instytucji nie jest zatem ukaranie komornika za naruszenie prawa, ale uniknięcie powstania potencjalnych negatywnych skutków dalszego pełnienia służby przez komornika. Ukaranie komornika jest niejako skutkiem ubocznym, immanentnie związanym z zastosowanym środkiem prawnym o charakterze prewencyjno-ochronnym. Ponadto odpowiedzialność komornika wskazana w art. 19 ust. 1 pkt 3–4 i § 2 u.k.s. za działania lub zaniechania podlegające ujemnej kwalifikacji normatywnej jest odpowiedzialnością „wieczną”, niezawierającą norm przedawnienia. Ustawodawca dla tej instytucji nie przewidział terminu przedawnienia, tak jak to uczynił przy odpowiedzialności dyscyplinarnej, co także należy ocenić krytycznie¹³.

W kontekście powyższych rozważań warto zwrócić uwagę na zasadę proporcjonalności reakcji państwa na naruszenie obowiązku prawnego, wynikającą z zasady państwa prawnego, wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP. Swoboda ustawodawcy w określaniu sankcji za naruszenie prawa nie jest nieograniczona. Konstytucja RP wymaga od prawodawcy przestrzegania podstawowych zasad polskiego systemu konstytucyjnego na czele z zasadą państwa prawnego. Ustawodawca, określając sankcję za naruszenie prawa, w szczególności musi respektować zasadę równości, jak również zasadę proporcjonalności ingerencji. Nie może więc stosować sankcji oczywiście nieadekwatnych lub nieracjonalnych albo niewspółmiernie dolegliwych, oderwanych od stopnia naganności zachowania jednostki¹⁴.

¹² K. Mamak, *Konstytucyjne wyznaczniki postępowania represyjnego* [w:] *Postępowanie karne a inne postępowania represyjne*, pod red. P. Czarneckiego, Warszawa 2016, s. 8.

¹³ C. Waldziński, *Odwołanie komornika sądowego z zajmowanego stanowiska w wyniku niedoboru finansowego. Postulaty wobec praktyki*, M.Prawn. 2021, nr 22, s. 1199 i n.

¹⁴ Zob. postanowienie SN z dnia 27 października 2022 r., I NSW 3/22, Legalis nr 2834557 i wyrok TK z dnia 15 października 2013 r., P 26/11, Legalis nr 740114.

Przedmiotowa sankcja:

1. charakteryzuje się wysokim stopniem dolegliwości, bowiem dotyczy odwołania z zajmowanego stanowiska komornika, a więc pozbawienia go możliwości wykonywania tego zawodu;
2. ma zautomatyzowany charakter, czyli jest stosowana bez względu na okoliczności niedopełnienia obowiązku;
3. jest stosowana bez względu na skutki zaniechania ubezpieczenia (tj. czy w wyniku braku stosownego ubezpieczenia Skarb Państwa poniosł odpowiedzialność);
4. nie podlega miarkowaniu, tj. nie ma możliwości uwzględnienia przez organ zróżnicowanych stanów faktycznych, a zatem nie ma możliwości różnicowania odpowiedzialności w konkretnej sprawie.

Kumulacja tych cech powoduje, że przedmiotowa sankcja staje się zbyt represyjna, a przez to niezgodna z konstytucyjnym zakazem nadmiernej ingerencji. Jest ona nieadekwatna, bowiem nie jest konieczna do osiągnięcia celu, jaki przyświecał ustawodawcy w nałożeniu na komorników obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Posiadanie przez komornika umowy ubezpieczenia ma służyć ograniczeniu odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za działania komornika lub ich brak. Zmotywowaniu komorników do zawierania umów, jak trafnie wskazano w glosowanym wyroku, ma służyć w pierwszej kolejności odpowiednia kontrola, a w dalszej dopiero adekwatna sankcja. Osiągnięciu tego celu może służyć łagodniejsze rozwiązanie, np. w sytuacji braku umowy ubezpieczenia w dniu kontroli będzie to odpowiedzialność dyscyplinarna połączona ze zobowiązaniem komornika do niezwłocznego zawarcia takiej umowy, zaś w sytuacji braku umowy we wcześniejszym okresie – wyłącznie odpowiedzialność dyscyplinarna, w ramach której można wymierzyć kary: począwszy od upomnienia do wydalenia ze służby.

Wskazać także należy, że Konstytucja RP, gwarantując wolność wyboru i wykonywania zawodu, zapewnia ochronę zarówno na etapie podejmowania pracy, jak i późniejszego jej wykonywania. W orzecznictwie

Trybunału Konstytucyjnego wskazuje się, że art. 65 ust. 1 Konstytucji RP nakazuje ustawodawcy zapewnić możliwość wyboru zawodu i miejsca pracy oraz możliwość wykonywania zawodu w sposób wolny od zewnętrznej ingerencji, w możliwie najszerszym zakresie¹⁵. Człowiek powinien mieć zatem swobodę (wolność) co do wyboru i kontynuowania wybranej aktywności zawodowej¹⁶. Wszelkie zaś ograniczenia od tej zasady muszą uwzględniać kryteria określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP (tj. wymogi przydatności, niezbędności i proporcjonalności *sensu stricto*). Komentowany przepis, z uwagi na wyżej przytoczone już okoliczności, nie spełnia także testu proporcjonalności wynikającego z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, a dokładniej wymogu niezbędności i proporcjonalności.

4. Podsumowanie

Przedstawiona analiza każe skierować przede wszystkim ostrze krytyki w stosunku do ustawodawcy, który tworząc i wprowadzając do systemu regulacje prawne mające represyjny charakter, musi działać w ramach przyznanego mu luzu decyzyjnego wyznaczonego przez system aksjologiczny Konstytucji RP. Minimalne, progowe kryteria takich regulacji prawnych zostały wypracowane w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Sankcja w postaci pozbawienia możliwości dalszego wykonywania zawodu (w niniejszej sprawie komornika), za działania lub zaniechania naruszające normy prawne, nie może być odezwana od kwestii winy, a także musi być zgodna z zasadą proporcjonalności. Ustawodawca tworząc komentowany przepis, zdaje się zapomnieć o powyższych kryteriach. Sankcja odwołania komornika z zajmowanego stanowiska – jak trafnie wskazano w glosowanym wyroku – powinna

¹⁵ Zob. wyrok TK z dnia 19 marca 2000 r., K 32/00, Legalis nr 49668; wyrok TK z dnia 16 grudnia 2020 r., SK 46/19, Legalis nr 2506121; wyrok TK z dnia 7 lutego 2018 r., K 39/15, Legalis nr 1713762; wyrok TK z dnia 19 kwietnia 2011 r., K 19/08, Legalis nr 315453.

¹⁶ A. Sobczyk, K. Kulig, *Komentarz do art. 65 Konstytucji RP (teza 25)* [w:] *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, pod red. M. Safjana, L. Boska, Warszawa 2016, Legalis/el.

znajdować zastosowanie tylko w sytuacjach dokonywania przez komornika najpoważniejszych naruszeń prawa.

W konsekwencji w rozpatrywanej sprawie Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie mógł wybrać tylko jedno z dwóch rozwiązań, tj. dokonać wykładni zawężającej komentowanego przepisu w duchu wartości konstytucyjnych, ewentualnie – wystąpić z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego. Wybrał on pierwsze z wyżej wskazanych rozwiązań, uznając, że dokonana przezeń wykładnia mieści się w zakresie kompetencji organów stosujących prawo (sądów). W związku z podnoszonymi w przedmiotowej glosie kwestiami – zdaniem autora glosy – drugie rozwiązanie byłoby właściwsze, bowiem pozwoliłoby wyeliminować z systemu prawnego wadliwą normę. Przepis art. 19 ust. 1 pkt 4 u.k.s. przez to, że przewiduje obowiązek odwołania komornika za niezawarcie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej bez względu na skutki i okoliczności niedopełnienia tego obowiązku, jest sprzeczny z art. 2 i art. 65 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Na zakończenie wypada przywołać fragment zdania odrębnego co do pkt 2 wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 8 kwietnia 2019 r., odnoszący się do wykładni przepisów prawa. Wyrażono w nim oczywisty, niemniej wart przytoczenia pogląd: „Prawa nie wykłada się tylko literalnie, gdyby tak było, to sędziowie byłiby zbędni. Rozstrzygnięcie musi być zgodne z prawem rozumianym jako system zasad i przepisów. Formalizm w tej przestrzeni (...) nie jest właściwą metodą wykładni w optyce podstawowego celu procesu, jakim jest poszukiwanie sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy”¹⁷. A takie rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie niewątpliwie zapadło.

dr Cezary Paweł Waldziński, adiunkt w Akademii Nauk Stosowanych w Łomży, sędzia Sądu Okręgowego w Łomży; ORCID: 0000-0003-4371-9691

¹⁷ Zdanie odrębne sędziego M. Przysuchy co do pkt 2 w wyroku SO w Częstochowie z dnia 8 kwietnia 2019 r., IV Ua 5/19, Legalis nr 2257010.

Literatura przedmiotu

- Chauvin T., Stawecki T., Winczorek P. (red.), *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2009.
- Mamak K., *Konstytucyjne wyznaczniki postępowania represyjnego* [w:] *Postępowanie karne a inne postępowania represyjne*, pod red. P. Czarneckiego, Warszawa 2016.
- Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A. (red.), *System Prawa Administracyjnego. Wykładnia w prawie administracyjnym*, t. 4, Warszawa 2015.
- Leszczyński L., *Stosowanie i wykładnia prawa administracyjnego* [w:] *System Prawa Administracyjnego. Wykładnia w prawie administracyjnym*, pod red. R. Hausera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla, t. 4, Warszawa 2015.
- Przybysz P.M., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz aktualizowany*, Lex/el. 2022.
- Sobczyk A., Kulig K., *Komentarz do art. 65 Konstytucji RP (teza 25)* [w:] *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, pod red. M. Safjana, L. Boska, Legalis/el. 2016.
- Waldziński C., *Odwwołanie komornika sądowego z zajmowanego stanowiska w wyniku niedoboru finansowego. Postulaty wobec praktyki*, M.Prawn. 2021, nr 22.
- Wronkowska S., *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2000 ze zm.).
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. i spr.).
- Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2224 ze zm.).

Orzecnictwo

- Wyrok TK z dnia 19 marca 2000 r., K 32/00, Legalis nr 49668.
- Wyrok NSA z dnia 13 października 2009 r., II OSK 33/09, Legalis nr 213091.
- Wyrok TK z dnia 19 kwietnia 2011 r., K 19/08, Legalis nr 315453.
- Wyrok TK z dnia 25 lipca 2013 r., P 56/11, Legalis nr 993125.
- Wyrok TK z dnia 15 października 2013 r., P 26/11, Legalis nr 740114.
- Wyrok TK z dnia 1 lipca 2014 r., SK 6/12, Legalis nr 981748.
- Wyrok TK z dnia 7 lutego 2018 r., K 39/15, Legalis nr 1713762.
- Wyrok SO w Częstochowie z dnia 8 kwietnia 2019 r., IV Ua 5/19, Legalis nr 2257010.
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 grudnia 2020 r., IV SA/Wa 1757/20, Legalis nr 2559477.
- Wyrok TK z dnia 16 grudnia 2020 r., SK 46/19, Legalis nr 2506121.
- Postanowienie SN z dnia 27 października 2022 r., I NSW 3/22, Legalis nr 2834557.
- Wyrok NSA z dnia 12 stycznia 2023 r., I OSK 377/22, Legalis nr 2881444.
- Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 23 lutego 2023 r., II SA/Gd 676/22, Legalis nr 2894502.

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

Zadłużenie i niewypłacalność dłużnika

Retrospekcja, stan obecny,
przyszłość

redakcja naukowa

Kinga Flaga-Gieruszyńska

Izabella Gil

Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Anna Hrycaj



CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

CURRENDA SP. Z O.O.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

tel.: +48 664 962 310

e-mail: ppe@currenda.pl

www.sklep.currenda.pl, www.czytelnia.currenda.pl